

82

f-26

LORD BYRON'S

ITALY ^{91²}

FORTH CANTO

OF CHILD HAROLD'S PILGRIMAGE

ՓԱՐՈՍ ԳՐԱՆՈՒՆ
PAROS BOOK STORE
57 La Belle Ave., H. P.
Detroit — Michigan

~~~~~  
FORTH EDITION  
~~~~~

VENICE

ARMENIAN MONASTERY OF S. LAZARUS

—
1901

70 03

DE GRUYTER

1008

17

82

F-28

42

ԻՏԱԼԻԱ

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆԻ

ԶՈՐՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐՈՍ ԳՐԱՏՈՒՂ
PAROS BOOK STORE
57 La Belle Ave., H. P.
Detroit Michigan

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

1901

130

1374

39

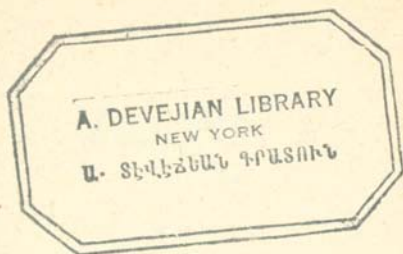
8

ԱԶԴ

Ոչ ընդ նշանաւորս միայն քերդողաց ժԹ դարու, այլ եւ առաջին ի նոսին վկայեալ է ի յուզից գիւնոյ՝ ՊԱՅՐԸՆ անգղիացի, զորոյ ճաշակս քերդուածոց մատուցաք երբեմն մերազնեայցս ի Մաղկաքաղս ուրեք. իսկ այժմ՝ ընծայեմք զմեծմի մասն գրուածոց նորին, որ է յեաին կամ Չորրորդ Երգ անուանեալ քերդուածոց նորին ՊԱՆԴԻՏՈՒԹԻԻՆ ՀԱՐՈԼԴԱՅ ԱՍՊԵՏԻ, Childe Harold's Pilgrimage. յորում՝ զիտալիա նկարագրէ, թէ եւ ոչ զբովանդակ, վասն այնորիկ եւ ԻՏԱԼԻԱ կոչեցաք զթարգմանկեալս առ ի մէնջ զերգս զայս: Հռչակ քերդողին եւ քերդուածոյն, նիւթ բանիցն՝ որ է անմահ-յիշատակն իտալիա, վեհագոյն ի գեղասպատիւ աշխարհս նորոց դարուց, եւ ստէպ այցելուութիւնք հոմազնեայց քերդողին ի գրուատեալսն առ ի նմանէ վայրս, եւ մանաւանդ ի նախակարգեալն ի գլուխ Երգոյն՝ ի Վենետիկ, յորում եւ մեզ եհաս պանդխտեւ հոգւոյ կամօք եւ

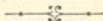
երկրորդ ստանալ հայրենիս, ի նմին խակ ի քաղաքի՝
յորում եւ մասն ինչ երգոցս յօրինեալ է ի բանա-
ստեղծէն, եւ գլխովին ի կղզւոյ մենաստանիս որում
յայց ելանէր սաէս, մինչ Պանդուխտն իւր թափառէր
տակաւին յաներեւոյթ հրապարակս մտաց իւրոց-
այս ամենայն ոչ փոքր յորդոր եղեւ ի ձեռնարկութիւն
թարգմանութեանս այլ ոչ համօրէն բաւական, եթէ
ոչ հարկ իմն ի վերայ գնէր թարգմանչիս խակ նժգե-
հութիւն ի հայրենիս անգր քերդողին, ուր առաւել
քան զյօժարութիւն յամեալս զտաղտուկ օտարու-
թեանս այսպիսեալ իմն կամեցայ սփոփել կամ տան-
ջել՝ ոչ դիւրաթափ թարգմանութեամբ: Այսպիսի իմն
հնարս հնարեալ եւ հեղինակին երբեմն՝ արկանէր
զանձն ի փորձ եւ ի աոյժ՝ ուսանել զմերս հայերէն
դժուարագիւտ բարբառ, ի մերում խակ դրան վա-
նաց: Իայց զի շատ հեռի է թարգմանողս որպէս ի
ճարտարութենէ հեղինակին նոյն եւ ի խորհրդոց եւ

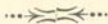
ի դիտմանց նորին, պարտս անձին վարկանի ծանու-
ցանել ընթերցանելեաց և դատասիրաց, զի որքան եւ
սիրող եւ պատուող իցէ կամ էր ստեղծաբան եւ խո-
րիմաց հանճարոյ քերգողին, այնքան եւ ատեցող թե-
րայոյս եւ սահաւահաւատ ոգւոյ նորին, զոր եւ ուրեք
ուրեք նշանակէ՝ զեղջմամբ նորայոցն ասից կամ ծա-
նոթութեամբք եւ կամ լուութեամբ իսկ. զի ողջա-
մտացն յայտ յանդիման կան մեղմեխանքն :

Իսկ վասն ոճոյ թարգմանութեանս ոչ ունիմ
այլ ինչ ասել, բայց ի դիտողս երկաքանչիւր լեզուացն
թողուլ զգատաստան, եւ յանձն առնուլ զպարտու-
թիւն՝ եթէ ուրեք ոչ իցեմ քաջ ի վերայ հասեալ
բանից քերգողին, որ չէ պարզախօս եւ դիւրափո-
խելի՝ որպէս զայլս ի քերգողաց եւ զիւր իսկ համ-
աղգիս՝ հետեւողս նախնեացն եւ կտակարանաց ոճոյ :

ITALY

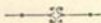
I talia! too, Italia! looking on thee,
Full flashes on the soul the light of ages,
Since the fierce Carthaginian almost won thee,
To the last halo of the chiefs and sages
Who glorify thy consecrated pages;
Thou wert the throne and grave of empire; still,
The fount at which the panting mind assuages
Her thirst of knowledge, qualifying there her fill,
Flows from the eternal source of Rome's imperial hill.

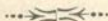
I

I stood in Venice, on the Bridge of Sighs;
A palace and a prison on each hand:
I saw from out the wave her structures rise
As from the stroke of the enchanter's wand:
A thousand years their cloudy wings expand
Around me, and a dying Glory smiles
O'er the far times, when many a subject land
Look'd to the winged Lion's marble piles,
Where Venice sate in state, throned on her hundred isles!

Ի Տ Ա Լ Ի Ա

Ո՛ւ ի սաւլի ի տաւլի. ճաճանչ դարուց անցելոց ¹
Ճառագայթէ ի հոգիս ուշով ի քեզն յառելոց.
Ի Պունիկեան Գոտողէն ² որ խուն մ'եւ զքեզ նրւաճէր՝
Մինչ ի յեախն լուսապսակ վարչացըն քոց ու իմաստնոց,
Որք յաճախեն փառս հարուստ քոց զիւանաց սրբբանուէր.
Գու պետութեանց հանապաղ եղեր եւ գահ եւ դամբան.
Նա եւ այժմիկ ծարաւեալ ոգիք առ ումպ զիտութեան
Ի վեհաշուքըն Հոովմայ երթեալ զիմեն ի զիտակ,
Յորմէ բրդխէ յարահոս անմահարարըն վրասկ :

Ա

Կացի երբեմն ի կամուրջն հառաչանաց ի վճնէժ ³.
Պալատ աստի ամբառնայր եւ տուն բանտի՝ հանդիպոյ.
Տեսի զչինուածըս նորին ընդ նիւս ալեաց բարձրուղէշ
Իբր յեղակարծ ի բարամանց զիւթականին հարուածոյ :
Մառախլապատք թափառին հազարք ամաց շուրջ զինեւ.
Փառք նուաղեալք ծաղր արձակեն զամանակօքըն նախկին,
Մինչդեռ գաւառք նրւաճեալք ի հեռուստ ալն արկէին
Ի թեւապանծ առիւծունս ի ծաղըս սեանցըն կըճեայց,
Յորժամ վճնէժ ի հարիւրս իւր բաղմէր գահըս կըղզեաց :

II

She looks a sea Cybele, fresh from ocean
 Rising with her tiara of proud towers,
 At airy distance, with majestic motion,
 A ruler of the waters and their powers:
 And such she was; — her daughters had their dowers
 From spoils of nations, and the exhaustless East
 Pour'd in her lap all gems in sparkling showers.
 In purple was she robed, and of her feast
 Monarchs partook, and deem'd their dignity increased.

III

In Venice Tasso's echoes are no more,
 And silent rows the songless gondolier;
 Her palaces are crumbling to the shore:
 And music meets not always now the ear:
 Those days are gone; — but Beauty still is here.
 States fall, arts fade, — but Nature doth not die,
 Nor yet forget how Venice once was dear,
 The pleasant place of all festivity,
 The revel of the earth, the masque of Italy!

IV

But unto she hath a spell beyond
 Her name in story, and her long array
 Of mighty shadows, whose dim forms despond
 Above the dogeless city's vanish'd sway;
 Ours is a trophy which will not decay
 With the Rialto; Shylock and the Moor,
 And Pierre, cannot be swept or worn away —
 The keystones of the arch! though all were o'er,
 For us repeopled were the solitary shore.

Բ

Որպէս կիւրեղի՝ ծովային ի դով ալիայ Ովկէանու
Բարձեալ գըլուխ խոյրազգեաց բրգազարդիկ բարձրայօն,
Ի նեաստան օղածեմ վրսեմական տարազու՝
Չուրց եւ չըրոց պետութեանց արկանելով սանձ ըզդօն.
Այսգոյն նազէր նա, և տայր պաշտատական դատերաց՝
Չաւար ազգաց եւ ազանց. եւ արեւելք անըստառ
Ճապաղէին առ ոտիւքն ազգ ազգ ականըս պայծառ.
Ինքն ըզգեհնոյր ծիրանիս ու առնէր կոչունս արքայից,
Եւ էին փառք մեծամեծք լինել նըմին հացակից:

Գ

Այլ ոչ հընչեն արդ ի վընէժ երգոց Տասոյ՝ արձագանդք,
Լըրիկ ու աներդ թիարկէ կոնտովարըն մանուկ.
Քակտին կործան յեզր ամանց իւրոց չըքնազքն տարանք.
Ոչ եւս ըստէպ դուսանաց քաղիսի առ ունկըն շըշուկ.
Անցեալ գնացին այն աւուրք. գեղեցկութիւն մընայ դեռ.
Խամբին արուեստք, գըթեն դահք, Բընութիւն կեայ յաւի-
Եւ ոչ է մարթ մոռանալ՝ քանի սիրուն վընէժնայն՝ [տեան-
Էր խրախարան համախումբ ահենազան տօնահեշտ,
Ըզքօսարան աշխարհի ու խտալիոյ միմք զաւեշտ:

Գ

Այլ է՝ մեր անդ յիշատակ քան ըզդիպաց պատմական
Էւ քան զերկայն ըզդասակն ուրուականաց քաջածին,
Որք թաղծապէմք ի սըզի ալընկորեալք տըխուրք կան
Ընդ ապաշուրըն քնքշանս զըքաղորոյս քաղաքին:
Արձան յաղթից անվըթար քան Ռիալոյ՝⁶ է՝ մեր անդ
Շայլոգ, Մովրիկ եւ Պեարիկ⁷, սըք՝ անազարտ անկորուստ
Յամենածախ մընայցեն ժամանակէ մեզ պահուստ.
Անկիւնակալք կամարաց, թէ եւ անկցի բնաւ տապաստ՝
Սորօք՝ ամուներս ամայիք՝ մեզ մարդաբնակ իցեն աստ:

V

The beings of the mind are not of clay;
 Essentially immortal, they create
 And multiply in us a brighter ray,
 And more beloved existence: that which Fate
 Prohibits to dull life, in this our state
 Of mortal bondage, by these spirits supplied,
 First exiles, then replaces what we hate;
 Watering the heart whose early flowers have died,
 And with a fresher growth replenishing the void.

VI

Such is the refuge of our youth and age,
 The first from Hope, the last from Vacancy;
 And this worn feeling peoples many a page,
 And, may be, that which grows beneath mine eye:
 Yet there are things whose strong reality
 Outshines our fair-land; in shape and hues
 More beautiful than our fantastic sky,
 And the strange constellations which the Muse
 O'er her wild universe is skilful to diffuse:

VII

I saw or dream'd of such, — but let them go, —
 They came like truth, and disappear'd like dreams
 And whatso'er they were — are now but so:
 I could replace them if I would; still teems
 My mind with many a form which aptly seems
 Such as I sought for, and at moments found:
 Let these too go: — for waking Reason deems
 Such over-weening phantasies unsound,
 And other voices speak, and other sights surround:

Ե

Քանզի հաստուածք մըտաւորք ոչ ի կաւոյ զանգանին .
 Անմահականք ի բընուսա՝ սահղծուն ու աճել տան ի մեղ
 Ըղլուսափայլ ճառադայթս եւ էութիւնս սիրային .
 Ու այն զոր ժըխտէ բախտ կենացս ի ցաւագին ասպարէզ՝
 Մեռելու թեանն օրինօք կաշկանդելով անճամբոյր ,
 (Ժանդակեալ զօրութեամբ ազնըւականս այս ոգեաց
 Մերժէ ի մէնջ նախ , ու ասղա լընու զտեղի ատելեաց .
 Արբուցանէ զսիրտ խամբեալ ծորմամբ ծաղկանցն առաջնոց
 Եւ նորաբոյս զալարեաւ պըճնազարդէ զունայն ծոց :

Զ

Այս մանկութեան մերոյ , այս եւ ծերութեանս ապաւէն՝
 Մինչ առաջինն ի յուսոյ , միւսն յընկերաց լըքանի .
 Այս սըրտահար ըզգացումն՝ ելից ծածկեաց բիւր քարտէն ,
 Նոյն եւ զսա՛րգեօք՝ որ ընդ իմ իսկ աչօքս արդ լընանի :
 Այլ են ինչ իբք լուսաւորք ըստուգագոյն էութեամբ
 Յաղթկօք երկրիս ցընորից , ի ձեւ ու ի գոյն բարեբիկ՝
 Քան ըզմտածին մերս երկինք յոյժ առաւել դեղեցիկք ,
 Եւ քան զանցաջ աստղակոյտքըն՝ զոր ճարտարըն Մուսայ
 Դասաւորէ յամայի տիեզերաց պոզոտայ :

Է

Տեսի աչօք կամ յանուրջս . . . այլ , զի՞ կայ իմ եւ նոցա .
 Երեւեցան իբր ըստոյդ , անհետացան իբր երազ .
 Էին որ զինչ եւ էին , արդ այսպիսիք են ահա .
 Եւ կարեմ այլս ընդ նոսին փոխանակել չանապազ .
 Զի պատկերօք լի է զլուխ իմ տակաւին այնպիսեօք՝
 Յորըս հարեալ մերթ ըզձիւք եւ մերթ ըզբռամբ իսկ ամի . . .
 Այլ մոռացուք եւ զսոսա՝ քանզի առ Բանն որ զարթչի՝
 Անդէպ անճահ երեւին մըտացընորքն անդաճմունք .
 Այլ ձայնք խօսին այժմ եւ այլք յածին զինեւ երեւմունք :

VIII

I've taught me other tongues — and in strange eyes
 Have made me not a stranger; to the mind
 Which is itself, no changes bring surprise;
 Nor is it harsh to make, nor hard to find
 A country with — ay, or without mankind;
 Yet was I born where men are proud to be, —
 Not without cause; and should I leave behind
 The inviolate ysland of the sage and free,
 And seek me out a home by a remoter sea!

IX

Perhaps I loved it well; and should I lay
 My ashes in a soil which is not mine,
 My spirit shall resume it — if we may
 Unbodied choose a sanctuary. I twine
 My hopes of being remember'd in my line
 With my land's language: if too fond and far
 These aspirations in their scope incline, —
 If my fame should be, as my fortunes are,
 Of hasty growth and blight, and dull Oblivion bar:

X

My name from out the temple where the dead
 Are honour'd by the nations — let it be —
 And light the laurels on a loftier head!
 And be the Spartan's epitaph on me:
 «Sparta hath many a worthier son than he.»
 Meantime I seek no sympathies, nor need;
 The thorns which I have reap'd are of the tree
 I planted: they have torn me, and I bleed:
 I should have known what fruit would spring from such a
 seed.

Ը

Արդ ընտեղեալ իմ ի լուր այլախօսիկըն լեզուաց՝
 Օտարական չեմ ես յայսմ հետէ առ աչս օտարին .
 Միաք անյողզողզք ոչ ապշին ի փոփոխել պատկերաց .
 Ոչ գրծուարին ինչ է գիւտ ոչ ըստեղծուած գրծուարին
 Բաղմամարդիկ զըտանել կամ անմարդ ի հայրենիս :
 Սակայն ծընեալ եմ յերկրի՝ ուր ծընանել փառք զըրի .
 Եւ յիրաւունս իսկ . արդ իմ թողից լքից ըզկըզի՝
 Ուր անկասկած իմաստունն եւ այր ազատ յօրանան ,
 Եւ իւրնդրեցից աուն յաշխարհ հեռի ու ի ծով բացական :

Թ

Այլ գուցէ քաջ սիրելով սիրեցի ես զայն տեղիս ,
 Եւ արդ յօտար աշխարհի կայցէ թողուլ զիմ նըշխար .
 Սակայն առ նոյն վերըստին թող արասցէ զարձ՝ հողիս ,
 (Թէ հողի գերծ ի հողոյն կարէ ընտրել իւր տաճար) :
 Այլ ես ըզյոյս՝ անմոռաց կալոյ ի յուշ ազգակցաց՝
 Խառնեալ զօգեմ ընդ բարբառ՝ որով վարին հայրենիք .
 Բայց թէ յանձուկ տարի վարեն զիս անգրագոյնս իղձք սնտալք .
 Թէ զոյգ բազդիս և համբաւս աճեալ փոյթ՝ փոյթ և խափի ,
 Թէ յաննըշոյլ դերեցայց մոռացութեան խաւարի ,

Ժ

Եւ թէ զանունս իմ հերքեն ի տաճարէն այն ի բաց՝
 Ուր պատուեն ազգք եւ աղինք ըզմեռելոց յիշատակ , . . .
 Իցէ . . . եւ թող դափնի պսակ դիցի վհից հաղատաց .
 Արձանագիր ըստարտեան շատ լիցի յիմ տապանակ .
 Թէ՛ « Սպարտայ են են որդիք արժանաւորք քան ըզսա⁸ » :
 Չեմ հետամուտ համակիր սիրոյ այլոց ու ոչ կարօտ .
 Իմ ձեռատունկ ծառոյս տուրք է ինձ փըշոցս այս նարօտ .
 Ի նոցանէն խոցոտեալ ահա կաթեմ ես զարիւնս . . .
 Ո՞չ յարկանել անդ ըզսերմն՝ էր պարտ յիշել եւ զարդիւնս :

XI

The spouseless Adriatic mourns her lord;
 And, annual marriage, now no more renew'd,
 The Bucentaur lies rotting unrestored,
 Neglected garment of her widowhood!
 St. Mark yet sees his lion where he stood,
 Stand, but in mockery of his wither'd power,
 Over the proud Place where an Emperor sued,
 And monarchs gazed and envied in the hour
 When Venice was a queen with an unequal'd dower.

XII

The Suabian sued, and now the Austrian reigns. —
 An Emperor tramples where an Emperor knelt;
 Kingdoms are shrunk to provinces, and chains
 Clank over sceptred cities; nations melt
 From power's high pinnacle, when they have felt
 The sunshine for a while, and downward go
 Like lauwine loosen'd from the mountain's belt;
 Oh for one hour of blind old Dandolo!
 Th'octogenarian chief Byzantium's conquering foe.

XIII

Before St. Mark still glow his Steeds of brass,
 Their gilded collars glittering in the sun;
 But is not Doria's menace come to pass?
 Are they not *bridled*? — Venice, lost and won,
 Her thirteen hundred years of freedom done,
 Sinks, like a sea-weed, into whence she rose!
 Better be whelm'd beneath the waves, and shun
 Even in destruction's depth, her foreign foes,
 From whom submission wrings an infamous repose.

ԺԱ.

Այլրեացեալն Աղբիա լալով արդ լայ զամուսին⁹.
 Ոչ եւս ամաց յամս հանդէսք իւր կատարին հարսանեաց,
 Եւ Եղնացիիկ՝ ճրճեկեր անկեալ զընի յամային,
 Իբրեւ ակպէտ պաճուհանք այլրութեան երեսաց:
 Այլ զիտէ ցարդ Սուրբ Մարկոս զԱռիւծն ուր կայրն իսկ յառաջ.
 Կայ, ոյլ յառակ նշաւակի հարբստութեան կապտելոյ,
 Ի հրապարակ անդր՝ ուր դայր ինքնակալ յուխտ սոզոյ¹⁰.
 Ուր եւ արքայք պըշնուին ընդ Վենետիկ առ նախանձ,
 Յորժամ բազմէրըն զըշխոյ պըճնեալ ի պոսյդ մեծազանձ:

ԺԲ

Սուաբեանն¹¹ երբեմն ազերսէր արդ իշխէ տէրն Արեզան,
 Ուր ծուներ ածէր ինքնակալ, արդ ինքնակալ դոփէ անդ.
 Արքայութիւնք խոնարճեալք կացին ի մարգս աննըշան,
 Քաղաքանի վարչակիր շրջթայակապ ի կաշկանդ.
 Հալեալ աղանց ի կատարս անդ զօրութեանց վերնածայր
 Այն ինչ ազդեալք յարեուն ճառագայթից փառապանծ,
 Ու ահա զլորին իբրեւ ձեան հրոսակք ընդ կուշտըս լերանց:
 Ո՛հ, ո՞ զմի տայր ժամ եւեթ ըզՏանտուոյ¹² զաչացուին՝
 Զութսընամեայ դոս վարչի և Բիւզանդեայ յաղթողին:

ԺԳ

Ի պատշգամբ Մարկոսեան ձիք իւր շոյան պըղընձիք¹³,
 Արեգնափար փայլակեալ յոսկեսարեան մանեկաց,
 Այլ ո՞չ Գորեայ սպառնալիք ի զուխ ելին աւադիկ¹⁴.
 Եւ ձիքն ահա սանձեցան: — Վենետիկ չէզ և դերած,
 Զազատութիւն կորուսեալ տասանց դարուց և երկց
 Անկաւ զինչ խոտ ծովափին՝ յորմէ նձիւղեալ եւ կանդներ:
 Հեռախաղաղ յալեաց ծոց լաւ է լինել վայրաբեր
 Ու ի կորըտեանն իսկ ի խորս խոյս ոսոխէն տալ օտար՝
 Քան նըւաճեալ ընդ նովիմբ կեալ յանդորրու ապիկար:

XIV

In youth she was all glory, — a new Tyre, —
 Her very by-word sprung from victory,
 The «Planter of the Lion», which through fire
 And blood she bore o'er subject earth and sea;
 Though making many slaves, herself still free,
 And Europe's bulwark 'gainst the Ottomite;
 Witness Troy's rival, Candia! Vouch it, ye
 Immortal waves that saw Lepanto's fight!
 For, ye are names no time nor tyranny can blight.

XV

Statues of glass — all shiver'd — the long file
 Of her dead Doges are declined to dust;
 But where they dwelt, the vast and sumptuous pile
 Bespeaks the pageant of their splendid trust;
 Their sceptre broken, and their sword in rust,
 Have yielded to the stranger: empty halls,
 Thin streets, and foreign aspects such as must
 Too oft remind her who and what inthrals,
 Have flung a desolate cloud o'er Venice's lovely walls,

XVI

When Athen's armies fell at Syracuse,
 And fetter'd thousands bore the yoke of war,
 Redemption rose up in the Attic Muse,
 Her voice their only ransom from afar:
 See! as they chant the tragic hymn, the car
 Of the o'er-master'd victor stops, the reins
 Fall from his hands — his idle scimitar
 Starts from its belt — he rends his captive's chains,
 And bids him thank the bard for freedom and his strains.

ԺԳ

Ի մանկութեան յօրացեալ փառազգեաց նոր ոմն էր Տիւր,
 Զ'առ առակէ զրոյց իսկ զիւր հառուն նրմա յաղթանակք,
 Զ'Առիւծատունկն այն անուն¹⁵. քանզի'նչ արիւն եւ ընդ հուր,
 Անցեալ՝ կանգնէր առիւծունս յերկիր ու ի ծով վրտարակ-
 Գերի վարեալ ըզբազումս՝ ինքըն կելով միշտ ազատ:
 Եւ Օսմանիկ բըռնութեան դէմ կայր պատուար Եւրոպայ.
 Յերաշխ ինձ կաս դու, կրետէ, հակառակորդ Տրովազայ,
 Անմահ՝ ալիք դուք վրկայք նաւամբարին ի Լիպանդ.
 Ոչ ժամանակ մաշէ ոչ բըռունք զանուանքդ անվրկանդ.

ԺԵ

Որպէս անգրիք բիւբեղեայք՝ դըքսից նորին բազմաշար
 Հարեալ պատկերքն ի փըշուր որպէս փոշի հոսեցան.
 Այլ բնակարան իսկ նոցուն պալատըն պերճ լայնատարր
 Մեծաքարոզ հըռչակէ զպազպաջ՝ փառացն աննրման.
 Մականք նոցին խորտակեալք, և սուր սուսերք ժանգաճար՝
 Տեղի հառուն օտարին, սրահք և դահլիճք արդէ թափուր,
 Փողոցք նըրբինք, դէմք օտար յիշեցուցեն յարամուր.
 Թէ ո՞յք ոմանք կամ արկեօք որպիսի՛ դառըն կընճիւ
 Արկ ըզսիրուն վենեակեան որմովք մըթար տխրակիր:

ԺԶ

Մինչդեռ բանակն Աթենայ ի Սիրտկունս վատթարէր¹⁶
 Եւ արք հըզօրք մասնէին ի սաըրկութեան լուծ պահուստ,
 Ատտիկասասանըն Մուսա ըզփըրկութիւն հըռչակէր,
 Եւ գերեթափ առնէին նըւազքն հնչեալ ի բացուստ.
 Այն ինչ նոքա դեռ զողջօցն յերիւրէին եղանակ,
 Տեսէք, զիտորդ յաղթողին կառք ընկապճեալք եւ կառեան.
 Սանձըն սահէր ի ձեռաց, զուր մերկանայր սուր զպատեան.
 Տայր լուծանել ըզըղթայն, եւ արձակեալ ըզգերին,
 Ազատութեանդ, սսէր, զիք շուք եւ երզոց քերթողին:

XVII

Thus, Venice, if no stronger claim were thine,
 Were all thy proud historic deeds forgot,
 Thy choral memory of the Bard divine,
 Thy love of Tasso, should have cut the knot
 Which ties thee to thy tyrants; and thy lot
 Is shameful to the nations, — most of all,
 Albion! to thee: the Ocean queen should not
 Abandon Ocean's children; in the fall
 Of Venice think of thine, despite thy watery wall.

XVIII

I loved her from my boyhood; she to me
 Was as a fairy city of the heart,
 Rising like water-columus from the sea;
 Of joy the sojourn, and of wealth the mart;
 And Otway, Radcliffe, Schiller, Shakspeare's art,
 Had stamp'd her image in me, and even so,
 Although I found her thus, we did not part,
Perchance even dearer in her day of woe,
 Than when she was a boast, a marvel, and a show.

XIX

I can repeople with the past — and of
 The present there is still for eye and thought,
 And meditation chasten'd down, enough;
 And more, it may be, than I hoped or sought;
 And of the happiest moments which were wrought
 Within the web of my existence, some
 From thee, fair Venice! have their colours caught:
 There are some feelings Time cannot benumb,
 Nor Torture shake, or mine would now be cold and dumb.

ԺԷ

Այսպէս եւ քեզ, Վհնեաիկ, էթի չէին իսկ այլ փառք,
 Թէ զգանձալիդ արարոց վէպ Կոստանք ունէին,
 Այլ վհնազին գուսանի մըշտանըւազքն ի քէն պարք,
 Սէր Տաստոյիդ՝ էր արժան խըզել ըզկապն հանդուցին՝
 Զոր արկ ըզքե բռնութեան վերահասի պարաւանդ:
 Բազդ քո ամօթ է ազանց, քեզ մանաւանդ, Ալբիոն,
 Ովիլանուս զըշխոյի՝ զմանկամբքն առնել զանց չէ՝ մբոն.
 Ի կործանման Վհնեակոյ՝ քում կործանման կալջիր ուշ,
 Ու ի ջրապարփակ պարբապացդ այդոցիկ կայ ինձ ըզգուշ:

ԺԸ

Ի մանկականս ի տիոց ես սիրեցի զՎհնեաիկ,
 Եղեւ ինձ նա ի քաջաց քաղաք, սըրտի դաստակերտ,
 Իբր ի վերայ ջրեղինաց սեանց ի ծովէ ամբարձիկ,
 Բընակարան հրճուանաց, վաճառանոց ընչաւէտ:
 Օգուէյ, Ռեազլիֆ եւ Շիլլէր եւ Շեքսբերի հանճարեղք¹⁷
 Տըպացուցեալ ունէին յիս ըզնորին կերպարան.
 Ոչ անհաճոյ եւ յայժմուս ինձ կայ յանշուքըն պայման.
 Հաճոյազոյն իսկ արգեօք արզ ի վըշտացն իւր աւուրս
 Քան մինչ պանծայր հրաշաչեղ ակնախըտիդ յընդհանուրս:

ԺԹ

Ոչ յանհնարիցն ինչ է ինձ ըզնա խըռնել անցելովք.
 Շատ իսկ առիթս ընծայէ աչաց ուշոյ՝ եւ որ կանս,
 Եւ ոչ սակաւըս զըտցեն խոճոճս անդ միտք մենաւորք,
 Նա եւ յօլովս իսկ գուցէ քան զիմ ըզյոյս եւ զըզճանս.
 Են են այս ի թըւոյ բարեբաստիկ բոպէից
 Որք ի յառէչըս կենաց իմոց անկան շարանիւթ,
 Եւ որք ի քէն, Վհնեաիկ, անեալ բերեն զիւրեանց հիւթ¹⁸.
 Են կիրք՝ զորս ոչ ժամանակք ջընջեն ոչ սաստ տանջանաց,
 Ապ՝ եթէ ոչ՝ իմքս համայն լինէին ցուրտ ու անըզզաց:

XX

But from their nature will the tannen grow
 Loftiest on loftiest and least shelter'd rocks,
 Rooted in barrenness, where nought below
 Of soil supports them 'gainst the Alpine shocks
 Of eddyng storms; yet springs the trunk, and mocks
 The howling tempest, till its height and frame
 Are worthy of the mountains from whose blocks
 Of bleak, gray granite into life it came,
 And grew a giant tree: — the mind may grow the same.

XXI

Existence may be borne, and the deep root
 Of life and sufferance make its firm abode
 In bare and desolated bosoms: mute
 The camel labours with the heaviest load,
 And the wolf dies in silence, — not bestow'd
 In vain should such example be; if they,
 Things of ignoble or of savage mood,
 Endure and shrink not, we of nobler clay
 May temper it to bear, — it is but for a day.

XXII

All suffering doth destroy, or is destroy'd
 Even by the sufferer; and, in each event,
 Ends: — Some, with hope and rebuoy'd replenish'd,
 Return to whence they came — with like intent,
 And weave their web again; some, bow'd and bent,
 Wax gray and ghastly, withering ere their time,
 And perish with the reed on which they leant;
 Some seek devotion, toil, war, good or crime,
 According as their souls were form'd to sink or climb.

Ի

Որպէս սիրեն քարձրագոյնք սոճեաց կանգնիլ ի բարձունս
 Քարածեռից ու ապաւերկ անսպառնողար կոհակաց,
 Աւմատ ձըգել յամուլ վայր, ուր ոչ նեցուկ առ հաղմունս
 Ոչ դուն հող դէմ լեռնակոյտ եւ պըտուտան փոթորկաց.
 Այլ եւ այնպէս աճեն բունք արհամարհեալ ըզմըրկօք,
 Մինչեւ հասակք եւ իրանք լիցին լերանցն այն արժան՝
 Յորոց ի սեաւ կամ ի դորչ յորձաքարուտ ի կըռան
 Հսկայաբար ջովացեալ եղեն մայրիք սիդասար:
 Ոչ աննըման սոցին միաք ընդաբձակին ճոխաբար:

ԻԱ

Գոյ հնար տեւել էութեան. գոյ հնար կենաց եւ վշտաց
 Ձըգել արմատըս խորինս ի սիրտ ամուլ եւ ունայն.
 Ծանրաբեռնեալ գընայ ուզտ ըզճանապարհն անկառայ.
 Նա քանասար եւ անյամ գայլ սատակի լըռելեայն.
 Մի վայրապար արասցուք զօրինակօքս այս ապախտ⁴⁰.
 Եթէ անարդ արարածք եւ փանաքի այլօքիկ
 Կըբեն զաղէտըս ցաւոց, ժուժեն եւ ոչ հանեն ճիկ,
 Տարցուք եւ մէք մեր վըշտաց՝ հաստեալքս յընտիր ի կաւոյ.
 Նա զի եւ կիրք վըտանգացըս՝ կիրք աւուր են միոյ,

ԻԲ

Ամենայն կիրք կամ մաշեն կամ ի կրողացըն մաշին.
 Եւ թէպէտ այս թէպէտ այն՝ համայն առնուն կատարած.
 Են որք ուստի մեկնեցանն՝ յուսով զառնան կաթողին,
 Եւ ըստ նախկին տարազու կըկեն զոստայն նոյնամած.
 Եւ են որոց կորակոր խորշամբես գխախայտ,
 Վաղ վաղ ծնգեալք անկանին եղեգնեայ ցպովն յենարան.
 Ոմանք կըօնից կան պատկառ եւ սյլք զանձինս ի դորժ տան,
 Կէսք պատերազմըն յուղեն եւ կէսք ըզչար համբուրեն
 Իւրաքանչիւր ըստ հոգւոյ գնացիցն ի վեր կամ ստորին:

XXIII

But ever and anon of griefs subdued
 There comes a token like a scorpion's sting,
 Scarce seen, but with fresh bitterness imbued;
 And slight withal may be the things which bring
 Back on the heart the weight which it would fling
 Aside for ever: it may be a sound —
 A tone of music — summer's eve — or spring —
 A flower — the wind — the ocean — which shall wound,
 Striking the electric chain wherewith we are darkly
 bound;

XXIV

And how and why we know not, nor can trace
 Home to its cloud this lightning of the mind,
 But feel the shock renew'd, nor can efface
 The blight and blackening which it leaves behind,
 Which out of things familiar, undesign'd,
 When least we deem of such, calls up to view
 The spectres whom no exorcism can bind, —
 The cold, the changed, perchance the dead — anew,
 The mourn'd, the loved, the lost — too many! — yet how few!

XXV

But my soul wanders; I demand it back
 To meditate amongst decay, and stand
 A ruin amidst ruins; there to track
 Fall'n states and buried greatness, o'er a land
 Which was the mightiest in its old command,
 And is the loveliest, and must ever be
 The master-mould of Nature's heavenly hand;
 Wherein were cast the heroic and the free,
 The beautiful, the brave, the lords of earth and sea,

Ի Գ

Այլ ոչ է վիշտ նրւածեալ որ ոչ թողցէ զիւր կընի՝
 Հանդոյն կարճի խայթուածոց՝ ըզհարուածոյն նըշանակ,
 Յար դայրանայ թէ եւ դող աշաց հազիւ աեսանի.
 Եւ ի փոքուէ պատճառէ կուտին զիւրեաւ ծանրահակ
 Ատիթք ցաւոց զոր ճըզնէրն ի բաց թափել ի սըրտէն.
 Չայն լոկ կամ երզ դաշնակից, ցայդ աւարան կամ դարուն,
 Եւ մի ծաղիկ, դոյզն հողմիկ կամ Ովկիան շտապուն՝
 Են բաւականք ի խըզակ զըսպիս վիրաց զոր առաք,
 Յընցել զըզթայն ելեկարեայ սրովք ուժդինս եմք վարակք:

Ի Գ

Ոչ զուտ գիտեմք ոչ զընդէր ըզմըտաւոր փայլական,
 Եւ ոչ սլանալ յամպն վեր՝ յորում ծածկեալ նայն զողի.
 Սակայն ըզգալ ըզգամք քաջ իսկ հարուածոց նորոյման,
 Անգորք ըզսեաւն եղծուլ հերկ՝ զոր արկն ի մեզ դողուղի.
 Եւ ի զբաղման իսկ մերում՝ ընտանեկան պարապմունք
 Յանըզգաստից մինչ բընաւ ուտեք չըկայր ինչ խէթ մեր,
 Ի տես ածեն ուրուականս՝ երգմեցուցչաց աննըւէր,
 Այլափոխեալս եւ ցըրտինս, զուցէ զմեռեալս մեր սիրունս
 Ըզկորուսեալս եւ լացեալս, զի բաղումս թէ եւ նուագունս:

Ի Ե

Այլ ընդ վայր միտք իմ յածին. ժամ է դառնալ ինձ ի փուլս.
 Յաւերակաց մէջ կանգնիլ իբր աւերակ կեհիանի.
 Յարուցանել պետութիւնըս կործանեալս եւ խարխուլս
 Եւ մեծութիւնըս թաղեալս ի ծոց երկրին անուանի՝
 Որ մեծ եղեւ քան զհամայն յիշխանութեան անդ իւրում,
 Չըքնաղագոյն է եւ ցարէ եւ հանապաղ եղիցի.
 Վեհօրինակ դաղափար, կերտուած բնութեան երկնածղի,
 Որ դիւցազունս անդանօր ու ազատասուն կատրց արս,
 Արուորալոյս, զեղաւորս, ծովու ու երկրի իշխող տեարս:

XXVI

The commonwealth of kings, the men of Rome!
 And even since, and now, fair Italy!
 Thou art the garden of the world, the home
 Of all Art yelds, and Nature can decree;
 Even in the desert, what is like to thee?
 Thy very weeds are beautiful, thy waste
 More rich than other clime's fertility;
 Thy wreck a glory, and thy ruin graced
 With an immaculate charm which cannot be defaced.

XXVII

The moon is up, and yet it is not night;
 Sunset divides the sky with her; a sea
 Of glory streams along the Alpine height
 Of blue Friuli's mountains; Heaven is free
 From clouds, but of all colours seems to be
 Melted to one vast Iris of the West,
 Where the Day joins the past Eternity;
 While, on the other hand, meek Dian's crest
 Floats through the azure air — an island of the blest!

XXVII

A single star is at her side, and reigns
 With her o'er half the lovely heaven; but still
 Yon sunny sea heaves brightly, and remains
 Roll'd o'er the peak of the far Rætian hill,
 As Day and Night contending were, until
 Nature reclaim'd her order: — gently flows
 The deep-dyed Brenta, where their hues instil
 The odorous purple of a new-born rose,
 Which streams upon her stream, and glass'd within it
 glows,

ԻԶ

Ո՛վ արքայից հրապարակ՝ ընկերահաշտ արք Հոովմայ .
 Ո՛վ դու յանցեալն եւ յայժմուս Իտալիա՛ նազելի ,
 Ո՛վ վայելուչ դու պարտէզ տիեզերաց շուրջաղայ ,
 Հանդէս հանուրց արուեստից , գեղոյ բնութեան հայելի .
 Յամայութեան իսկ քում ո՞վ իցէ բնաւ քեզ հաւասար .
 Գեղեցկադէպք են համայն վայրենագոյն իսկ քո տունկք .
 Ծաղկին երէզըրդ խոպանք քան թէ գաւառք բարեբունք .
 Դու եւ յանկման անդ քոյին վերերեւիս քաջափառ ,
 Եւ յաւերակքըդ խանգար շողան շքնորհք անըսպառ :

ԻԷ

Յառնէ լուսին , եւ դեռ ոչ է գիշերոյ երևոյթ .
 Այլ բաժանի 'նդ խոնարհեալ արեղական նա զերկին .
 Ծով լուսափառ ծաւալի 'նդ Փրիուլեայ բլուրըս կապոյտ²⁰ .
 Սուրբ են երկինք ի յամպոց . այլ ծիածան երփն յերփին
 Համակ դունօք անկանի զարեւմըախիք բովանդակ՝
 Ուր շաղկապի հետասոյզ տիւ ընդ անցեալն մամանակ .
 Մինչեւ ի յայնքմ՝ կուսէ զկարակնածեւըն մահնակ
 Ընդ մըկանունս եթերաց ալեաց վարէ Անահիտ ,
 Զերանութեան պարզելով ըզկըզգեակ քաջ ճըշգըրիտ .

ԻԸ

Մի միայն աստեղ նազեալ հետոց նորին ուղեկից
 Թագաւորէ ի վերայ կիտոյ երկնի սիրայնոյ .
 Այլ առ սակաւ սակաւ լոյս ծովանըման հաճանչից²¹
 Տարածանի զհեռավայր Հոեաեան բարձամբ հանդիպոյ .
 Տիւ եւ գիշեր անտանօր թըւին ի փորձ գօտէկուի ,
 Մինչեւ բնութիւն տայ հրաման հանապազօր օրինին .
 Խաղայ ալեօք հեզասահ Մեղոսկոն գետ խորին²²
 Երբանածայր մըկանամբ զեռափըթիթ վարդից պէս
 Հոսեցիւոց ի հոսանս եւ ծընկւոց տեսս ի տես ,

XXIX

Fill'd with the face of heaven, which, from afar,
 Comes down upon the waters; all its hues,
 From the rich sunset to the rising star,
 Their magical variety diffuse;
 And now they change; a paler shadow strews
 Its mantle o'er the montains; parting day
 Dies like tho' dolphin, whom each pang imbues
 With a new colour as it gasps away,
 The last still loveliest, till — 't is gone — and all is gray.

XXX

There is a tomb in Arqua; — rear'd in air,
 Pillar'd in their sarcophagus, repose
 The bones of Laura's lover: here repair
 Many familiar with his well-sung woes,
 The pilgrims of his genius. He arose
 To raise a language, and his land reclaim
 From the dull yoke of her barbaric foes;
 Watering the tree which bears his lady's name.
 With hin melodious tears, he gave himself too fame.

XXXI

They keep his dust in Arqua, where he died;
 The mountain-village where his latter days
 Went down the vale of years; and 'tis their pride —
 An honest pride — and let it be their praise,
 To offer to the passing stranger's gaze
 His mansion and his sepulchre; both plain
 And venerably simple, such as raise
 A feeling more accordant with his strain
 Than if a pyramid form'd his monumental fane.

ԻԹ

Չազգիազգին ըզգեցեալ եթերականն երեւոյթ՝
 Ու ի հեռուստ խոնարհեալ յերեսըս ջուրց հարկանիւ,
 Յարեւմբտին ճոխ ցումանց մինչեւ յաստեղըն փայլոյթ
 Անդ նըկարին ամենայն զիւթանըջմար զոյնք երկնիւ:
 Այլ արբ փոխի տեսարան, եւ նըւաղկոս հովանի
 Պարասքողէ զլեռնաստանն. աիւ վերջոսնեալ ի մայր իւր
 Մեռանի զտիպ զըլփենի, որ զոյնս առնու հիււ ի հիււ
 Առ ամէն ցունց օրհասին, յորըս չըքնաղ՝ հուսկն է գոյն.
 Մինչեւ անցեալ եւ նորուն՝ տիրեսցէ լոկ զորչըն մոյն:

Լ

Տապան շիրմի է յԱրկուա, մահարձանեալ սիւնաքարձ²³
 Ըզ Լաւրային հոմանոյ ամբարեւոյ զոսկրոտի:
 Անդըր զիմեն ապաստան՝ որոց եզերք նըւազաց
 Ճարտար երգոցն եւ հանճար բանաստեղծին է՝ զձալի:
 Յաջողեցաւ նա կանգնել զխաղաղկանըն բարբառ,
 Եւ ի խրժիցն ոսոխաց ծանրադանգազըն լըծոյ
 Ըզհայրենիս իւր թափել. եւ յարտասուաց կաթուածոյ
 Ոտոզելով ըզգափնիդ ծառ սիրուհւոյն համանուն
 Անմահական եւ անձին վերաստացաւ պերճ անուն:

ԼԱ

Նշխարք նորուն խաղաղեալ կան ուր մեռան յԱրկուատոն,
 Ի լեռնավայր յայն ի գեղջ, ուր ի վայրէջս կենաց
 Անցոյց գաւուրսըն վերջինս. արդ շինականք բարձրայօն,
 Եւ ոչ ընդ վայր բարձրայօն՝ կամ զուրկք յիրաւ պարձանաց,
 Փութան առնել մասնանիչ տարաշխարհիկ խուզարկուաց
 Ըզքնակութեան քերթողին վայր եւ շիրմին ըզտապան:
 Երկաքանչիւր պարզք եւ վե՛ք, երկաքանչիւր դէս պատկան
 Յեղանակի եւ ոճոյ քերդողականն այն քնարի,
 Քան զհոյակապ մահարձան յուրանածեւ տաճարի:²

XXXII

And the soft quiet hamlet where he dwelt
 Is one of that complexion which seems made
 For those who their mortality have felt,
 And sought a refuge from their hopes decay'd
 In the deep umbrage of a green hill's shade,
 Which shows a distant prospect far away
 Of busy cities, now in vain display'd,
 For they can lure no further; and the ray
 Of a bright sun can make sufficient holiday.

XXXIII

Developing the mountains, leaves and flowers,
 And shining in the brawling brook, where-by,
 Clear as its current, glide the sauntering hours
 With a calm languor, which, though to the eye
 Idlesse it seem, hath its morality.
 If from society we learn to live,
 'Tis solitude should teach us how to die;
 If hath no flatterers, vanity can give
 No hollow aid; alone — man with his God must strive:

XXXIV

Or, it may be, with demons, who impair
 The strength of better thoughts, and seek their prey
 In melancholy bosoms, such as were
 Of moody texture from their earliest day,
 And loved to dwell in darkness and dismay,
 Deeming themselves predestined to a doom
 Which is not of the pangs that pass away;
 Making the sun like blood, the earth a tomb,
 The tomb a hell, and hell itself a murkier gloom.

ԼԲ

Խաղաղաւէտ եւ արտօժ բընակութեանն հանգրըւան
Մի արդարեւ յայնցանէ՝ որ գանն ի ճահ այնոցիկ՝
Որոց անեալ քաջ ի միտ ըզմահացուս զայս պայման
Եւ վրէպ ելեալք ի յուսոյ ակընկալեաց խաբուսիկ,
Զըստուերամած հովանիս բըլրոց խնդրեն սպաւէն,
Ուստի տեսիլ բացակայ գայցէ ի տես ի հետուստ
Քաղաքանւոյ բազմագրազ՝ զուր պըճնելոյ ճոխ հարուստ
Քանկի ոչ եւս զօշոտէ զաչըս՝ խըսիզ պաղպաջուն.
Ի խրախուծիւն՝ շատ է անլ պայծառ ճահանչ արեւուն,

ԼԳ

Որ ըզլերինս յանդիման ածէ, ծաղկունս եւ սաղարթ,
Եւ շողչողեալ հարկանի քաղցրակարկաջըն վըտակ,
Մինչ վայրապար ժամուց ծիրք՝ ալեաց հանգոյն ջինջ զըւարթ
Սահին հանդարտ նըւաղմամբ՝ ազդեալ իմաստ արդարակ,
Թէպէտ եւ յոյք թըլիցին հարեւանցի անսողաց.
Ընկերութիւն թէ զկելոյն ուսուցանէ ազազ մեզ,
Ֆառանձնութեան ուսանիմք զերթն ի մահուն ասպարէզ.
Ոչ շոգոքորթ՝ անգ, եւ ոչ ունայնութեան սին օճան.
Ընզ Աստուծոյ լոկոյ մարդ ճըգնի միայն ընդ միայն.

ԼԴ

Կամ թէ ինքնին իսկ ընդ գեւս, որոց բարձեալ ըզլորով
Մըսածութեանց ազնւաց՝ ի մաղձայոյզ անդահմունս
Գերեալ վարեն ըզհոգիս, որք ընդ ցընորս յար գալով
Ի մանկութեան հասակէն՝ ձըգեցին կեանս անսիրունս,
Ախորժելով ի դանդիւն եւ յարհալիրըս բնակել.
Եւ կարծելով անձնամատն այնպիսոյ իմըն բազդի՝
Որ ոչ հանգոյն անձկութեանց ժամանակաւ փարատի.
Որք փոխեցին զարեգակն յարիւն, զերկիր ի գամբան,
Զլամբան ի գծոխս, եւ զլըծոխս յաղջամըջին ի զընդան:

XXXV

Ferrara! in thy wide and grass-grown streets,
 Whose symmetry was not for solitude,
 There seems as 't were a curse upon the seats
 Of former sovereigns, and the antique brood
 Of Este, which for many an age made good
 Its strength within thy walls, and was of yore
 Patron or tyrant, as the changing mood
 Of petty power impell'd, of those who wore
 The wreath which Dante's brow alone had worn before.

XXXVI

And Tasso is their glory and their shame.
 Hark to his strain! and then survey his cell!
 And see how dearly earn'd Torquato's fame,
 And where Alfonso bade his poet dwell:
 The miserable despot could not quell
 The insulted mind he sought to quench, and blend
 With the surrounding maniacs, in the hell
 Where he had plunged it. Glory without end
 Scatter'd the clouds away; and on that name attend

XXXVII

The tears and praises of all time; while thine
 Would rot in its oblivion — in the sink
 Of worthless dust, which from thy boasted line
 Is shaken into nothing — but the link
 Thou formest in his fortunes bids us think
 Of thy poor malice, naming thee with scorn:
 Alfonso! how thy ducal pageants shrink
 From thee! if in another station born,
 Scarce fit to be the slave of him thou madest to mourn:

ԼԵ

Ո՛վ Փերրարա, ի փողոցքս քո՝ նշարձակս ու ի խոպան²⁴,
 Ոյց ուղղածիդ չափ ազդէ զի շէր պարս գոլ անապատ,
 Թըւին անէծք տարածեալք յիշխանանիւտարն կայան
 Եստեան տոհմի հինաւուրց՝ պերճացելոյ երբեմն աստ.
 Որ յօրանայր ամրացեալ ի պարբսպիղ դարս երկար,
 Եւ մերթ պաշտպան եղեալ մերթ բրնձաւորաց հաւասար,
 Ըստ սաղրելոյ յեղափոխ կըրից ի սիրտըս տըկար,
 Չեռն արկանէր ի նոսա՝ որք կըրեցինն ըզպըսակ,
 Չայն՝ զոր Տանգեսայ ճակատ ցայն վայր էր կըրեալ միայնակ:

ԼԶ

Եւ Տասոյ փառք է տոհմին այնմ՝ իշխանաց եւ պարսաւ.
 Լուր միանգամ՝ զերգ նորուն ու ի խուզն հայեաց ի աըխեղծ²⁵,
 Եւ տնս, քանի՛ ծանրագին Տորկուատեայ լեալ է համբաւ.
 Եւ յոր սահմանս Ալփոնսոս զիւրըն վարեաց բանաստեղծ.
 Չըւառական բըռնաւոր, ոչ կարէր սանձ արկանել
 Մըտացն ազատ զոր ատեայր ու առնել ջանայր հեղձուցիկ.
 Շըջապատեալ մոլեկան պընդաւ դիւաց-ըզգեցիկ.
 Իջուցանէր ի սանդարս. այլ հասին փառք անվախճան
 Հալածեցին հերբեցին զոր ըզնովաւ մէզ դիզան:

ԼԷ

Չանուն նորա հոչակին դարք յարտատուս եւ ի ճառ,
 Մինչ քո անուն, Ալփոնսէ, ի մոռացօնըս մասնէր
 Եկեալ ընդ աղբ պիղծ փոշւոյ՝ զոր զարմ քոյին սընափաւ
 Յունայնութիւնըս ցընդէ, թէ ոչ երկաթն աննըւէր
 Յոր պարանեալ պընդեցեր զերանութիւն քերզողին՝
 Տայր մեզ ըզէզ շարութիւնդ յիշել եւ զմեծ նախատինս:
 Ո՛, Բըբ ի քէն դըքսական պաճոյճք անկեալ երեւինս.
 Եթէ յայլու՛մ վիճակի քեզ ծընանել հասեալ էր՝
 Մեծ էր ըստրուկ լինել այնրմ՝ զոր վըշտօք զըզուեցեր.

XXXVIII

Thou! form'd to eat, and be despised, and die,
 Even as the beasts that perish, save that thou
 Hadst a more splendid trough and wider sty:
He! with a glory round his furrow'd brow,
 Which emanated then, and dazzles now,
 In face of all his foes, the Cruscan 'quire,
 And Boileau, whose rash envy could allow
 No strain which shamed his country's creaking lyre,
 That whetstone of the teeth — monotony in wire!

XXXIX

Peace to Torquato's injured shade! 't was his
 In life and death to be the mark where Wrong
 Aim'd with her poison'd arrows, — but to miss.
 Oh, victor unsurpass'd in modern song!
 Each year brings forth its millions; but how long
 The tide of generations shall roll on,
 And not the whole combined and countless throng
 Compose a mind like thine? though all in one
 Condensed their scatter'd rays, they would not form a sun.

XL

Great as thou art, yet parallel'd by those,
 Thy countymen, before thee born to shine,
 The Bards of Hell and Chivalry: first rose
 The Tuscan father's comedy divine;
 Then, not unequal to the Florentine,
 The southern Scott, the minstrel who call'd forth
 A new creation with his magic line,
 And, like the Ariosto of the North,
 Sang ladye-love and war, romance and knightly worth.

ԼԸ

Այ դու, հաստեալ լող յուտել, ի կեալ անարդե եւ ի զուր
 Ու ի սատակիլ անբանից զոյգ, այսու լող զերազանց.
 Զի քո ախոռ ճոխափայլ եւ ընդ արձակ քո մըսուր:
 Նա զխորշոմեալ ճակատաւն ածեալ սլըսակ լուսապանծ
 Որ ծագէրն ցայնժամ եւ այժմիկ ակնախրտիղ շողշողէ,
 Ընդդէմ հանուրցն ոսոխաց կայ, եւ կրուսկեան կաճառու²⁶
 Էւ զբանախանծ Պուսլոյ, որ զկըծեալ ոչ յանձն անու
 թէ ձագիցէ զհայրեանի կերկեր քընարն՝ երդ օտար,
 Զատամնառուն զայն յեսան եւ զհոմաձայնն տողից շար:

ԼԹ

Նախատակոծ Տորկուատեայ խաղաղութիւն արդ ուրուեաց,
 Զոր եւ կենօք եւ մահու թիրախ կարգեալ քէն ժըխոր՝
 Գեղեալ փրքնօք նետաձիգ եղեւ յաճախ՝ եւ վրիպեաց:
 Ո՛վ դու հանուրց յաղթական երգահանից դարուց նոր.
 Բիւրք բիւրուց պան ամ յամէ, այլ որքան ծով մարդկութեան
 Վերընթացի եւ զիջցի, եւ ի խըռան անդ ազգաց
 Համօրէն ոչ գոցին միտք մի հաւասարք քոց մըտաց.
 Գումարելով ճառագայթք թէ գումարին ամէն ցիր
 Ոչ բաւիցին արեգակըն մի գործել լուսաձիր:

Խ

Այլ թէպէտ մեծ իցես դու, սակայն են քեզ զուգական
 Երիցադոյնք ծընընդեամբ՝ հայրենակիցք անուանիք,
 Գըծոխերգուն այն սլըւէտ, եւ ասպետաց գովառան²⁷,
 Նախ Տուսկեան հօր ձօնեցաւ Աստուածային խաղալիկ,
 Էւ ապա ոչ ինչ պակաս քան զ՛յաղկունին երեւէր
 Հարաւայինն այն Ըսկոտ, դարմանալին պարերգակ,
 Որ արարածս իմըն նորս հանէր տաղիւքըն դիւթակ,
 Էւ համազոյգ հիւսիսեակն Արիստոյ նըւագեաց
 Ըզսէր կանանց եւ ըզմարտ, ցուցս եւ արարս ասպետաց:

XLI

The lightning rent from Ariosto's bust
 The iron crown of laurel's mimik'd leaves;
 Nor was the ominous element unjust,
 For the true laurel-wreath which Glory weaves
 Is of the tree no bolt of thunder cleaves,
 And the false semblance but disgraced his brow;
 Yet still, if fondly Superstition grives,
 Know, that the lightning sanctifies below
 Whate'er it strikes; - yon head is doubly sacred now.

XLII

Italia! oh Italia! thou who hast
 The fatal gift of beauty, which became
 A funeral dower of present woes and past,
 On thy sweet brow is sorrow plough'd by shame;
 And annals graved in characters of flame.
 Oh, God! that thou wert in thy nakedness
 Less lovely or more powerful, and couldst claim
 Thy right, and awe the robbers back, who press
 To shed thy blood, and drink the tears of thy distress;

XLIII

Then might'st thou more appal; or, less desired,
 Be homely and be peaceful, undeplord
 For thy destructive charms; then, still untired,
 Would not be seen the armed torrents pour'd
 Down the deep Alps; nor would the hostile horde
 Of many-nation'd spoilers from the Po
 Quaff blood and water; nor the stranger's sword
 Be thy sad weapon of defence, and so,
 Victor or vanquish'd, thou the slave of friend or foe.

ԽԱ.

Կայծակնա՛ար կապտեցաւ յԱրիօստեայ կիսանդրոյն²⁸
Տերեւակեղծ դափնիդեայ երկաթակուռնն պըսակ.
Այլ մի մեղանս դիցէ որ տարերն այնմիկ չարաթոյն.
Քանզի գոր փառք չիւսեն՝ այն եւեթ է ստոյգ դափնի թաք՝
Յուսեալ ի ծառ անսասան եւ ի շանթից անվընաս.
Ըզկեղծադէմ սեթեւեթն չերքեաց ընկէց այն չակաստ:
Այլ նանրախո՛ճ եթէ նդ այն ցաւիցեն միաք իանդակաթ՝
Գիտուն լիցին զի սըրբէ շանթ զոր չարու յերկրի ասա,
Գըլուխ դորին աւադիկ է կըրկնակի բարեբաստ:

ԽԲ.

Ո՛հ Իտալի Իտալի, որում տըւան շարաշար²⁹
Գեղեցկութեանն շընորճք եւ բօթաբերըն պըսոյգ՝
Վըշտացդ չանուրց անցելոց եւ ներկայիցըս պատճառ՝
Ամօթ եւ ցաւք արօրեն ըզճակատուդ դաշտ սոսոյգ.
Եւ տարեգիրք քո դրոշմեալք բոցեղինօք են տառիք.
Իցի՛ւ թէ նուազ սիրունակ էին քո դէմք չուանի,
Կամ թ՛առաւել դոյր քեզ ոյժ խնդրել ըզվբէժ չայրենի,
Գարձուցանել ա՛նաբեկ ըզյարձակեալ չէնն ի քեզ
Ըզժարաւիս քում արեան եւ արատսուացդ աղէկէզ.

ԽԳ.

Յայնժամ յաւէտ ա՛նարկու կամ թէ նըւազ տարփելի
Նստեալ չեզիկ ի քում տան վայելէիր յանդորբու,
Եւ ոչ լայիր ըզշարեացդ առիթ ըզգեղ նազելի՝
Ոչ եւս էր յայնժամ դիտել ընդ վախս Ալպեայց վայրիջու
Հեղեղազայր չրոս զինուց եւ խառն ի խուռն ազանց դրո՛նս,
Ասպատակել եւ լափել յԵրբիդանու ջուրս զարիւն.
Եւ ոչ պաշտպան ցաւազին կայր քեզ սուսեր այլազգւոյն,
Որով թէպէտ եւ յաղթող թէպէտ յաղթեալ յօտարաց՝
Այսպէս ըստբուկ լինէիր բարեսիրաց կամ շարաց:

XLIV

Wandering in youth, I traced the path of him,
 The Roman friend of Rome's least-mortal mind,
 The friend of Tully; as my bark did skim
 The bright blue waters with a fanning wind,
 Came Megara before me, and behind
 Ægina lay, Piræus on the right,
 And Corinth on the left; I lay reclined
 Along the prow, and saw all these unite
 In ruin, even as he had seen the desolate sight;

XLV

For Time hath not rebuilt them, but uprear'd
 Barbaric dwellings on their shatter'd site,
 Which only make more mourn'd and more endear'd
 The few last rays of their far-scatter'd light,
 And the-crush'd relics of their vanish'd might.
 The Roman saw these tombs in his own age,
 These sepulchres of cities, which excite
 Sad wonder, and his yet surviving page
 The moral lesson bears, drawn from such pilgrimage.

XLVI

That page is now before me, and on mine
His country's ruin added to the mass
 Of perish'd states he mourn'd in their decline,
 And I in desolation; all that *was*
 Of then destruction *is*; and now, alas!
 Rome—Rome imperial, bows her to the storm,
 In the same dust and blackness, and we pass
 The skeleton of her titanic form,
 Wrecks of another world, whose ashes still are warm.

ԽԳ

Ի մանկութեանս յածաչու 'նդ հետս երթայի մրաերմին
 Մերձագունի անմահից հոովմէական հանճարոյն³⁰,
 Տուլեայ ասեմ մրաերմի. եւ ի հերձուլ իմ նաւին
 Գաշըն հողմով ըզպայծառ ծովուն կապոյտ դաշտ սիրուն.
 Ինձ Մեղարա յառաջոյ ու ի թիկանց կայր Եդինէ.
 ԸզՊիրէօնն ունէի յաջմէ, ձախմէ զկորընթոս,
 Եւ ընկողմեակ ի նաւուն ի խելս աշօք վայրազբօս.
 Համանգամայն դիտէի զնոցուն սըփիւս աւերակ,
 Որպէս եւ նայն դիտէր յայնժամ ամայի նոյնդունակ.

ԽԵ

Քանզի չեւ եւս ըզնոսին վերակառոյց ժամանակ.
 Այլ տաղաւարք բարբարիկք ի դերբուկս անդ կանդնեցան,
 Ողբալիս եւս յարդարեալ եւ սըխրալիս հանդունակ
 Ըզ՛ ըւազեալ ճառագայթ լուսոյ նոցին ցիրեւցան
 Եւ ըզնըջխար ջախջախեալ հարբստութեանցն անցելոց:
 Տեսանէր յայնժամ ուրեմն հոովմայեցին՝ գերեզմանս,
 Գամբանարան քաղաքաց ազդեալ աըխուրըս զարմանս.
 Եւ արդ պատճէն խրատական զրոց նօրին մընայուն
 Վարդապետէ զոր ուսան ի տարաշխարհն անդ ի չուն:

ԽԶ

Մատեան նորա կայ՝ ուղի իմ, եւ յիմում մատենիս՝
 Յաւելուն արդ աւերակք երկրի նորա յայնոսիկ՝
 Զոր անըքեալս ողբայր նա, եւ ես ողբամ ամայիս.
 Աս հասարակ որպէս էր՝ կայ խանգարեալ աւագիկ.
 Եւ Հոովմ՝ ինքն իսկ այժմիկ, հրամանահասն ինքըն Հոովմ,
 Աւաղ, ի նոյն ի մըրրկէ տապաստ զընի ոտընհար.
 Ընդ նոյն մածեալ ընդ փոշի, ընդ նոյն մըռայլ եւ մըթար.
 Եւ անցանեմք ընդ անկեալ ախտանակերպն ընդ կըմախ.
 Նըջխարք այլոյ աշխարհի, որոց չեւ ջերմ է զազախ:

XLVII

Yet, Italy! through every other land
 Thy wrongs should ring, and shall, from side to side;
 Mother of Arts! as once of arms; thy hand
 Was then our guardian, and is still our guide:
 Parent of our Religion! whom the wide
 Nations have knelt to for the keys of heaven!
 Europe, repentant of her parricide,
 Shall yet redeem thee, and, all backward driven,
 Roll the barbarian tide, and sue to be forgiven.

XLVIII

But Arno wins us to the fair white walls,
 Where the Etrurian Athens claims and keeps
 A softer feeling for her fairy halls.
 Girt by her theatre of hills, she reaps
 Her corn, and wine, and oil, and Plenty leaps
 To laughing life, with her redundant horn.
 Along the banks where smiling Arno sweeps
 Was modern Luxury of Commerce born,
 And buried Learning rose, redeem'd to a new morn.

XLIX

There, too, the Goddess loves in stone, and fills
 The air around with beauty; we inhale
 The ambrosial aspect, which, beheld, instils
 Part of its immortality; the veil
 Of heaven is half undrawn; within the pale
 We stand, and in that form and face behold
 What Mind can make, when Nature's self would fail;
 And to the fond idolaters of old
 Envy the innate flash which such a soul could mould:

ԽԷ

Այլ տըխատանք քոյին ս՛վ Խտալիա, անվըկանդ
 Առ հասարակ ընդ երկիր բացէ ի բաց հընչեսցին.
 Ո՛վ արուեստից դու դայեակ, որպէս զինուց երբեմն անդ.
 Յայնժամ պաշտպան մեզ եւ այժմ առաջնորդ աջ է քոյին.
 Դու եւ կրօնից մերոց մայր, յորմէ՛ ազինք աշխարհաց
 Ծուներբ կրկնեալ առաջի՛ ժրտին զերկնից բտանալիս:
 Ի զեղջ հեկալ Եւրոպայ՝ ընդ մայրատեացն իւր ոճիրս՝
 Յազատութիւն հանցէ զքեզ, ընկրկելով յեաս անդրէն
 Չալիս խուժիցն ամեհեաց, դացէ ներումն առ ի քէն:

ԽԸ

Արլ ի սպիտակս անդր Առնոս հրաւիրէ զմեզ պերճ յորմունս.
 Ետրուրական ուր Աթէնք հոչակ հարեալ ծաւալեն³¹
 Գեղադիտակ դահլըճօքն՝ անոյշ ի սիրտ ըզգացմունս.
 Թատերաձեւ շուրջ պատեալ բլրօք, յորոց ամբարէն
 Առատապէս ըզցորեան իւր, ըզգի՛եակ եւ ըզձէթ.
 Սոնք յզփութիւն անդ կայթէ ամաթեղջիւր ի բրուին:
 Յափունս անդ ուր խաղք Առնոյ ծիծաղադեղ զեզերին՝
 Երնան այժմու վաճառուց եւ ճոխութեանց հեթեթանք,
 Ու ի՛ նոր կենաց լոյս բացան մակացութեանց զերեզմանք:

ԽԹ

Է անդանօր զիցանոյշ խանլաղակաթ ի վիմի³²
 Գեղեցկութեամբ խնկելով շուրջ զիւրեւ զօդս հասարակ,
 Եւ տարփելոցն յանթառամ զիմացն ի տես արփենի՛
 Անմահական յինքենէն ծորեալ բաշխէ օշարակ:
 Կիսաբացիկ ընկըրկի երկնաձեղունն առադատս,
 Կացեալ յակճիրոս ի միջին՝ զիտեմք ի կերպն եւ զիմակ
 Ըզգիւտ մարլոյս հանճարոյ՝ ուր շէր բնութիւն ինքն ատակ.
 Եւ ընդ նախնի զիցպաշտից խանդամք վըսեմն ընդ եռանդ
 Որ զայսգունակ ձուլեցին հոգեպատկեր հաստուածս անդ:

L

We gaze and turn away, and know not where,
 Dazzled and drunk with beauty, till the heart
 Reels with its fulness; there — for ever there —
 Chain'd to the chariot of triumphal Art,
 We stand as captives, and would not depart.
 Away! — there need no words, nor terms precise;
 The paltry jargon of the marble mart,
 Where Pedantry gulls Folly — we have eyes:
 Blood, pulse, and breast, confirm the Dardan Shepherd's
 prize.

LI

Appear'dst thou not to Paris in this guise?
 Or to more deeply blest Anchises? or,
 In all thy perfect goddess-ship, when lies
 Before thee thy own vanquish'd Lord of War?
 And gazing in thy face as toward a star,
 Laid on thy lap, his eyes to thee upturn,
 Feeding on thy sweet cheek! while thy lips are
 With lava kisses melting while they burn,
 Shower'd on his eyelids, brow, and mouth, as from an urn!

LII

Glowing, and circumfused in speechless love,
 Their full divinity inadequate
 That feeling to express, or to improve.
 The gods become as mortals, and man's fate
 Has moments like their brightest; but the weight
 Of earth recoils upon us; — let it go!
 We can recall such visions, and create,
 From what has been, or might be, things which grow
 Into thy statue's form, and look like gods below.

Ծ

Հայրմբ յառիմբ եւ դառնամբ, ոչ գիտելով յո՞վ շքչիւ,
 Յարբեցուլթիւն ըմբռնեալք եւ ի խըտիղըս գեղոյ,
 Մինչեւ սրտի պարտասեալ եւ գեղեւեալ դանդաշիւ.
 Լըծեալք ընդ կառս յաղթական արուեստադէտն հանճարոյ
 Իբրեւ ըռարուկք ինքնադասաք կամք անդ, եւ կալ ցանկամբ յար.
 Օ՞ն անդր ի բաց սեթեւեթք եւ հիւսք բանից կըռեւոց,
 Հէգ սասցուածք ի վաճառս հընչեալք կըճից կոփեւոց.
 Որովք պատրենն իմաստակք դամբոխ ախմար. են մեր աչք,
 Արիւն, դարկ, կուրծք, հաւաստենն ըզգարդանեան հովուին
 (վարկ: 33)

ԾԱ.

Ո՞չ յայս գոյն ձեւ տարազու յայտնեցար դու առ Պարիս,
 Եւ կամ առ նա ինքն յաւէտա բարերջանիկն Անքիսեւս,
 կամ մինչ համակ փերւերտեալ յաստուածապեղդ ի սարիս
 Նըւաճեցեր առ ոտամբզ ըզմարտից տէրն իսկ զԱրէս.
 Որոյ յառեալ իբր յաստեղ լուսադիտակ ի քո դէմս,
 Ի գուճս իջեալ անկանէր, ակն առ ի քէն անքըթիթ,
 Ճարակելով սիրատարի յանուշակ դաշտ ծընօտիդ,
 Մինչ ի շքրթանցզ ատրաշէկ աղբերացեալ հրակայլակ
 Հոսէր համբոյր ի ճակատ, յօնս ու ի բերան բովանդակ:

ԾԲ

Յանձնատուոր ջերեալք հուր, ձուլեալք ի սեր անբարբառ
 Ոչ բաւէին համօրէն աստուածեղէն գիւտք հնարից
 Բացայտել կամ ժուժել ազգման կըրիցն ողեսսպառ,
 Մահկանացուաց հաւասարք լինէին պարք անմահից.
 Եւ բաղդ մարդկան բարձրանայր յաստուածափայլ աստիճան:
 Այլ ծանրութիւն հողեղէն ճնշէ դմեզ. — օն, տացուք բուլ-
 կարեմք տեսիլս տեսանել, եւ կերպարանս ըստեղծուլ՝
 Հաւաքելով յեղեւոց կամ ի լինել կարելեաց
 Նըմանս անդրոյդ և ըզդից պատկերս յերկրի կըրելեաց:

LIII

I leave to learned fingers and wise hands,
 The artist and his ape, teach and tell
 How well his connoisseurship understands
 The graceful bend, and the voluptuous swell;
 Let these describe the undescribable:
 I would not their vile breath should crisp the stream
 Wherein that image shall for ever dwell;
 The unruffled mirror of the loveliest dream
 That ever left the sky on the deep soul to beam.

LIV

In Santa Croce's holy precincts lie
 Ashes which make it holier, dust which is
 Even in itself an immortality,
 Though there were nothing save the past, and this,
 The particle of those sublimities
 Which have relapsed to chaos: — here repose
 Angelo's, Alfieri's bones, and his,
 The starry Galileo, with his woes;
 Here Machiavelli's earth return'd to whence it rose.

LV

These are four minds, which, like the elements,
 Might furnish forth creation: — Italy!
 Time, which hath wrong'd thee with ten thousand rents
 Of thine imperial garment, shall deny,
 And hath denied, to every other sky,
 Spirits which soar from ruin: — thy decay
 Is still impregnate with divinity,
 Which gilds it with revivifying ray;
 Such as the great of yore, Caonova is to-day.

ԾԳ

Մատանց թողում ճարտարաց եւ ձեռագէտ խմաստնոց՝
Արհեստողին եւ կապկին³⁴, վարդապետակ պերճարան՝
Եթէ գիտնու թըւիցի կարծեցելոցն այնց գիտնոց՝
Գեղապատշաճ կորուծիւնն կամ թանձրութիւնն հնչտական .
Թող կրթեցին ի ճառել զանճառելւոյն հանգամանս .
Իայց մի շքթիւ յաւակնին պըղծաշունչք գայն հեղեղատ՝
Յորում կացցեն նորայն տիպք կերպարանաց անընդհատ ,
Զանայլայլակն հայելի հաճոյագոյնն անըրջոց՝
Ճաճանչելոց ի յերկնից ի խորագոյն խորշ հոգւոց :

ԾԴ

Ի սրբազանն ազարակ Սըրբոյ խաչին պարագիր³⁵
Հանդչին աճիւնք՝ որք ըզվայրն իսկ յարարեն սրբազոյն .
Անմահութեամբ իմըն լի է խաղաղեալն այն մոխիր .
Թէպէտ չիցէ այլ ինչ անդ բայց յիշատակ անցելոյն ,
Եւ խուն նըչխարք վեհազանց ի վիճ թոհիցն անկելոց .
Միքանճելոյ աստանօր ու Ալփիերեայ ոսկրոտի³⁶ ,
Եւ աստեղաց հետահան Գալիլէոյ աստ զընի³⁷ ,
Եւ տառապանք իւր ընդ իւր . դառնայ ի հող աստ կրկին
Մակկեաւելեայ հողն , ի վայր՝ յորմէ առաւըն նախկին³⁸ :

ԾԵ

Սոքա հանճարք չորեքին՝ քառիցն տարերց հանգունակ
Յարուցանել համօրէն ազգ նոր՝ իցեն բաւական :
Իտալիա , թէպէտ բիւր ած քեզ ազէաս ամանակ՝
Զարբայակերպըզ զըձձեալ զարդու փառաց պատմուճան ,
Սակայն զլացաւ եւ զլացի շնորհել այլոց աշխարհաց
Հանճարս՝ խոյանս առողաց յաւերակաց իսկ միջոյ .
Անմահութեամբ տողորեալ է տակաւին եւ եղծ քոյ ,
Յորմէ փայլք քեզ հատանին վերակինցազք վառ ի վառ .
Այսպիսի ոք կանօվա նախնեաց վեհից զուգափառ³⁹ :

LVI

But where repose the all Etruscan three —
 Dante, and Petrarch, and, scarce less than they,
 The Bard of Prose, creative spirit! he
 Of the Hundred Tales of love — where did they lay
 Their bones, distinguish'd from our common clay
 In death as life? Are they resolved to dust,
 And have their country's marbles nought to say?
 Could not her quarries furnish forth one bust?
 Did they not to her breast their filial earth intrust?

LVII

Ungrateful Florence! Dante sleeps afar,
 Like Scipio, buried by the upbraiding shore;
 Thy factions, in their worse than civil war,
 Proscribed the bard whose name for evermore
 Their children's children would in vain adore
 With the remorse of ages; and the crown
 Which Petrarch's laureate brow supremely wore,
 Upon a far and foreign soil had grown,
 His life, his fame, his grave, though rifled — not thine own.

LVIII

Boccaccio to his parent earth bequeath'd
 His dust, — and lies it not her Great among,
 With many a sweet and solemn requiem breathed
 O'er him who form'd the Tuscan's siren tongue?
 That music in itself, whose sounds are song,
 The poetry of speech? No; — even his tomb
 Uptorn, must bear the hyæna bigot's wrong,
 No more amidst the meaner dead find room,
 Nor claim a passing sigh, because it told for *whom!*

ԾԶ

Այլ ո՛ւր արդեօք հանդիցեն Ետրուրացիքն երեքեան,
Տանդէ, Պետրարք, ու ոչ նըւազ ինչ կամ կըրսեր ի նոսին
Ըստեղծագործն այն հանճար ու արձակ բանի երգահան.
Այն որ զըրոյցըս հարիւր վիպասանեաց սիրային⁴⁰.
Ո՛ւր արդ ոսկերքն այն հանգչին վեհ՝ քան ըզկաւս հասարակ,
Մեծք ի մահու իբր ի կեանս՝ միթէ դարձան ի փոշի.
Եւ չունիցի՞ զնոցանէ կիճ՝ հսրհենեաց բան յուշի:
Հի՛մ ոչ հատին քարահապ նորուն արձան կիտանդրի.
Որդիական հոգ նոցին չաւանդեցաւ մօրն երկրի:

ԾԷ

Ապաշընսօր՝ Կաղկաւան. Տանդէ նընջէ հեո՛ ի քէն,
Սկիպիոնի նըմանեալ ի ծանակիչ քեզ ափունս.
Հերձուածք եւ վէճն որ ի քեզ՝ քան քաղաքի մարտից քէն
Արտասահման արարին ըզբերդոյն այն՝ զոյր անուն
Որդիք քոյին եւ թոռունք զուր պաշտեսցեն հանապազ՝
Խայթեալ խոհիւ հնացելով. նա եւ պըսակն ինքնին արդ
Զոր Պետրարքեայ ուր ուրեմն էառ ճակատ դափնէզարդ՝
Յերկիր բուսեալ է օտար, եւ կեանք նորին եւ համբաւ
Եւ գերեզմանն իսկ դրժեալ՝ ի քո հոգ ոչ ձօնեցաւ:

ԾԸ

Բոկաչչիոյ աւանդեաց ըզհոգն յերկիր հայրենեան.
Ո՛չ աւաստիկ յաւազաց միջի կացցէ յանդորրու,
Եւ քաղցր եւ վեհ շընչիցեն մաղթանք հոգւոց հանգստեան,
Յայն՝ որ ըստեղծն ըզտուսկեան յուշկապարիկըն լեզու,
Գուսանութիւն զայն ինքնին, որոյ եւ ձայնք՝ երգք իսկ են,
Եւ քերդութիւն է բարբառն՝ 11: — Այլ եւ զնորին իսկ դամբան՝
Հար տապալեաց ի զայրուց նախանձամուզըն բորեան.
Զիք արդ նըմա տեղի ու ոչ ի սինլըբոր գերեզմանս,
Զի մի ուրուք ծանուցեալ հանցէ եւ դոյզն հառաչանս:

LIX

And Santa Croce wants their mighty dust;
 Yet for this want more noted, as of yore
 The Cæsar's pageant, shorn of Brutus bust,
 Did but of Rome's best Son remind her more:
 Happier Ravenna! On thy hoary shore,
 Fortress of falling empire! honour'd sleeps
 The immortal exile; — Arqua, too, her store
 Of tuneful relics proudly claims and keeps,
 While Florence vainly begs her banish'd dead and weeps.

LX

What is her pyramid of precious stones?
 Of porphyry, jasper, agate, and all hues
 Of gem and marble, to incrust the bones
 Of merchant-dukes? the momentary dews
 Which, sparkling to the twilight stars, infuse
 Freshness in the green turf that wraps the dead,
 Whose names are mausoleums of the Muse,
 Are gently prest with far more reverent tread
 Than ever paced the slab which paves the princely head.

LXI

There be more things to greet the heart and eyes
 In Arno's dome of Art's most princely shrine,
 Where sculpture with her rainbow sister vies;
 There be more marvels yet — but not for mine;
 For I have been accustom'd to entwine
 My thoughts with Nature rather in the fields,
 Than Art in galleries: though a work divine
 Call for my spirit's homage, yet it yields
 Less than it feels, because the weapon which it wields

ԾԹ

Եւ Սուրբըն խաչ ի վեհիցն արդ մոխրոց զուրկ է նոցին .
 Եւ յաղազս այսր իսկ զըրկման քաջ եւս լինի նըշաւակ .
 Իբր յերախանս կեսարուց՝ բարձեալ Բրուտեայ կիսանդրին՝
 Աժէր քաջիկ եւս ի յուշ ըզՀոովմայ՝ նախին այն զաւակ :
 Քեզ երանի՛ Հոաւենա, զի տարագիրն այն անմահ :
 Նընջէ յեզերդ չին՝ յակաորն պետութեան զաղիազիուն .⁴²
 Այլ երանի՛ եւ Արկուայ, որ ամբարեալ պանծայ բուն
 Նըւազաւորս նըշխարս պահեալ սիրով ի գիրկս իւր .
 Մինչ Մաղկաւան զարտալած մեռեալսն հայցէ յողբ ի զուր⁴³ :

Կ

Առ ի՞մ բրգունքդ այգոքիկ ի պատուական ի քարանց,
 Պորփիւր, յասպիս եւ ակատ, ընտիրք կըճեայց եւ գոհար,
 Անփուս պահել զոսկրտաի վաճառական դըքսազանց .
 Ո՞չ աւանիկ զիւրալոյծ կայլակ ցօղոյ ամպավար,
 Յերեկորնեայ աստեղց վառք ախորժ սիւսեն զովութիւնս
 Մանուածաւալ ի մարմանդ՝ որ զմեռելոց պատէ զհող,
 Ոյց լոկ անուանքն առ Մուսայս հն մահարձանք եւ կոթող :
 Ո՞չ աւանիկ խորագոյն անդ յարգութեամբ ճեմք լինին՝
 Քան ուր շիրիմըն յըզկեալ որ ծածկէ զգլուխ գոտոյին :

ԿԱ

Ինն են բազում ինչ աչաց նոյն եւ սըրտից ըսքանչանք
 Յափունս Առնոյ՝ յարուեստից յայն պերճազարդ թանգարան,
 Ուր անդրիաստեղծ մըրցի գիւս ընդ քեռն իւրում բազմերանդ .
 Իցեն անդ շատ հրաշալիք, այլ վասն իմ ոչ հրաշազան .⁴⁴
 Զի պարարել ըզհանճար սովորութիւն արարի
 Տեսլեամբ բնութեան ի զաշտի՝ քան յարուեստից տեսլալայր .
 Թէպէտ եւ միտք իմ պատուեն ըզհրաշակերտըս ճարտար,
 Այլ առաւել տեղի տան քան թէ լինին խորագզաց,
 Զի այլամուխ իմն են գէնքն որով հարու նդ ըզգացուած :

LXII

Is of another temper, and I roam
 By Thrasimene's lake, in the defiles
 Fatal to Roman rashness, more at the home;
 For there the Carthaginian's warlike wiles
 Come back before me, as his skill beguiles
 The host between the mountains and the shore,
 Where Courage falls in her despairing files,
 And torrents, swoll'n to rivers with their gore,
 Reek through the sultry plain, with legions scatter'd o'er,

LXIII

Like to a forest fell'd by mountain winds;
 And such the storm of battle on this day,
 And such the frenzy, whose convulsion blinds
 To all save carnage, that, beneath the fray,
 An earthquake reel'd unheededly away!
 None felt stern Nature rocking at his feet,
 And yawning forth a grave for those who lay
 Upon their bucklers for a winding — sheet;
 Such is the absorbing hate when warring nations meet!

LXIV

The Earth to them was a rolling bark
 Which bore them to Eternity; they saw
 The Ocean round, but had no time to mark
 The motions of their wessel; Nature's law,
 In them suspended, reck'd not of the awe
 Which reigns when mountains tremble, and the birds
 Plunge in the clouds for refuge and withdraw
 From their down-toppling nests; and bellowing herds
 Stumble o'er heaving plains, and man's dread hath no
 words.

ԿԲ

Եւ մըտադիւրըս յածիմ յափունս լըճին Տրասիմեն⁴⁵,
 Յանձուկ ի կիրճս անդ՝ Հոովմայ զոսողութեանն յտընխեթ.
 Զի անտանօր ընդ առաջ իմ ի հանդէս ելանեն
 Կարբեդոյնեան վարողին խաբեմարտիկ սեթեւեթը.
 Ո՞րպէս հընարս հընարեալ ձըզէր զոստին ի կափուլ.
 Ածեալ փակեալ ընդ լերանց մէջ եւ ընդ ափըն լըճին.
 Անդ անկանէր Արութիւն ի յուսահատ վաշտ ուղմին.
 Ի դաշտ ջեռեալ խաղային գետահեռեալ ճապաղիք
 Ի ցիր կոտորս կաճառուց արձակեալ ծուխ հեղձուցիկ:

ԿԳ

Ի խուն անկեալս որպէս մայրք մըրըրկաթափք ի լերանց.
 Եւ այնպէս բունն էր կըսիւ պատերազմին յայնմ աւուր,
 Այնպէս սաստիկ մոլութիւն կափուցանէր զաչս իւրեանց՝
 Մինչ չտեսանեւ ինչ իսպառ՝ բայց ըզնախճիր մահակուր.
 Զի ժած լինէր անդ զեանի՝ եւ ոչ ումք լինէր ազդ.
 Զըզգայր զահեղն ընդ ոտիք բնութեան սարսուռ եւ տատան,
 Մինչ անկելոցն ի մարտին ինքնին բանայր ըլտապան,
 Որք անպատանք ի վահանս իւրեանց կային զիտապատտ:
 Դիմամարտից ազգաց այսպէս բունն է քէն անըզատտ:

ԿԴ

Որոց թըւէր երկիրս այս որպէս նաւակ մի սահուն,
 Ի յաւիտեանս անդր առեալ աղբերելով ըզնոսին.
 Տեսանէին շուրջ զիւրեամբք զհամատարած ծիր ծովուն,
 Եւ չէր նոցա պատե՛ միտ զընել շարժման նաւակին.
 Կասեալ կային ի նոսա զամ մի օրէնք բընութեան,
 Եւ չազգէին զարհաւիրս լերինաթունդ երերման՝
 Մինչ բունաւեր հաւուց բամբ յամպըս խընդրեն զահարան.
 Բառաջ բառնան հօտ նախիր յարօտավայրըս թափառք,
 Եւ զարհուրեալ մահացողաց կարկին շրթունք անբարբառք:

LXV

Far other scene is Thrasimene now;
 Her lake a sheet of silver, and her plain
 Rent by no ravage save the gentle plough;
 Her aged trees rise thick as once the slain
 Lay where their roots are; but a brook hath ta'en—
 A little rill of scanty stream and bed—
 A name of blood from that day's sanguine rain;
 And Sanguinetto tells ye where the dead
 Made the earth wet, and turn'd the unwilling waters red.

LXVI

But thou, Clitumnus! in thy sweetest wave
 Of the most living crystal that was e'er
 The haunt of river nymph, to gaze and lave
 Her limbs where nothing hid them, thou dost rear
 Thy grassy banks whereon the milk-white steer
 Grazes: the purest god of gentle waters!
 And most serene of aspect, and most clear;
 Surely that stream was unprofaned by slaughters,
 A mirror and a bath for Beauty's youngest daughters!

LXVII

And on thy happy shore a Temple still,
 Of small and delicate proportion, keeps,
 Upon a mild declivity of hill,
 Its memory of thee; beneath it sweeps
 Thy current's calmness; oft from out it leaps
 The finny darter with the glittering scales,
 Who dwells and revels in thy glassy deeps;
 While, chance, some scatter'd water-lily sails
 Down where the shallower wave still tells its bubbling
 tales.

ԿԵ

Այլ քանի՛ այժմ այլափոխ է Տրասիմենն այն նախկին .
 Յարժաթ փոխեալ լինն յերիզ, եւ ի դաշտի անդ զիւրեւ
 Չածէ ոք այլ աւերած՝ բայց հեղիկ մաճն արօրին .
 Կառք հինաւուրցք խիտ առ խիտ բառնան կատար բարձր յարեւ ,
 Որպէս երբեմն առ արմամբք նոցին խըռնեալ զիակունք .
 Բայց առուակիկ մի փոքրիկ սակաւաջուր անձկահուն
 Ի ճապաղեաց այնր աւուր՝ զարեան առեալ է անուն .
 Եւ արդ պատմէ Արեհնակ՝⁴⁶ թէ զո՞ր թացին անդ երկիր ,
 կամ իբր անկեալքն՝ ըզխոժոռ ալիսն յեղին ի կարմիր :

ԿԶ

Այլ զու ինքնին, կլիտուձնէ,⁴⁷ ի խաղ ալեացդ անուշակ
 Յականակիտ քան զամէն բիւրեղ պայծառ կենդանի ,
 Յաւերժ հարօին գետայնոյ ժամադիր վայր առանձնակ
 Յորում յառեալ եւ լուանայ, յանառագաստ հովանի ,
 Գու պարարեա մարգս յուռթիս զըւարակաց կաթնափայլ .
 Ո՛վ մաքրազոյնդ աստուածոց հեղանազիկ մըկանանց ,
 Պայծառազոյն երեսօք եւ ջընջազոյնդ համազանց .
 Ոչ պըզձեցին ըստոյդ զայդ վըտակ խաղմից ճապաղէք ,
 Ըզհայեկեակն այն մատաղ դըստերց գեղոյ եւ բաղնիք .

ԿԷ

Յերանաւէտ քո ամուսնրս տակաւին կայ տաճար՝
 Տարածութեամբ փոքրատար, գեղապաշաճ զլիտովին
 Բլըրի փոքու կառուցեալ ի զառ ի կողն ի խոնարհ .
 Կլըրէ ցայսօր ժամանակ ըզյիշատակ քո նախկին .
 Փարի դոտամբն հանդարտիկ ալեակ քոյին հեղասահ ,
 Զորով վաղէ ստէպ փայլթեփ զրահազգեստիկըն լուզակ ,
 Որ բընակէ եւ զօղի անդ ի խորին բիւրեղակ .
 Եւ մերթ կորզեալ հարսնամատն ըսփիւռ նաւէ՝ նդ մըկանունս ,
 Ուր յեզյեղուկք զրուցեն վէտք ըզվէպս իւրեանց պղպըջունս :

LXVIII

Pass not unblest the Genius of the place!
 If through the air a zephyr more serene
 Win to the brow, 'tis; his; and if ye trace
 Along his margin a more eloquent green,
 If on the heart the freshness of the scene
 Sprinkle its coolness, and from the dry dust
 Of weary life a moment lave it clean
 With Nature's baptism,—'tis to him ye must
 Pay orisons for this suspension of disgust.

LXIX

The roar of waters! — from the headlong height
 Velino cleaves the wave-worn precipice;
 The fall of waters! rapid as the light
 The flashing mass foams shaking the abyss;
 The hell of waters! where they howl and hiss,
 And boil in endless torture; while the sweat
 Of their great agony, wrung out from this
 Their Phlegethon, curls round the rocks of jet
 That guard the gulf around, in pitiless horror set,

LXX

And mounts in spray the skies and thence again
 Returns in an unceasing shower, which round,
 With its unemptied cloud of gentle rain,
 Is an eternal April to the ground,
 Making it all one emerald: — how profound
 The gulf! and how the giant element
 From rock to rock leaps with delirious bound,
 Crushing the cliffs, which, downward worn and rent
 With his fierce footsteps, yield in chasms a fearful vent.

ԿԸ

Անցորդ, առանց օրհնելոյ զվայրացս Ոգի՛ մի՛ երթար .
 Զի թէ գեփիւս մարբենի շնչէ յօղոցն ի քո գէմս՝
 Գիտեա՛ զի շունչ է նորին . եւ թէ յեղերս անդ պայծաս
 Ի պերճախօս իմըն մարդ ճեմս առնուցուս ծաղկածեմս ,
 Թէ զովագիւնդ այդ տեսիլ ազդէ ի սիրտ հով հեշտին ,
 Եւ ի փոշոյ՝ մածելոյ ծանրատաղտուկ կենացն ինչ
 Մըկըրտութեամբ Բընութեան լուսցեալ զործէ սուրբ եւ շինջ ,
 Ապա քեզ պարտ եւ արժան է ունել շնորհքս նըմին ,
 Զի դաղարեալ լըռեցոյց առ վայր մի զկիրս աղիտին :

ԿԹ

Ո՛վ շառաչիւնք ջուրց ուղիտից . ի կատարաց թարձրաբերձ
 Վիմակըտուր ընդ պարեխս ալեաց՝ վիժի Վելինոյ⁴⁸ .
 Ո՛վ քարավէժ սահանացն , երազ զինչ լոյս օգահերձ՝
 Վաղժոյժ կոհակը փըրփըրին յէջս անդընդին երեքնոյ .
 Ո՛վ դըժոխք ջուրց հոսանաց , ուր յար մունչիւնք եւ հոնչիւնք
 Եռան զեռան հանապաղ յորձանապտոյտ ի տանջանս .
 Խեթկեալ յահեղ օրհասէ ապաժոյժ քերտն ի հոսանս՝
 Նոր Փլեգեթոն⁴⁹ ընդոսանու , զժայտիւքն հիւ ի ցընցուղ
 Զեղերքք վըհին կանգնելովք , յանկարեկիր իմն երկիւղ ,

Հ

Երկնապողոզ ցայտ ի վեր , տարափածեւ ցինդ ի վայր
 Ճախարակեալ անդալար եւ տարածեալ շըրջափիւս ,
 Մանրակայլակ ամպահոս անձրեւածին ցօղ յամայր
 Յաւերժական ապրիէլ զործէ 'նդ ստորեւն իւր երկիր ,
 Առ հասարակ փոխելով տեղւոյն ի տիպ զըմբըխտի :
 Քանի՛ խորին է վիհն այն . եւ զիտի՛ր տարրն հըսկայ՝
 Խելառ մուար ոստոսամամբ ժայռից ի ժայռ ընթանայ
 Թաւալգըրոր կարկառօք , որք ընդ սանդուղսրն խոժոռ
 Խարդաւանեալ թօթափին քացեալ խոռոչս անաւոր ,

LXXI

To the broad column which rolls on, and shows
 More like the fountain of an infant sea
 Torn from the womb of mountains by the throes
 Of a new world, than only thus to be
 Parent of rivers, which flow gushingly,
 With many windings, through the vale:— Look back!
 Lo! where it comes like an eternity,
 As if to sweep down all things in its track,
 Charming the eye with dread, — a matchless cataract,

LXXII

Horribly beautiful! but on the verge,
 From side to side, beneath the glittering morn,
 An Iris sits, amidst the infernal surge,
 Like Hope upon a death-bed, and, unworn
 Its steady dyes, while all around is torn
 By the distracted waters, bears serene
 Its brilliant hues with all their beams unshorn:
 Resembling, 'mid the torture of the scene,
 Love watching Madness with unalterable mien.

LXXIII

Once more upon the woody Apennine,
 The infant Alps, which — had I not before
 Gazed on their mightier parents, where the pine
 Sits on more shaggy summits, and where roar
 The thundering lauwine — might be worshipp'd more;
 But I have seen the soaring Jungfrau rear
 Her never-trodden snow, and seen the hoar
 Glaciers of bleak Mont Blanc both far and near,
 And in Chimari heard the thunder-hills of fear,

ՀԱ.

Օժանդակել զ'ի բարձանցըս սահեալ սիւն լայնալիւճ,
 Որ առաւել բերէ զկերպ աղբեր ծովու նորածին՝
 Ըզիւննակոյտն արգանդի լուծեալ երկունս բարձրածիչ
 Յարարչուլթիւն աչխարհի նորոյ ձօնեալ անլըստին,
 Քան ծընողի զետակաց կարկաջածայն հոսելոց
 Դարձ ի դարձի ճեմելով մանուածաւալ ի նովտին.
 Հայեաց ընդ կրունկըն, հանդոյն յաւերժութեան իմն ինքնին
 Համաքարչեալ վարելով զոր զըտանէն յիւրն հոսանս,
 Սըխրանք աչաց եւ սարսափ, հոսի անզոյզս այս Սահանս.

ՀԲ.

Գեղեցկուլթիւն ահաւօր. իսկ ի վըրիցըն բերան
 Միածաւալ ծայր ի ծայր առաւօտին պաղպաղուն
 Ըզսանդարօք կոհակաց կախեալ կան թեւք հիւսլթեան
 Որպէս թէ Յոյս ի վերոյ մահու մահճաց առկայուն.
 Եւ մինչ համայն ըզնովաւ ջըրածըփեալ եւ ջընջի,
 Նա երանգօքն անհղծիւք փայլ ըզփայլի հարկանի,
 Հանդէս հանուրցն առնելով ճառագայլթից տողանի.
 Նըմանեալ իմըն Սիրոյ՝ որ ի զըմնեայ տաղնապս անդ
 Առ ցնորելովք ճըսկիցէ՝ միշտ երեսօք անվըկանդ:

ՀԳ.

Օն անլը հապա, յԱպենին անտառախիտ միւսանգամ,⁵⁰
 ՅԱլպեայ լերանցըն զաւակ, զոր պատուէի մեծապէս՝
 Թէ չէր կանխաւ հրաշացեալ իմ ընդ ծընողն յաղթանդամ,
 Ուր եղեւինքն ընծիւղին ի շեպ կոհակս ապալերս,
 Ուր 'րտաընդօստ գարգափմամք թաւալ բերին ուսինք ճեանց.
 Այլ իմ տեսեալ է զանկոխն ըզկուսան լեանն երկնապէզ⁵¹
 Ստոաժանեօքն յաւերժիւք, եւ ըզստոյց լուսակէզ
 Յըրտասարսուռ Սըպիտակ լերինն՝ մօտուստ եւ հեռի,
 Եւ արհաւրաց հանդիպեալ կայծակնացայտ կիմեռի⁵².

LXXIV

Th'Acroceraunian mountains of old name;
 And on Parnassus seen the eagles fly
 Like spirits of the spot, as't were for fame,
 For still they soared unutterably high:
 I've look'd on Ida with a Trojan's eye;
 Athos, Olympus, Ætna, Atlas, made
 These hills seem things of lesser dignity,
 All, save the lone Soracte's heights display'd
 Not *now* in snow, which asks the lyric Roman's aid

LXXV

For our remembrance, and from out the plain
 Heaves like a long-swept wave about to break,
 And on the curl hangs pausing: not in vain
 May he, who will, his recollections rake,
 And quote in classic raptures, and awake
 The hills with Latian echoes; I abhor'd
 Too much, to conquer for the poet's sake,
 The drill'd dull lesson, forced down word by word
 In my repugnant youth, with pleasure to record

LXXVI

Aught that recalls the daily drug which turn'd
 My sickening memory; and, though Time hath taught
 My mind to meditate what then it learn'd,
 Yet such the fix'd inyeteracy wrought
 By the impatience of my early thought,
 That, with the freshness wearing out before
 My mind could relish what it might have sought,
 If free to choose, I cannot now restore
 Its health; but what it then detested, still abhor.

ՀԳ

Ըզհինաւուրցսըն տեսի Շանթակատար՝ եւ լերինս, ⁵³
 Ու ի՛ գազաթան Պառնասայ զարծուին սլացիկ ի խոյանս՝
 Որպէս ըզքաջ այնց վայրաց, իբր համբաւիւրն իսկ առ հինս,
 Զի ցարդ առնուն նոքա թռիչս յանհասականն ի սահմանս :
 Եւ տրովացի հայեցիւք կացի յակճիւս ընդ իւրաս :
 Աթոս, Ետնէ, Ուրիմպոս ու Ատլաս՝ անշուքս եւ նըկունս
 կացուցանեն ըզլերանցս ինձ այսոցիկ ըզքարձունս :
 Քաւ ի միոյն Սորակտեան քարձրաւանդէն միայնակ ⁵⁴,
 Ոչ ձիւնափսս՝ իբր յիշէր հոովմայեցին քնտրերդակ, ⁵⁵

ՀԵ

Արտակիտեալ ի գաշտէն բերէ յինքեան կերպարանս
 Մըկանաձիդ կոհակի մերձ եղելոյ ի խորտակ՝
 Եւ վիմատառ կառելոյ յօձաձեւիկն ի ձըգանս :
 Կամեցողաց ոչ անդէպ յուզել զմըտաց յիշատակ
 Ըզքաջազիր սոփերացն յեղճեղել տառ սխրալի,
 Զարթուցանել ի բըլուրս լատինացի արձադանդ :
 Այլ ատեցի ես առ վարժ քերդողական եւ հրահանդ
 Ըզզաս ուսմանըն տաղտուկ, առնուլ ի յուշ քան առ քան,
 Մինչ գեռ մանուկն իսկ էի, յուսով երբեմն այնց յիշման,

ՀԶ

Ըզգառնըն դեղ օր աւուր տըւեալ առ ուշն իմ հիւանդ :
 Եւ թէպէտ յիս այնորիկ կըրթեաց ըզմիտս ամանակ՝
 Խորհրդրիւթեւ յայնոսիկ զորըս ուսաւն երբեմն անդ,
 Սակայն նախկին հրնացեալ ունակութիւնն այն վայրադ,
 Այնպէս ունի սեւեսեալ զանժոյժ խորհուրդս իմ վաղուց :
 Զի էանց զոյգ ընդ կորով զալարութեան հանճարոյս
 Տենչ ճաշակման զայնս՝ յորս չէր անմարթ խնդրելն ինչ հանոյս՝
 Թէ էր ազատ յընտրութիւն. այլ բուժելոյ չիք իմ կար :
 Եւ զոր յայնժամն ատեցի՝ ատեամ եւ արդ հաւասար :

LXXVII

Then farewell, Horace; whom I hated so,
 Not for thy faults, but mine; it is a curse
 To understand, not feel thy lyric flow,
 To comprehend, but never love thy verse;
 Although no deeper Moralist rehearse
 Our little life, nor Bard prescribe his art,
 Nor livelier Satirist the conscience pierce,
 Awakening without wounding the touch'd heart,
 Yet fare thee well — upon Soracte's ridge we part.

LXXVIII

Oh Rome! my country! city of the soul!
 The orphans of the heart must turn to thee,
 Lone mother of dead empires! and control
 In their shut breasts their petty misery.
 What are our woes and sufferance? Come and see
 The cypress, hear the owl, and plod your way
 O'er steps of broken thrones and temples, Ye!
 Whose agonies are evils of a day —
 A world is at our feet as fragile as our clay.

LXXIX

The Niobe of nations! there she stands,
 Childless and crownless, in her voiceless woe;
 An empty urn within her wither'd hands,
 Whose holy dust was scatter'd long ago;
 The Scipios' tomb contains no ashes now;
 The very sepulchres lie tenantless
 Of their heroic dwellers: dost thou flow,
 Old Tiber! through a marble wilderness?
 Rise, with thy yellow waves, and mantle her distress.

ՀԵ

Ապա ողջամբ ինձ մընաս Որատիէ՛ զոր ատեմ,
 Ու թէ յաղագբս քոյոցլ ինչ՝ այլ իմոյ վընասու .
 Զնոսանս քնարիք հասկանալ եւ չըզգալ՝ կիրք են զըթխեմ,
 Ի միտ առնուլ զոճ տալիլ եւ չըլինել սիրարկու .
 Թէպէս եւ չիք իբր ըզքեզ խրատիչ կենացս համառոտ,
 Եւ ոչ քերթող այնպէս քաջ վարդապետեաց զիւրն արուեստ,
 Ոչ երգիծող փարեւի զխիղճ եհար այնպէս համեստ՝
 Առանց վիրի հըպելով սթափել ըզսիրտ զոր եհար .
 Այլ կայ ողջամբ . հրածարիմք ի՛ Սորակտեանս աստ ի սար :

ՀԸ

Ո՛վ Հոովմ, ո՛վ իմս հայրենիք, ո՛վ հողեաննչ ինձ քաղաք,
 Սիրաք որբացեալք առ քեզ լոկ ակնարկեսցեն ի յակճիոս,
 Առ քեզ, ո՛վ դու մեռելոց պետութեանց մայր միայնակ,
 Եւ արդէլցեն ի յողուջ ըզդուզնաքեայ զիւրեանց կիրս :
 Քանզի զինչ իսկ իցեն ամենայն ցաւք մեր եւ վիշաք :
 Եկայք, տեսէք ըզնոճիս, ըզվճուս ըլուց լըւարուք .
 Խարխափեցէք ի գահուց եւ տաճարացս ի դերբուկ,
 Դուք՝ որոց ցաւք օրհասի՝ չարիք միոյ են աւուր . —
 Հանգոյն դիւրեղծ մեր կաւոյս՝ աշխարհ մ՛ողջոյն կայ՝ ոսթուր :

ՀԹ

Ազգաց ու ազանց Նիորէ⁵⁶, աւաղիկ կայ նա՛ նոսանօր,
 Անդաւակեալ եւ անթաղ, ցաւալըլուկ ու անբարբառ .
 Բարձեալ բազկօքըն կարկամ ունայնացեալ մի սափօր՝
 Որոյ աճիւն սրբազան վաղ իսկ եղեւ զիրուտար .
 Թափուր է արլ ի մօլօրոյ՝ Սկիպիովի դերեղման .
 Եւ քընարանք գամբանաց բարձի թողլ անվարձ կան
 Ի բնակելոցն ի նոսին ի դիւցազանց նախնական : —
 Եւ զու Տիբեր ծերունի, հոսն ի կիճս աստ ամայս .
 Արի ալիօքըզ պըզտօր եւ վերարկուեա՛ զնեղեալս այս :

LXXX

The Goth, the Christian, Time, War, Flood, and Fire,
 Have dealt upon the seven-hill'd city's pride;
 She saw her glories star by star expire,
 And up the steep barbarian monarchs ride,
 Where the car climb'd the capitol; far and wide
 Temple and tower went down, nor left a site: —
 Chaos of ruins! who shall trace the void,
 O'er the dim fragments cast a lunar light,
 And say, « here was, or is », where all is doubly night?

LXXXI

The double night of ages, and of her,
 Night's daughter, Ignorance, hath wrapt and wrap
 All round us; we but feel our way to err:
 The ocean hath his chart, the stars their map,
 And Knowledge spreads them on her ample lap;
 But Rome is as the desert, where we steer
 Stumbling o' er recollections; now we clap
 Our hands and cry « Eureka »! it is clear —
 When but some false mirage of ruin rises near.

LXXXII

Alas! the lofty city! and alas!
 The trebly hundred triumphs! and the day
 When Brutus made the dagger's edge surpass
 The conqueror's sword in bearing fame away!
 Alas, for Tully's voice, and Virgil's lay,
 And Livy's pictured page! — but these shall be
 Her resurrection; all beside — decay.
 Alas, for Earth, for never shall we see
 That brightness in her eye she bore when Rome was free!

Չ

Գոթ, քրիստոնեայ, ժամանակ, պատերազմունք, ջուր եւ հուր
 Կողոպտեցին ի զարդուց Եօթնաքըլուր քաղաքին.
 Եւ տեսանէր նա 'սող ըզհետ աստեղ նուազիլ ըզփառս իւր.
 Եւ երիվարք խուժարուժ. թազաւորաց զիմէին
 Ուր յաղթականք կառածիզք ի Կապետոլ երթային⁵⁷.
 Տապաստ զընին ցիր եւ ցան համբուն տաճարք ու աշտարակք.
 Աւերակաց իմըն բոհք. ո՞ բաւիցէ յայն դատարկ
 Նըշմարել հետս ի նըշխարս, սփռել ազօտ ինչ լուսնակ
 Եւ ասել, « Աստ էր, կամ է » . մինչդեռ զիշեր է կրկնակ .

ՉԱ

Կըրկին զիշերբըն Գարուց, եւ զիշերոյ իսկ զըստեր՝
 Տըզիտութեան՝ սրփռեցին եւ սրփռեն շուրջ ըզմեօք թեւս.
 Առ շեգերել լոկ ընդ թիւր մեզ ճանապարհ յայտնի մեր.
 Ովկիանու իսկ ցուցակ գոյ, ու աստեղաց զոյ քարտէս,
 Չորրս պարզէ Գիտութիւն ի լայնածիր պարունակ.
 Այլ անապաս իմն է Հոովմ, յորում շըրջիւնք թափառիկ
 Ի յիշատակս անցելոց, եւ ձայն ածեալ ծափհարիկ
 Ազազակեմք, « Եւրեզս՝ ահաւաղիկ լուսացաւ »⁵⁸,
 Մինչ առ երբ աւերակք կան յերեւոյթ լուսադաւ :

ՉԲ

Աւաղ ասեմ ըզքաղաք՝ այն բարձրամուր եւ եզուկ .
 Աւաղ երիցն հարիւրոց յաղթանակաց նորին պանծ .
 Աւաղ աւուրն՝ յոր Բրուտոս՝ հըռչականուն մեծաշուք
 Քան ըզսուսեր երկրակալ՝ զսակուրն արար զերազանց :
 Աւաղ Տուլիայ բեմբասաց ու ողբանըւազ Վիրգիլիայ,
 Նըկարաբանն եւ Լիւեայ⁵⁹ : — Բայց յարիցէ նա սքօք :
 Իսկ որ օտար ինչ քան զայս՝ լի է համայն աւերօք :
 Աւաղ երկրի. ոչ եւս աչք իւր փայլին այնպէս պայծառս
 Որպէս մինչ Հոովմ վայելէր յազատութեան իւրում փառս :

LXXXIII

Oh thou, whose chariot roll'd on Fortune's wheel,
 Triumphant Sylla! Thou, who didst subdue
 Thy country's foes ere thou wouldst pause to feel
 The wrath of thy own wrongs, or reap the due
 Of hoarded vengeance till thine eagles flew
 O'er prostrate Asia; — thou, who with thy frown
 Annihilated senates — Roman, too,
 With all thy vices, for thou didst lay down
 With an atoning smile a more than earthly crown —

LXXXIV

The dictatorial wreath, — couldst thou divine
 To what would one day dwindle that which made
 Thee more than mortal? and that so supine
 By aught than Romans Rome should thus be laid?
 She who was named Eternal, and array'd
 Her warriors but to conquer — she who veill'd
 Earth with her haughty shadow, and display'd,
 Until the o'er-canopied horizon fail'd,
 Her rushing wings — Oh! she who was Almighty hail'd!

LXXXV

Sylla was first of victors; but our own,
 The sagest of usurpers, Cromwell! — he
 Too swept off senates while he hew'd the throne
 Down to a block — immortal rebel! See
 What crimes it costs to be a moment free,
 And famous through all ages! but beneath
 His fate the moral lurks of destiny;
 His day of double victory and death
 Beheld him win two realms, and, happier, yield his breath.

ՉԳ

Ո՛վ բաղդանիւ կառավար յաղթանակող դու Սիւլլաս,
 Որ ընկապճեալ նուաճեցեր ըզ՛այրենեաց թըշնամիս,
 Եւ դուլ առ վայր մի շտեր առ ի դիտել քաջահաս
 Ազգորթեւոց առ ի քէն իսկ ըզշարեաց արհաւիրս,
 Եւ շեղջաշեղջ վրիժանացդ ի հունձ առնել իրաւունս,
 Մինչեւ արծուիք քո սւացան յԱսիա քեզ ծընրադիր.
 Որ ցըրուեցեր զծերակոյտըն ճակատաւ ի կընճիւ.
 Հոովմայեցի՛ղ, թէ եւ ոչ անյանց. զի հաշտ ինչ ծագուք
 Եդեր ի վայր ի գըլխոյդ ըզպըսակ գեր երկրաշուք:

ՉԴ

Զիշխանապետըն պըսակ, — կարծիւր արդեօք քեզ յայնժամ
 Թէ յո՛ր հասցէ անարգանս առ յապա այն՝ որով գուն
 Գեր իմն եղեր մահացուաց. թէ սունհար եւ կարկամ
 Լիցի՞ երբեք Հոովմ՞ ի նոյն Հոովմայեցւոյ իսկ համբուն.
 Այն որ քաղաքըն կոչիւր յաւերժական, որ գինէր
 Ու ի յաղթանակ արձակէր եւեթ ըզզօրսըն մարտիկ.
 Որ բարձրանազ հովանեաւն հովանանայր յերկիր ձիգ,
 Որ սաւառնէր ընդ ոլորտ տիեզերաց թեւս սփիւռ,
 Եւ որ ի վեհ յանուն, վա՛շ, Ամենազօր յորձորջիւր:

ՉԵ

Սիւլլա եղեւ ի յաղթողըս վեհագոյն ընդհանուր.
 Ի բոնաւորս զգօնագոյն եկաց կրոմուէլ յերկրիս մեր,
 Անհանունն ապըստամբ, ըզծերակոյտ թաքթաքուր
 Մերժեալ եւ սա՛ զոգ ի կոճղ ուրեմն ըզգահըն տաշէր:
 Տեսէք, քանի՛ եղերունս ի մարդկանէ պահանջին
 Ազատութիւն առժամեայ ու անուն ի դարս անմոռաց.
 Այլ ի բաղդի նորուն կայ թագուցեալ խրատ մահացուաց,
 Զի յօր կրկին յաղթութեանցն եւ մահուն՝ զոյգ պետութիւն
 Ետես ստացեալ, եւ ըզշունչ իւր արձակէր գոհագոյն:

LXXXVI

The third of the same moon whose former course
 Had all but crown'd him, on the self-same day
 Deposed him gently from his throne of force,
 And laid him with the earth's preceding clay.
 And show'd not Fortune thus how fame and sway,
 And all we deem delightful, and consume
 Our souls to compass through each arduous way,
 Are in her eyes less happy than the tomb?
 Were they but so in man's, how different were his doom!

LXXXVII

And thou, dread statue! yet existent in
 The austerest form of naked majesty,
 Thou who beheldest, 'mid the assassins' din,
 At thy bathed base the bloody Cæsar lie,
 Folding his robe in dying dignity,
 An offering to thine altar from the queen
 Of gods and men, great Nemesis! did he die,
 And thou, too, perish, Pompey? have ye been
 Victors of countless kings, or puppets of a scene?

LXXXVIII

And thou, the thunder-stricken nurse of Rome!
 She-wolf! whose brazen-imag'd dugs impart
 The milk of conquest yet within the dome
 Where, as a monument of antique art,
 Thou standest:— Mother of the mighty heart,
 Which the great founder suck'd from thy wild teat,
 Scorch'd by the Roman Jove's etherial dart,
 And thy limbs black with lightning— dost thou yet
 Guard thine immortal cubs, nor thy fond charge forget?

29

Յաւուր լուսնոյն յերրորդում՝ որոյ շըրջանն առաջին
 Եղեւ նըմա թագաբեր, արդ ի նըմին իսկ աւուր՝
 Իջոյց հեղիկ ի գահուց յոր ամբարձաւ նա ուժգին⁶⁰,
 Եւ ընդ նախկի հանգուցեալս հանգոյց յերկիր ըղկաւ իւր՝
 Ո՛չ եցոյց մեզ Բաղդ այսու՝ թէ պետութիւնք եւ համբաւ
 Եւ ամենայն որ թըւինըն ցանկալիք՝ զորոյ զհեա
 Ձըկախիմք՝ զամէն հընարեալ յամէն կըթեալ զըժուար հեա,
 Յաշըս նորա ոչ իցեն բարեբաստիկ քան զդամբան
 Թէ զայս զիտէր եւ մարդ՝ իբր այլազդ առնէր դատաստան:

25

Ո՛վ դու անդրի անաւոր, որ կառուցեալ ցարդ կանգուն⁶¹
 Կաս յանպահոյճ կերպարանս վեհինաշուք մերկութեան,
 Որ դիտեցիր յառողեալ ոտսըզ յարեան թաթաղուն
 Տապաստ անկեալ ըղկեսար ի սրիկայիցն երախան՝
 Օրհասական նազանօք հանգրիճելով ըղլօգիկ,
 Իբրեւ ըսպանդ սեղանոյդ ի զըլխոյէն արգաղիլ՝
 Ի Նեմեսեայ ի մեծէն՝ զոր դիք պատուեն եւ երկիր.
 Մեռաւ եւ նա, կորեա՛ր դու Պոմպէ. իցէք յաղթականք
 Թագաւորաց դուք անթիւ, թէ թատերաց դէմք ցուցանք:

26

Եւ դու դայեակ շանթա՛ար մատակազայլ մայր Հոովմայ⁶²,
 Յորոյ ի ստեանց պըղընձեաց թըւին թորել ծորք կաթին,
 Կաթն յաղթաբեր. ի սրահի քում անդ կանգնեալ զըրբէթեայ՝
 Ուր եւ պատուխորն նըլխար ճարտարութեան հընային,
 Արձանացեալ կաս անդէն, ո՛վ մայր սըրտի հըլօրի,
 Ձոր ի ստեանց քոց վոյրեհեաց մեծն այն ծըծեաց հիմնարկու.
 Ի հոովմականն Որմըզդի անմահ փըքնաց խամրեալ դու,
 Ու ի հարելոց փայլականցըն թըլտացեալ արդ համակ.
 Ձանմահ կորիւնքդ յիշէս ցարլ եւ զմայրազութ քո վաստակ.

LXXXIX

Thou dost; — but all thy foster-babes are dead —
 The men of iron; and the world hath rear'd
 Cities from out their sepulchres: men bled
 In imitation of the things they feard'd,
 And fought and conquer'd and the same course steer'd,
 At apish distance; but as yet none have,
 Nor could, the same supremacy have near'd,
 Save one vain man, who is not in the grave.
 But, vanquish'd by himself, to his own slaves a slave —

XC

The fool of false dominion — and a kind
 Of bastard Cæsar, following him of old
 With steps unequal; for the Roman's mind
 Was modell'd in a less terrestrial mould,
 With passions fiercer, yet a judgment cold,
 And an immortal instinct which redeem'd
 The frailties of a heart so soft, yet bold,
 Alcides with the distaff now he seem'd
 At Cleopatra's feet, — and now himself he beam'd,

XCI

And came — and saw — and conquer'd! But the man
 Who would have tamed his eagles down to flee,
 Like a train'd falcon, in the Gallic van,
 Which he, in sooth, long led to victory,
 With a deaf heart which never seem'd to be
 A listener to itself, was strangely framed;
 With but one weakest weakness — vanity,
 Coquettish in ambition — still he aim'd —
 At what? can he avouch — or answer what he claim'd?

ԶԹ

Եւ կարի՛սկ քաջ. այլ մեռեալ են ահա քո դիեցիկք,
Արքն երկաթեայք եւ աշխարհ ի դամբանաց իսկ նոցին
Քաղաքանի յարոյց նոր. յարին եկին անդ մարդիկ՝
Ի նմանութիւն կըրթեալ այնոց՝ յորոց երբեմն ահէին.
Մարտեան, ստացան, զստպարէզ ըզնոյն հատին կապկաքար:
Այլ ցարդ ոչ ոք ոչ ուրեք երեւեցաւ հաւասար
Եւ ոչ լիցի յերձագոյն ոք ի վեհիցն այն ի պար.
Բայց մի եւեթ այր սնոտի, որ դեռ շեմուտ ի տապան,
Այլ սա յանձնէն իսկ յաղթեալ, զերի զերեացն է իւրեան՝ 63.

Դ

Սուտ պետութեան թեկնածու, ազճկորդի ոք նոր կեսար:
Հեռի մընայր յընթացիցն ի հետեւելն անդ չընոյն.
Քանզի մըտաց նախնոյն այն հոովմայեցւոյ կաղապար
Նըւազ ունէր մասն երկրի. թէպէտ կըրիւք բռնագոյն՝
Այլ ի դատիլ անդ իւրում հանգարտագինըս վարէր.
Անմահ ի նմա բընագոումըն թըւէր կալ ի չըքմեղս.
Ըզգոռ սըրտին եւ թուլոյ քաւելով կերբս մեղմեխս.
Մերթ իլիկաւն Ալկիդէս թըւէր յոտին կլտպատրեայ,
Եւ մերթ ինքնին ածելով գըլխոյն պըսակ ճաճանչեայ:

ԴԱ

Դիմէր դիտէր եւ յաղթէր՝ 64: Իսկ սա հնարեալ միշտ չընարս
Արծուիս մարդիլ ի թըռիչս երկրապատիկ խոյանաց,
Բազէաբար իջանեալ գաղղիական ընդ կաճառս.
Թէպէտ վարեաց արդարեւ ըզնոսին յորս յաղթանաց,
Այլ վիճակեալ ազառումն եւ սալացեալ խուլ սըրտի.
Որ եւ ինքեան անգամ ոչ մատուցանէ ունկն ի լուր.
Չախտ ախտացեալ վատագոյն՝ զունայնութիւն հետագուր,
Երկրակալէ փառասէր. եւ իղձ լինի տակաւին. —
Եւ ի՛մ արդեօք. — ստիցէ՛, կամ գիտիցէ՛ իսկ ինքնին:

XCII

And would be all or nothing — nor could wait
 For the sure grave to level him; few years
 Had fix'd him with the Cæsars in his fate,
 On whom we tread: For *this* the conqueror rears
 The arch of triumph! and for this the tears
 And blood of earth flow on as they have flow'd,
 An universal deluge, which appears
 Without an ark for wretched man's abode,
 And ebbs but to reflow! Renew thy rainbow, God!

XCIII

What from this barren being do we reap?
 Our senses narrow, and our reason frail,
 Life short, and truth a gem which loves the deep,
 And all things weigh'd in custom's falsest scale;
 Opinion an omnipotence, whose veil
 Mantles the earth with darkness, until right
 And wrong are accidents, and men grow pale
 Lest their own judgments should become too bright,
 And their free thoughts be crimes, and earth have too
 much light.

XCIV.

And thus they plod in sluggish misery,
 Rotting from sire to son, and age to age,
 Proud of their trampled nature, and so die,
 Bequeathing their hereditary rag
 To the new race of inborn slaves, who wage
 War for their chains, and rather than be free,
 Bleed gladiator-like, and still engage
 Within the same arena where they see
 Their fellows fall before, like leaves of the same tree.

ԴԲ

Կամէր լինել կամ ամեն կամ ոչինչ. ոչ իսկ ժուժայր
Անտարակոյս դամբանաւըն լինել հարթ հաւասար,
Եւ յետ սակաւ ինչ ամաց զոյդ Կեսարու եզեալ վայր
Լինել ի մէնջ ոտնակոխ: — Բա՛բէ. ա՛յս ըզկամար
Ամբառնայցէ յաղթական. առ ա՛յս արեան հապաղէք
Եւ արատսուք ընթացեալ ողողեսցեն զընդհանուր,
Որպէս հեղեղն ի հընուժն առ հասարակ յորդաջուր:
Այլ տազնապեալ մարդկութեան ոչ երեւի աստ տապան.
Յորձանք ըզյորձանըս մըղեն: — Տէ՛ր, ցո՛յց ըզքո՛ ծխածան:

ԴԳ

Զինչ ի յամուլ պայմանէ աստի հընձել կարացուք.
Ըզդայութիւնք մեր նեղք, կեանք համառօտք, միտք զաղփաղ-
ճըջմարտութիւն պատուական դոհար՝ այլ կայ ստորիջուք [փուն.
Եւ ամենայն ինչ կըջուի սովորութեան սուտ չափուն.
Ամենակալ զօրութեան նըմանեալ իմըն կարծիք
Ըստուերածիք վերարկուաւ պարաքօղէ զերկիր արդ,
Տորչափ թըւին պատահարք չարն եւ բարի. պակնու մարդ
Թէ մի՛ արդեօք դատաստանք իւր թըւիցին պայծառք յոյժ
Ու ազատ խորհուրդք գըրեսցին ի մեղս, ու երկիր տեսցէ զլոյս:

ԴԴ

Այսպէս մարդիկ խարխափեն ծանրազանդաղ ի վըտանդ՝
Ծընգեալ ծիւրեալ հարց յորդիս, դարուց ի դար անմոռաց,
Եւ մեռանին պարծելով ընդ ըընութիւն առօտնանկ,
Աւանդելով ըզզըրդիեակս զառ ի նախնեացն ըստացուած
Առ ազգ իւրեանց յետագայ, ազգ ընտոծին սըւըրկաց.
Փըջիւլ փորձէ նա գըրգթայն. եւ ոչ միայն ոչ ազատ՝
Այլ հանապազ ի մըրցանս մատնեալ հանգոյն դօտեմարտ,
Յասպարիզի անդր ի նոյն՝ ուր իւրքն անկեալ կան ընկերք
Կանխեալք քան զինքն՝ համաքուն իբրեւ ծառոյ սին տերեւք:

XCV

I speak not of men's creeds — they rest between
 Man and his Maker — but of things allow'd,
 Avert'd, and known, and daily, hourly seen —
 The yoke that is upon us doubly bow'd,
 And the intent of tyranny avow'd,
 The edict of Earth's rulers, who are grown
 The apes of him who humbled once the proud,
 And shook them from their slumbers on the throne;
 Too glorious, were this all his mighty arm had done.

XCVI

Can tyrants but by tyrants conquer'd be,
 And Freedom find no champion and no child
 Such as Columbia saw arise when she
 Sprung forth a Pallas, arm'd and undefiled?
 Or must such minds be nourish'd in the wild,
 Deep in the unpruned forest, 'midst the roar
 Of cataracts, where nursing Nature smiled
 On infant Washington? Has Earth no more
 Such seeds within her breast, or Europe no such shore?

XCVII

But France got drunk with blood to vomit crime,
 And fatal have her Saturnalia been
 To Freedom's cause, in every age and clime;
 Because the deadly days which we have seen,
 And vile Ambition, that built up between
 Man and his hopes an adamantine wall,
 And the base pageant last upon the scene,
 Are grown the pretext for the eternal thrall
 Which nips life's tree, and dooms man's worst — his se-
 cond fall.

ՂԵ

Ոչ զհաւատոյ ինչ ճառեմ, որ ընդ Հաստիչն եւ ընդ մարդ՝
 Այլ ըզյայտից ծանօթից եւ վկայելոց աստանօր,
 Եւ զայնց՝ որ զօր ամենայն, յամենայն ժամ ստուգին արդ·
 Զպարանոցացքս կըքիչ ըզլուծն ասեմ կրկնակոր,
 Զերեւեալն յայտ յանդիման բըննաւորաց ըզդիամունս,
 Զպատգամս վարչաց աշխարհի՝ բերողս վարուց կապկակիւր,
 Այնմ որ երբեմն ըզնոցայն գոտգութիւն հար յերկիր,
 Եւ բուռն հարեալ ըզգահուց՝ ստուցանէր ըզթմբրեալս·
 Օչ թէ բազկացն՝ ճըզօրաց՝ չէր արարեալ բայց լոկ զայս:

ՂԶ

Հիմ նուահիցին լոկ բըրունք ի բըննաւոր նըմանեաց· —
 Եւ հիմ չիցեն նահատակք ազատութեան եւ որդիք,
 Հանգոյնք նոցին՝ զօր ետես կոլուրբիա՝ մինչ վազեաց
 Իբրեւ Պալլաս սպառազէն եւ յարատոյ անմերձիկ·
 Կամ թէ հանճարք այդպիսիք յանապատի՝ լոկ բուծցին,
 Յանտառս՝ յոր ոչ հաս տապար, ու ի չառաչ ջուրց վիժանաց
 Ուր բընութիւն ժըպտելով ըզվաշինկուն ՚ւայեկեաց·
 Ընդէր չիցեն այդպիսիք եւ այժմ յերկրիս ծոց՝ սերմանք·
 Կամ Եւրոպեայ էր չիցեն օփունք՝ օփանցն այն նըմանք⁶⁵:

ՂԷ

Արեամբ արբեալ Փռանգաստան չոգաւ փըսխեաց շարաւ չար·
 Տօնիցն հանդէսք սատուունեան՝ ազատութեան անձին տոյժ,
 Եւ հասուցին հանապազ ամենուրեք յամէն դար·
 Քանզի աւուրք որք հասինըն մեզ աւուրք շարաւոյժ,
 Ամբարհաւաճ սէր գահու որ կառուցեալ կուռ պատուար
 Ընդ մէջ մարդկան եւ յուսոյն ալամանդիկ խէթ էարկ,
 Եւ որ յեա այնր ի թատերս հանդիսացաւ խաղ անարդ,
 Քաղաք յաւերժ ստըրկութիւն՝ կենաց ծառոյն վէր աղւոյ,
 Ասպաննալով զյեաին շար, կրկին անկումըն մարդոյ:

XCVIII

Yet, Freedom! yet thy banner, torn, but flying,
 Streams like the thunder-storm *against* the wind;
 Thy trumpet voice, though broken now and dying,
 The loudest still the tempest leaves behind:
 Thy tree hath lost its blossoms, and the rind,
 Chopp'd by the axe, looks rough and little worth,
 But the sap lasts, — and still the seed we find
 Sown deep, even in the bosom of the North;
 So shall a better spring less bitter fruit bring forth.

XCIX

There is a stern round tower of other days,
 Firm as a fortress, with its fence of stone,
 Such as an army's baffled strength delays,
 Standing with half its battlements alone,
 And with two thousand years of ivy grown,
 The garland of eternity, where wave
 The green leaves over all by time o'erthrown;
 What was this tower of strength? within its cave
 What treasure lay so lock'd, so hid? — A woman's grave.

C

But who was she, the lady of the dead,
 Tomb'd in 'a palace? Was she chaste and fair?
 Worthy a king's, or more — a Roman's bed?
 What race of chiefs and heroes did she bear?
 What daughter of her beauties was the heir?
 How lived, how loved, how died she? Was she not
 So honour'd — and conspicuously there,
 Where meaner relics must not dare to rot,
 Placed to commemorate a more than mortal lot?

ԳԸ

Բայց թ' եւ գծծեալ՝ սաւառնի, Ազատութիւն. դրօշ քո դեռ
 Իբրեւ շառափ շանթորոտ բաղխեալ ընդդէմ փոթորկին.
 Թողիւնք ձայնիդ թմբկահար թէպէտ բեկբեկք եւ կերկեր՝
 Այլ քաջալուրք քան ըզբնաւ արտահնչեալս ի մրըրկին.
 Թէպէտ քըշահալ յընծիւղից եւ տեռագերծ քոյին ծառ
 Տապարատաշ կոշկոճեալ թէպէտ զըճուճ եւ խոտանս,
 Այլ հիւթ խաղայ դեռ ի քեզ. եւ զըտանհմբ մեք սերմանս
 Ի հեռաւորս անգամ ծոցս հիւսիսականս ի խորին.
 Տայէ՛ գարուն լաւագոյն՝ պըտուղս նըւազ մեզ դատինս:

ԳԹ

Արձան աւուրց անցելոց՝ կայ շտարակ իսկ բուրբի⁶⁶,
 Ամուր գինչ բերդ, եւ պատուարք քարակարկառք ըլնովա՝
 Յընդդիմանայ բաւականք զօրակումար մեծ դակչի.
 Կրելով ըզկէսըս բըբգանց ծայրագարդիկ կատարաւ.
 Երկնազարամ բաղեղանց փարին բազուկք ըզնովիմբ,
 Յաւերժութեանն այն պըսակք, շարժին սաղարթք իւր գալարք
 Զամենեքումբք որ անկան յամանակէն ոտընհարք: —
 Զինչ էրք ամուրս աշտարակ. եւ ի նըկուզն ի խորուջ
 Զոր գանձ ծածկէ զգոյշ ու այսպէս զանխուլ: — Տապան մի —
 [կընտջ:

Ճ

Եւ ո՛վ արդեօք եղեւ նա. ո՛վ էր մահուանդ այդ տիկին՝
 Գերեզմանեալ յապարանս. է՛ր դեզեցիկ եւ համեստ,
 Թագաւորաց արժան, լաւ եւս՝ առ Հոռոմ անկողին.
 Յոր դիւցազանց եւ վեհից արդեօք ձըգէր զիւրըն ճեա՝
 Գեղեցկութեան նորին ո՛ր արդեօք ազլիկ կաց ժառանգ:
 Զխա՛րդ եկեաց, զի՛ սիրեաց, զխա՛րդ արդեօք եւ մեռաւ.
 Մի՛ վասն ա՛յն՝ այդքան չըքով եւ փառօք այգըր եղաւ,
 (Ուր ոչ իշխեն քայքայիլ նըշխարք մարդկան սինլըքոր)
 Զի յիշեսցի նորայն բաստ դեր մահացուի շնորհաւոր.

CI

Was she as those who love their lords, or they
 Who love the lords of others? such have been
 Even in the olden time, Rome's annals say.
 Was she a matron of Cornelia's mien,
 Or the light air of Egypt's graceful queen,
 Profuse of joy — or 'gainst it did she war,
 Inveterate in virtue? Did she lean
 To the soft side of the heart, or wisely bar
 Love from amongst her griefs? — for such the affections are.

CII

Perchance she died in youth: it may be, bow'd
 With woes far heavier than the ponderous tomb
 That weigh'd upon her gentle dust, a cloud
 Might gather o'er her beauty, and a gloom
 In her dark eye, prophetic of the doom
 Heaven gives its favourites — early death; yet shed
 A sunset charm around her, and illumine
 With hectic light, the Hesperus of the dead,
 Of her consuming cheek the autumnal leaf-like red.

CIII

Perchance she died in age — surviving all,
 Charms, kindred, children — with the silver gray
 On her long tresses, which might yet recall,
 It may be, still a something of the day
 When they were braided, and her proud array
 And lovely form were envied, praised, and eyed
 By Rome — but whither would Conjecture stray?
 Thus much alone we know — Metella died,
 The wealthiest Roman's wife: Behold his love or pride

ՃԱ

Նրման արդեօք այնոցիկ որ զիւրեանց տեարքս սիրեն,
 Թէ այնոցիկ՝ որ զայլոց. զի եւ առ հինս անդ էին
 Այսպիսիք որ, որպէս վէպքն հոռմէականք մեզ ճանեն.
 Եղեւ արդեօք նա զօրէն կուռնելիայ զգօն տիկին.
 Եթէ լըկտի եւ շամբուչ զինչ Եգիպտեան պերճ զըթխոյ.
 Սիրոյ արդեօք զըրգանաց, եթէ նոցին դիմամարտ՝
 կիրթ լաուլթեամբբ. թոյլ մասամբ սըրտին անկեալ ի թա-
 Թէ զգօնութեամբ մերժելով ի տառապանս իւր ըզսէր. (կարդ
 Զի այսպիսի հեթեթանք իմն են ըզձից ինքնաբեր:

ՃԲ

Գուցէ մեռաւ դեռահատ. գուցէ նկըճեալ վըշտակիր
 Յաւօք ծանուճբբ՝ քան որ շուրջ մեծագըմբէթըն դամբան
 Պարաոոցեալ եւ ճընչէ զաճիւն նորին գեղածիր.
 Գուցէ ամպրոտք պատեցին ըզգեղ այտիցն ազնուական.
 Եւ մուլթ կալաւ զաչսըն սեաւս՝ զըղձապատուճս արկածիցն՝
 Զոր տան երկինք սիրելեաց, ըզմեռանել տարածամ:
 Այլ վայելուչ իմն երանդ իբր յարեուն մըտից ժամ
 Ըզվերջալոյսն արծարծէր մահուն՝ սիռեալ զնովաւ ցիր,
 Ծընգեալ ծնօտիցն ածելով զաշնասաղարթ գոյն կարմիր:

ՃԳ

Գուցէ մեռաւ լի աւուրբք երկարակեաց լինելով
 Քան թէ գեղոյն տըխատանք, քան ազգականքն եւ որդիք.
 Եւ ալեւոր վարսքն երկայն թերեւս ածին ինչ զուշով
 Զաւուրսն անցեալս մինչ էին նորա հիւսկէն հոպոպիկ.
 Յորժամ զարգուք մենթանաց եւ գեղաղէշ երեսօք
 Նախանձ արկեալ սըխրացեալ՝ երանիւր յաչըս Հոովմայ: —
 Այլ մինչեւ ցե՛րբ ձըգիցի՝ այսպոյն կարծեաց բողբաղայ. —
 Այս ինչ քաջիկ յայտ է մեզ, զի Մեռելլայն այն մեռաւ,
 Ճոխագունին Հոռոմոց կին: — Ահա սէրն կամ համբաւ.

CIV

I know not why — but standing thus by thee
 It seems as if I had thine inmate known,
 Thou Tomb! and other days come back on me
 With recollected music, though the tone
 Is changed and solemn, like the cloudy groan
 Of dying thunder on the distant wind;
 Yet could I seat me by this ivied stone
 Till I had bodied forth the heated mind
 Forms from the floating wreck which Ruin leaves behind;

CV

And from the planks, far shatter'd o'er the rocks,
 Built me a little bark of hope, once more
 To battle with the ocean and the shocks
 Of the loud breakers, and the ceaseless roar
 Which rushes on the solitary shore
 Where all lies founder'd that was ever dear:
 But could I gather from the wave-worn store
 Enough for my rude boat, where should I steer?
 There woos no home, nor hope, nor life, save what is here.

CVI

Then let the winds howl on! their harmony
 Shall henceforth be my music, and the night
 The sound shall temper with the owlets' cry,
 As I now hear them, in the fading light
 Dim o'er the bird of darkness' native site,
 Answering each other on the Palatine,
 With their large eyes, all glistening gray and bright,
 And sailing pinions. — Upon such a shrine
 What are our petty griefs? — let me not number mine.

ՃԳ

Ըզզվասն էրն ոչ ինչ գիտեմ, այլ մինչդեռ կամ ես առ քեւ՝
 Թըւիմ գ'ի քեզըն բնակեալ ճանաչել, ո՞վ գերեզման.
 Եւ աւուրք վաղ իսկ ուրեմն անցեալք սահեալք շուրջ գինեւ՝
 Նըւադաւոր իմն ազդմամբ յիշատակաց դարձեալ դան.
 Թէպէտ եւ ձայնք նըւադացն այլափոխեալք եւ ծանուէք՝
 Հանդոյն շանթից նուաղելոց յամպրոպս ի հողմն հեռաւոր.
 Այլ քաղցր է ինձ նըստիլ յայս բաղեղնապատրս կոչկոտ՝
 Լի՛նչեւ ծընայց ի մըտաց ջեռուցելոց կերպարանս՝
 Ի թափառիկ շըրջասփիւռ աւերակացս ի սահմանս.

ՃԵ

Եւ ի տախտից սըփոռելոց ի քառածեռս ցիր եւ ցան
 կատուցանել ինձ յուսոյ նաւակիկ, դու գիմազբաւ
 Գարձեալ յալիս արինակոծս եւ դարձեալ յինքն ովկէան,
 Եւ ի շառաչ մըշտամտունչ կոհականւոյս այս անբաւ՝
 Ո՞րք ի յափունս մենաւորս անդուլ կոծին եւ հըծծին,
 Անդ ուր համայն ցանկալիքն իմ խորասոյզ կան յընդ երս:
 Այլ թէ բեկորս իսկ բարձից եւ ծովածիկ շաա մըթերս,
 Եւ կառուցից ինձ նաւակ խոշոր. այլ ո՞ւր վարեմ՝ զայն. —
 Չիք տուն, չիք յոյս եւ ոչ կեանք, քա՛ւ որ աստէնրս միայն⁶⁷:

ՃԶ

Թող մարնչեսցեն արբ հողմունք. այսուհետեւ ձայն նոցուն
 Լիցի՛նձ նըւազ զաշնաւոր. եւ դասապետ ինք գիշեր
 Յերիւրեսցէ գհունչ նոցա՝ նդ բըւիճակացըս հըլիւն,
 Զոր եւ լըսեմս իսկ այժմիկ, ի լոյս աղօտ եւ յերեր,
 Յաղջամըղջին տարածել ի բոյնս հաւուց խաւարի,
 Պալաաինեսայ ի բարձանց ձայնս անելով առ իրեար⁶⁸,
 Լայնաչեայք, դորչք եւ փայլունք, բաբախելով թեւահար:
 Առ այսպիսեօք չիւրօք գի՛նչ մերքս իցեն վիշտք արհամարհ:
 Թողից օ՛ն անդր արզ ի բաց դիմոց ցաւոցըս համար:

CVII

Cypress and ivy, weed and wallflower grown
 Matted and mass'd together, hillocks heap'd
 On what were chambers, arch crush'd, column strown
 In fragments, choked up vaults, and frescos steep'd
 In subterranean damps, where the owl peep'd,
 Deeming it midnight: — Temples, baths, or halls?
 Pronounce who can; for all that Learning reap'd
 From her research hath been, that there are walls —
 Behold the Imperial Mount! 'tis thus the mighty falls.

CVIII

There is the moral of all human tales;
 'T is but the same rehearsal of the past,
 First Freedom and then Glory — when that fails,
 Wealth, vice, corruption, — barbarism at last.
 And History, with all her volumes vast
 Hath but *one* page, — 't is better written here,
 Where gorgeous Tyranny hath thus amass'd
 All treasures, all delights, that eye or ear,
 Heart, soul could seek, tongue ask — Away with words!
draw near,

CIX

Admire, exult, despise, laugh, weep — for here
 There is such matter for all feeling: — Man!
 Thou pendulum betwixt a smile and tear,
 Ages and realms are crowded in this span,
 This mountain, whose obliterated plan
 The pyramid of empires pinnacled,
 Of Glory's gewgaws shining in the van
 Till the sun's rays with added flame were fill'd!
 Where are its golden roofs? where those who dared to
build?

ՃԷ

Բազեզն եւ նոճ եւ մեխակ, ասէ եւ խոտըն վայրի
 Համախառնեալ համաՎայր. զիզան զընին անդ փլատակք՝
 Ուր էր երբեմըն սենեակ, բեկորք ջախջախ կամարի,
 Մանրակոտոր անդ սխնակք, ձեզունք ցըրուեալք ընդ յատակ,
 Որմնանըկար գեղերանդք ի ներքնատունս տամկացեալք,
 Ուր բու զարեալ դադարէ կարծեալ գիշեր հասարակ.
 Եւ ո՞ գիտէ, որա՞նք իցեն թէ բազանիք թէ տաճաքք.
 Խոյզ եւ խընդիք զխառնութեան ծանեաւ լոկ զայս՝ զի որմք են:
 Հայեաց ի լեռան ինքնակալ⁶⁹: — Այսպէս հըզօրք իսկ գլխին:

ՃԸ

Այդ համօրէն մարդկայնօցըս պատմութեանց յիշատակ,
 Յար անդուլ վէպք անցելոց. Ազատութիւն առաջին,
 Յետ նորա Փառք. ի վրիպել նոցին՝ ոսկւոյ տենչ անյադ.
 Ախաք եւ հզօումըն բարուց, եւ խըժանալ հուսկ վերջին:
 Եւ պատմութեան ամենայն ստուարակարկատ մատենից
 Չէք՝ բայց միայն մի պատճէն, եւ է գըրեալ աստ քաջիկ,
 Ասա՛ ուր գոտոզ բընտութիւն էած կուտեաց դանձ սաստիկ
 Եւ զանազան, փափկութիւնս մարմաջ աչաց եւ ի լուր,
 Սըրտի լեզուի եւ մըտաց յազթկուս. — այլ հի՞մ բանք ի զուր.

ՃԹ

Մերձ մատիր, տէս, եւ ցընծա, խոտեա, ի ծանր հատու ի լաց.
 Գանդի են են իսկ աստէն հանուրց կըրիցդ այդ պատճառք.
 Ո՛վ մարդ, կախեալ ճօճանակդ ընդ մէջ ծաղու ու արտասուաց.
 Ի քիլ տեղւոյս՝ պետութիւնք եւ ազդք զընին ոտընհարք.
 Ի լերինս յայսմ՝ որոյ արդ եւ տեղադիծ իսկ ջընջի,
 Յուրանակերպ ամբառնայր իշխանապանձ աշտարակ՝
 Շողոզդելով ի փառաց պանուճագարդ փայլատակ.
 Մինչեւ ճաճանչք արեւու բոցադիզեալ եռային.
 Ո՛ւր արդ ոսկիքն են ձեզունք, եւ ո՛ւր որք զայն կանգնեցին:

CX

Tully was not so eloquent as thou,
 Thou nameless column with the buried base!
 What are the laurels of the Cæsar's brow?
 Crown me with from ivy his dwelling-place.
 Whose arch or pillar meets me in the face,
 Titus or Trajan's? No — 't is that of Time:
 Triumph, arch, pillar, all he doth displace
 Scoffing; and apostolic statues climb
 To crush the imperial urn, whose ashes slept sublime,

CXI

Buried in air, the deep blue sky of Rome,
 And looking to the stars: they had contain'd
 A spirit which with these would find a home
 The last of those who o'er the whole earth reign'd.
 The Roman globe, for after none sustain'd,
 But yielded back his conquests: — he was more
 Than a mere Alexander, and, unstain'd
 With household blood and wine, serenely wore
 His sovereign virtues — still we Trajan's name adore.

CXII

Where is the rock of Triumph, the high place
 Where Rome embraced her heroes? where the steep
 Tarpeian? fittest goal of Treason's race,
 The promontory whence the Traitor's Leap
 Cured all ambition. Did the conquerors heap
 Their spoils here? Yes; and in yon field below,
 A thousand years of silenced factions sleep —
 The Forum, where the immortal accents glow,
 And still the eloquent air breathes — burns with Cicero!

ՃԺ

Ոչ այնքան քաջ պերճախօս կիկերոնեան էր լեզու՝
 Որքան դու՝ սիւն անանուն եւ կիտաթող խարբսխաւ :
 Ո՛ւր են դափնիք որ զճակատ պըսակեցին կեսարու . —
 Տուք ինձ պըսակ բազեղան՝ որ ի նորին տան բուսաւ :
 Ո՛յր է կամարս այս կամ մոյթ որ անդ աշացս հարկանի ,
 Տրայխան՞ն թէ Տիտեայ . — ժամանակին միայնակ .
 Ունչս ածելով վարէ նա զկամար , ըզմոյթ , զյաղթանակ .
 Առաքելոյն կանգուն կայ 'նզրի՛ ուր կայսերն էր սափոր⁷⁰ ,
 Էւ նընջէին աճիւնք վեհք յօլըս թաղեալք կանգնաւոր ,

ՃԺԱ.

Ի խորագոյն կապուտակն ի մէջ երկնիցըն Հոովմայ ,
 Ակնարկելով ընդ աստեղս . էր շունչ երբեմն ի նոսին՝
 Ում ոչ զըրէր անհաճոյ դալ բընակել ի սոսա ,
 Մի յայնց ոգւոց որք լըրիւն իւրով երկրի տիրեցին
 Հոովեականն աշխարհի , զոր չըկալաւ որ յետոյ .
 Նա եւ զգրաւեալն իսկ կորոյս : Քան զԱղեքսանդր ինձ նա մեծ ,
 Սուրբ յարենէ ընտանւոյ եւ ի գինւոյ զեղծամեղծ ,
 Որ զարբենի լաւութիւնս հանդիսացոյց անպարսաւ .
 Էւ մինչեւ ցորս այս պատուի Տրայխանու ջինջ համբաւ :

ՃԺԲ

Յաղթանակաց քարածայուն ո՛ւր արդ . ո՛ւր բարձր այն գահակ ,
 Ուր դիւցազանցն արկանէր գիրկ Հըսովմ . ո՛ւր Տարպեան վախ⁷¹ ,
 Ընկերչակաց մատնութեան կառափնատեղ զըժընդակ ,
 Գահ՝ ուր զամէն հըպարտ բարըս՝ մատնըչին բուժէր վազբ :
 Մի անդ արդեօք կուտեցին աշխարհակալք զառ զապուր . —
 Սոս , այդրէն . — եւ խոնարհ ի դաշտի անդր ի բացեայն
 Հաղար ամաց զըժտութիւնք նընջին ի քուն լըռելեայն .
 Անմահականըն ճառից անդ հընչեցիկ վայր Փորովն⁷²
 Ուր պերճախօս ցարդ ընչին օգբ ընդ հրավառ կիկերովն .

CXIII

The field of freedom, faction, fame, and blood:
 Here a proud people's passions were exhaled,
 From the first hour of empire in the bud
 To that when further worlds to conquer fail'd;
 But long before had Freedom's face been veil'd,
 And Anarchy assumed her attributes;
 Till every lawless soldier who assail'd
 Trod on the trembling senate's slavish mutes,
 Or raised the venal voice of baser prostitutes.

CXIV

Then turn we to her latest tribune's name,
 From her ten thousand tyrants turn to thee,
 Redeemer of dark centuries of shame —
 The friend of Petrarch — hope of Italy —
 Rienzi! last of Romans! While the tree
 Of freedom's wither'd trunk puts forth a leaf,
 Even for thy tomb a garland let it be —
 The forum's champion, and the people's chief —
 Her new-born Numa thou — with reign, alas! too brief.

CXV

Egeria! sweet creation of some heart
 Which found no mortal resting-place so fair
 As thine ideal breast; whate'er thou art
 Or wert, — a young Aurora of the air,
 The nympholepsy of some fond despair;
 Or, it might be; a beauty of the earth,
 Who found a more than common votary there
 Too much adoring; whatsoe'er thy birth,
 Thou wert a beautiful thought, and softly bodied forth.

ՃԺԳ

Ազատութեան դաշտ, չեք ձեռք եւ համբաւուց եւ արեանց՝
 Ժողովըրդեան մեծողւոյ կըրթից կարծեալ անդր հանդէս,
 Ի վայրկենէն առաջնոյ յոր պետութիւն ծայր ընծուեաց՝
 Մինչ յայն՝ յոր նոր աշխարհաց նուաճման չըմնաց ասպարէս :
 Այլ վազ ուրիմն անդ սքողեալ ազատութեան էին դէմք,
 Եւ անխշխան բըռնութեան շորթեալ ըզբաստըս նորին .
 Մինչեւ խիզախն ի խոսնէ օրինազանց զինուորին
 Ըզծերակոյտըն կոխէր աւ ստն ըզհամր ու անաբեկ,
 Կամ լըրբաձայն վաճառէր կաշառու զթագն՝ առ անձն չէզ :

ՃԺԴ

Այլ արդ դարձցուք առ յետին Հոովմայ կացեալըն արիբուն .
 Թողեալ ըզբիւր բըռնաւորսն՝ դարձ առ քեզ արասցուք,
 Ո՛վ դու դարուց խաւարաց՝ ամօթաբարձ փրկուցիւն .
 Գու բարեկամ Պետրարքեայ, խաւախան յուսոյն շուք .
 Ո՛վ Րիէնցի ո՛վ յետին հոովմեական դու դաւաղ 75 :
 Թէ կոճողեալ տայցէ կոճղ ազատութեան մի սաղարթ՝
 Գերեզմանիդ միայնոյ չիւսեսցի նա պսակ ի զարդ .
 Ո՛վ ատենից նահատակ, ժողովըրդեան առաջնորդ
 Հոովմայ Նուսնս նորածին . վա՛ն պետութեանդ համառօտ :

ՃԺԵ

Եզերիա՛, անուշակդ ինձ դաստակերա ի սրտէ 74,
 Որ ի մահացուս ոչ եզիա վայր ասպատան գեղեցիկ
 Քան ըզքս ծոց մըտասակղծ . որ ինչ քո լեալ էր կամ է,
 Թէ արշալոյս ծաղկահաս յայերս օլոց ընթացիկ,
 Թէ հարսն յաւերժ հընարեալ ի հոմանոյ յուսանատ,
 Կամ թէ արդեօք երկրաւոր գեղեցիկութիւն իսկ համակ
 Որ գերազանց քեզ գըտեր քան դտարփածուս հասարակ
 Պաշտօնատարս աստանօր . որ զինչ եւ էր քոյին զարմ .
 Խորհուրդ էիր դու շքնաղ ի կերպարան նըրբակաղմ :

CXVI

The mosses of thy fountain still are sprinkled
 With thine Elysian water-drops; the face
 Of thy cave-guarded spring, with years unwrinkled.
 Reflects the meek-eyed genius of the place,
 Whose green, wild margin now no more erase
 Art's works; nor must the delicate waters sleep,
 Prison'd in marble, bubbling from the base
 Of the cleft statue, with a gentle leap
 The rill runs o'er, and round, fern, flowers, and ivy creep,

CXVII

Fantastically tangled; the green hills
 Are clothed with early blossoms, through the grass
 The quick-eyed lizard rustles, and the bills
 Of summer-birds sing welcome as ye pass;
 Flowers fresh in hue, and many in their class,
 Implore the pausing step, and with their dyes
 Dance in the soft breeze in a fairy mass;
 The sweetness of the violet's deep blue eyes,
 Kiss'd by the breath of heaven, seems colour'd by its skeis.

CXVIII

Here didst thou dwell, in this enchanted cover,
 Egeria! thy all heavenly bosom beating
 For the far footsteps of thy mortal lover;
 The purple Midnight veiled that mystic meeting
 With her most starry canopy, and seating
 Thyself by thine adorer, what befell?
 This cave was surely shaped out for the greeting
 Of an enamour'd Goddess, and the cell
 Haunted by holy Love — the earliest oracle!

ՃԺԶ

Աղբերապատ քո մամուռքն յար ոտդեալ ցոյտեն ցարդ
 Յելիսեան ջուրքըդ ցընցուդ . դէմք քոց ալեաց քարաշիթ
 Ում ոչ զօրէ ժամանակ ածել կնճիոն չընաղարդ՝
 Հատանեն ցոլ զերեսաց հեղակն սգւոյ սահմանիդ :
 Զորոյ զեզերըս կանաչ՝ ոչ եղծանէ արդ արուեստ ,
 Եւ ոչ խաղաղ նընջէ ջուր պարափակեալ ի կըճի՝
 Մինչ ի ստորուստ արձանաց հերձոտելոց պըղպըջի
 Հեզիկ վազիւք վարեալ վէտս ի վեր եւ շուրջ եւ հոռի ,
 Ի ծիր ծաղկանց , բաղեղանց՝ որ ցնորածեւ բոլորի .

ՃԺԷ

Կանխածաղիկ բողբոջին դալարազգեսաց պարք բըլեր .
 Զհոհալ տըզզայ ի մարմանդն աչակաքաւըն մողէս .
 Ամարաբեր հաւոց վանգք երգեն յ'անցման քում՝ Ողջ լեր .
 Ծաղկունք վտոեալք դոյն ի դոյն եւ բազմախուռն ի հանդէս՝
 Աւ վայր մ' յինքեանս դադարել ժրտին ըզքոյ դարչապար .
 Եւ երփն յերփին թինդ առնուն զեփիւռաշարժք զեղապար .
 Աչք կապուտակ մըթնաչաղ մանուշակին քաղցրաբար
 Յերկնահընչակ սողոխէն առեալ սիրոյ համբուրիկ
 Զթեթերականս ըզգենուլ թըւին զերանգըս դողարիկ :

ՃԺԸ

Եզերիս , յայս չըքնաղ հովանոցակ կայիր դու .
 Եւ երկնաստեղն երկնափայլ ծոց քո ծըփեալ բաքախէր
 Ընդ հեռաւոր հետս ոտից քում տարփածուի մահացու .
 Բազմաստեղօքըն բուլիւք ծիրանածայր մէջ գիշեր
 Հովանանայր քօզարկու խորհըրդաւորոյ հանդիպման .
 Եւ մինչ նըստեալ աստ կայիր առ հոմանոյդ , զի՞ էր քեզ .
 Անշուշտ քարայրս այս ըստ կամս աստուածունոյ սիրակէզ
 Ճարտարպետեալ ձեւացաւ , եւ ի սենեակն այն ներքին
 Օթեւանէր Սէրըն սուրբ՝ պատգամախօսն առաջին :

CXIX

And didst thou not, thy breast to his replying,
 Blend a celestial with a human heart;
 And Love, which dies as it was born, in sighing,
 Share with immortal transports? could thine art
 Make them indeed immortal, and impart
 The purity of heaven to earthly joys,
 Expel the venom and not blunt the dart —
 The dull satiety which all destroys —
 And root from out the soul the deadly weed which cloy's?

CXX

Alas! our young affections run to waste,
 Or water but the desert; whence arise
 But weeds of dark luxuriance, tares of haste,
 Rank at the core, though tempting to the eyes,
 Flowers whose wild odours breathe but agonies,
 And trees whose gums are poisons; such the plants
 Which spring beneath her steps as Passion flies
 O'er the world's wilderness, and vainly pants
 For some celestial fruit forbidden to our wants.

CXXI

Oh Love! no habitant of earth thou art —
 An unseen seraph, we believe in thee, —
 A faith whose martyrs are the broken heart,
 But never yet hath seen, nor e'er shall see
 The naked eye, thy form, as it should be;
 The mind hath made thee, as it peopled heaven,
 Even with its own desiring phantasy,
 And to a thought such shape and image given;
 As haunts the unquench'd soul — parch'd, wearied,
 wrung, and riven.

ՃԺԹ

Եւ արդարեւ տարածեալ առ ծոց նորին ըզբոյ ծոց
 Ընդ անմահիւ կապեցեր ըզմահացու նորայն սիրտ .
 Եւ ընդ սիրոյ՝ որ ծնանի եւ մեռանի հեծակոծ ,
 Հաղորդեցեր զորս ի քեղ անմահ տարիքը խրլիրա .
 Եւ բաւեցեր յարդարել անմահականքս զայն կիրս ,
 Եւ երկրաւորս հըրճուանաց տալ երկնուանակ մաքրութիւն ,
 Անբութ ըզնեալն պահել եւ ըզնորայն թափել թոյն ,
 Ըզյափրութիւնըն պըղերդ՝ որ եզմահէն ըզբընաւ ,
 Եւ զհեզճուցիչն ի հոգւոյ զզաղձըն խըլել կենսադաւ :

ՃԻ

Եզո՛ւկ մեզ , կիրք կաթողինք ի մանկականքս հասակ՝
 Կամ զուր վատնին կամ հոսեն արբուցանել զանապատ ,
 Յորմէ միայն արձակին յոզնահամբար սեաւ քուսակք ,
 Որոմն անծամ , վէրք սըրտի՝ թէ եւ աշաց որոգայթ .
 Ծաղկունք՝ ի բոյր վայրենի օրհասական հարեալ հոտ ,
 Ծառք խիժաբերք թոճնակաթք . այսպիսի տունկը աւազիկ
 Ընդ մոլութեան բողբոջեն զարշապարօք շարակնիք՝
 Մինչ թափառեալ երթայ նա՝ նդ անջըրդի վայրս աշխարհի՝
 Խնդրել պըտուղս ինչ երկնից՝ զլացեալս առ դիւր մեր կարի :

ՃԻԱ

Ո՛հ Սէր , չես չես դու բնակիչ երկրիս այսորիկ .
 Աներեւոյթ Սերովբէ , որում ձօնեմք մեք հաւատս ,
 Հաւատք՝ որոյ վըկայք՝ սիրաք են խորտակեալք վշտակիրք .
 Այլ ոչ մերկօք աշօք ցարդ եղեւ ի քեզ ոք նըկատ ,
 Եւ ոչ տեսցէ ոք երբէք ըզկերպարանդ՝ որպէս էն .
 Ըզքեզ մարդկան հնարեաց միտք , այն որ զերկինս խոկ ելից
 Թեւազրելովք ցընորիւք երեւակերպն իւր ըզձից .
 Իւ ետ միոյ խորհըրդոյ մտացըն զայս ձեւ զայս դէմս ,
 Քաղել զոգիտ տապակիրս . ցաւածս , հիւժեալս եւ զըծիւնս :

CXXII

Of its own beauty is the mind diseased,
 And fevers into false creation: — where,
 Where are the forms the sculptor's soul hath seiz'd?
 In him alone. Can Nature show so fair?
 Where are the charms and virtues which we dare
 Conceive in boyhood and pursue as men,
 The unreach'd Paradise of our despair,
 Which o'er-informs the pencil and the pen,
 And overpowers the page where it would bloom again?

CXXIII

Who loves, raves — 't is youth's frenzy — but the cure
 Is bitterer still; as charm by charm unwinds
 Which robed our idols, and we weep too sure
 Nor worth nor beauty dwells from out the mind's
 Ideal shape of such; yet still it binds
 The fatal spell, and still it draws us on,
 Reaping the whirlwind from the oft-sown winds;
 The stubborn heart, its alchemy begun,
 Seems ever near the prize — wealthiest when most undone.

CXXIV

We wither from our youth, we gasp away —
 Sick — sick; unfound the boon, unslaked the thirst,
 Though to the last, in verge of our decay,
 Some phantom lures, such as we sought at first —
 But all too late, — so are we doubly curst.
 Love, fame, ambition, avarice — 't is the same,
 Each idle, and all ill, and none the worst —
 For all are meteors with a different name,
 And Death the sable smoke where vanishes the flame.

ՃԻՔ

Ջեռեալ մըտաց յիւրակերտն ըղձակաթի տարփ գեղոյ,
 Եւ յինքնաստեղծսրն տուայտի հեթեթանաց սընոտիս.
 Ո՛ւր են պատկերք՝ զոր հանճար անդրէգործին ած ի դոյ. —
 Ի նըմայ լոկ: — Ե՛րբ եցոյց բնութիւն չըքնազս այլպիսիս.
 Ո՛ւր են շընորճն սյն, կամ ո՛ւր սյն լաւութիւնք՝ զոր իշխեմք
 Խորհրդածել յարբուն տիս եւ զհետ ձըգտիմք յայրութեան.
 Յուսահատիչ ըղձանաց վըրախտ անհուպ անժաման,
 Որ չարաչար չըպարէ զգրիչ եւ վըրձին ճարտարի
 Եւ քընքչէ գըբարտ՝ յոր փայլել ծաղկափըթիթ չընարի:

ՃԻԳ

Մոլի հարեալն ըզսիրով. սէր՝ զտոանցանք մանկութեան,
 Այլ դառնազոյն եւս է գեղ. մինչ ըզսիրուն պաշտելին
 Թողուն պատճոյճք հետ զհետէ, և մինչ քաջ իսկ յայտ է այն
 Թէ չիք արդոյ կամ չըքնաղ բայց տիպք նոցա մըտածին,
 Դեռ տակաւին վարակէ գողի՝ պըճնեալն երեւոյթ
 Եւ տուն անկեալ կաշկանդեալ առեալ տանի բացածիդ
 Ի հողմացան սերմանեաց իւրոց հնձել ըրըզմըրիկ:
 Սիրտ յամառեալ անձնամատն յոսկէստեղծիկ հեթեթանս՝
 Հասու կարծէ զինքն եւ ճոխ՝ հուպ կորըստեան ի դարանս:

ՃԻԳ

Ի մանկութեան անդ թօշնիմք ի տիս, հատեալք ի հառաչ,
 Անհապ առ իղձ՝ թալանամք, եւ անյազուրդք առ ծարաւ,
 Եւ անազան թէ ուրեմն յեզր անդ կենացըս դանդաչ
 Ուրուական իմն ամոքէ իբր ըղձայաքըն կանխաւ.
 Այլ անազան եւ անժամ. որով եղուկ մեզ կրկին:
 Մի ինչ են սէր եւ սիգանք, ազահութիւն եւ համբաւ.
 Չար են համայնք եւ թափուրք, այլ յետնաչար ոչ բընաւ,
 Զի երեւոյթք տեսլակերպք են լոկ, անուամբք զանազան,
 Եւ ըսպառին փայլք բոցոյ նոցին ի մոայլ ծուխ մահուան:

CXXV

Few — none — find what they love or could have loved,
 Though accident, blind contact, and the strong
 Necessity of loving, have removed
 Antipathies — but to recur, ere long,
 Envenom'd with irrevocable wrong;
 And Circumstance, that unspiritual god
 And miscreator, makes and helps along
 Our coming evils with a crutch-like cod,
 Whose touch turns Hope to dust, — the dust we all have
 trod...

CXXVII

Yet let us ponder boldly — 't is a base
 Abandonment of reason to resign
 Our right of thought — our last and only place
 Of refuge; this, at least, shall still be mine:
 Though from our birth the faculty divine
 Is chain'd and tortured — cabin'd, cribb'd, confined.
 And bred in darkness, lest the truth should shine
 Too brightly on the unprepared mind,
 The beam pours in, for time and skill will couch the blind.

CXXVIII

Arches on arches! as it were that Rome,
 Collecting the chief trophies of her line,
 Would build up all her triumphs in one dome,
 Her Coliseum stands; the moonbeams shine,
 As 'twere its natural torches, for divine
 Should be the light which streams here to illumine
 This long-explored but still exhaustless mine
 Of contemplation; and the azure gloom
 Of an Italian night, where the deep skies assume

ՃԻԵ

Խուն կամ ոչ որ զոր կարէր սիրել՝ եզիտ կամ սիրեաց .
 Եւ եթէ զէպք, կոյր հըպուսն, եւ սիրելոյ հարկ ուժգին
 Տարամերժեաց իսկ երբեք ըզհակակիր կիրս սգեաց,
 Այլ ուր ուրեմըն դարձցին եւ այնք զեղեալք կսկծաղին .
 Եւ պատահումըն բազդի՝ Գիք անողի ու անհարակ
 Շրջախուզեալ բոլորէ զմեօք ըզչարեացրս խուժան,
 Իբրու ծայրիւ ճանկճանկոտ գաւազանի խուզական,
 Եւ ի հըպել մականին՝ յոյսք մեր դառնան ի փոշի,
 Ի փոշի՝ զոր կոխեաց ամենայն մարդ մըսեղի։ . . .

ՃԻԵ

Այլ խողացուք սրտապինդք . զի չիք ինչ այնպէս վատթար
 Որպէս ըզբանըն թողուլ եւ զխորհելոյ զիրաւունս,
 Ըզյեաին դայն եւ միակ ապաստանի մեր դաշար,
 Ի սոյն եւ եզ ապաւէն ժուժեալ կացից դէթ համբուն .
 Թէ եւ ի ծնէ իսկ մերմէ աստուածեղէնն ի մեզ կար
 կալեալ կապեալ վըշտաբեկ արտասահման տարագիր՝
 Գրնի արկեալ ի մըթան, զի ստուգութիւն լուսակիր
 Մի՛ զօշոտէ գանպատրաստ միտս, այլ ծագէ ճառագայթ,
 Զի ժամանակ եւ արուեստ՝ բուժեն զաչաց կուրին խայթ։

ՃԻԸ

Ո՛վ դուք կամարք կամարաց . թըւ 'իմն այնպէս՝ թէ Հոռմայ
 Ըզբնաւ գամէն զիրարեալ զորդւօցն յազթից ըզնըշան
 Յաղթանակօք հանուրքք մի լոկ կանգնել տուն զըմբեթեայ,
 Ըզկոյիսէն իւր ամբարձ, ուր որպէս ջահք բընական⁷⁵
 Լուսնոյ ճահանչք նըշոյեն . զի աստուածեան իսկ լուսոյ
 Լուսաւորել է արժան զհրաշիցն այն բովս անըսպառ,
 Թէ եւ աշխատ եղեն միտք հետազօտք անդ ընդ երկար .
 Եւ կապուտակըն փայլիւն խալական զիշերի՝
 (Յորում երանգս այնպիսիս ըզգենուն զէմք եթերի,

CXXIX

Hues which have words, and speak to ye of heaven;
 Floats o'er this vast and wondrous monument,
 And shadows forth its glory. There is given
 Unto the things of earth, which Time hath bent,
 A spirit's feeling, and where he hath leant
 His hand, but broke his scythe, there is a power
 And magic in the ruin'd battlement,
 For which the palace of the present hour
 Must yield its pomp, and wait till ages are its dower.

CXXX

Oh Time! the beautifier of the dead,
 Adorner of the ruin, comforter
 And only healer when the heart hath bled;
 Time! the corrector where our judgments err,
 The test of truth, love, — sole philosopher,
 For all beside are sophists, from thy thrift,
 Which never loses though it doth defer —
 Time, the avenger! unto thee I lift
 My hands, and eyes, and heart, and crave of thee a gift:

CXXXI

Amidst this wreck, where thou hast made a shrine
 And temple more divinely desolate,
 Among thy mightier offerings here are mine,
 Ruins of years, though few, yet full of fate:
 If thou hast ever seen me too elate,
 Hear me not; but if calmly I have borne
 Good, and reserved my pride against the hate
 Which shall not overwhelm me, let me not have worn
 This iron in my soul in vain — shall *they* not mourn?

ՃԻԹ

Որոց են բանք եւ խօսին ընդ քեզ յերկնիցըն բարձանց),
 Մտաւ ատեալ յընդարձակս այս եւ չըքնազ ի շինած
 Հովանանայ տարածուն ի շուք նորին փառապանձ :
 Ըզգացումն իմն ողեղէն է յերկրաւոր աւերածս,
 Չոր տապալեալ ամանակ՝ արկանէ ձեռն ըզնորօք,
 Այլ եւ փշրէ զմանգաղն անդ. է՛ զօրութիւն ինչ ծածուկ
 Էւ մագական իմն հանդէս մահարձանացն ի դերբուկ,
 Որոց տեղի տան այժմուս հոյակապեալ ապարանք
 Ըսպատեիով զապագայն յօժիտ առնուլ դարուց ժանդ :

ՃԼ

Ո՛հ դու զիւնաց մեռելոց ղեղաւորիչ ժամանակ,
 Աւերակաց զարդարիչ, մէն մխիթար մրտաշիր
 Էւ զեզ կամակ դու սքրտի արիւնակալ թիրորակ .
 Ո՛հ ժամանակ ո՛վ ուղղիչ դատաստանաց խեղածիւր
 Ճըշմարտութեան եւ Սիրոյ փորձիչ, միակ իմաստասէր,
 Չի բաց ի քէն՝ իմաստակը են այլք. արդար վրէժխնդիր,
 Թէ եւ յամես ի դատ, զանց երբէք շառնես ի նանիր .
 Առ քեզ՝ ո՛վ ժամանակ, ձեռս, աչս եւ սիրտ վերամբարձ .
 Պարզեւ մի մէն միայնակ ի քէն խնդրեմ ինձ ի վարձ .

ՃԼԱ

Յաւերակացս ի միջի՛ ուր քեզ տաճար եւ խորան
 Կառուցեալ իմըն կանգնես աստուածապէս ամայի,
 Բարձեալ բերեմ եւ ես զիմ նըւէր նուիրացի ի խրոան,
 Չաւերս ամաց, ոչ բազումս այլ դիպուածովք յըքնալի .
 Եթէ տեսեր զիս երբեք ամպարհաւած՝ մի՛ լըսեր .
 Իսկ թէ տարայ լըռելեայն յաջողութեան եւ հանդարտ,
 Չզոռողութիւնս իմ պահեալ առելութեան ղիմամարտ՝
 Յորմէ բնաւ ոչ ընկճեցայց, մի՛ նշ վայր ուրեմն ընդ ողիս
 Անցցէ երկալթս այս : — Չիցէն եւ նոցա զեզլ եւ լալիս :

CXXXII

And thou, who never yet of human wrong
 Left the unbalanced scale, great Nemesis!
 Here, where the ancient paid thee homage long —
 Thou, who didst call the Furies from the abyss,
 And round Orestes bade them howl and hiss
 For that unnatural retribution — just,
 Had it but been from hands less near — in this
 Thy former realm, I call thee from the dust!
 Dost thou not hear my heart? — Awake! thou shalt, and
 must.

CXXXIII

It is not that I may not have incurr'd
 For my ancestral faults or mine the wound
 I bleed withal, and, had it been conferr'd
 With a just weapon, it had flow'd unbound;
 But now my blood shall not sink in the ground;
 To thee I do devote it — *thou* shalt take
 The vengeance, which shall yet be sought and found,
 Which if I have not taken for the sake —
 But let that pass — I sleep, but thou shalt yet awake.

CXXXIV

And if my voice break forth, 't is not that now
 I shrink from what is suffer'd: let him speak
 Who hath beheld decline upon my brow,
 Or seen my mind's convulsion leave it weak;
 But in this page a record will I seek.
 Not in the air shall these my words disperse,
 Though I be ashes; a far hour shall wreak
 The deep prophetic fulness of this verse,
 And pile on human heads the mountain of my curse!

ՃԼԲ

Եւ դու որ ոչըն թողեր երբեք մարդկանքս շարեաց
 Զարդարութեանըն վրիպել նըժար, ո՛վ մեծ Նեմեսիս⁷⁶,
 Աստ ուր նախնիք ընդերկար հարին պաշտօն քեզ փառաց,
 Դու որ ձայնեալ յանլընդոց ի դուրս հաներ կատաղիս
 Պատեալ զանձամբ Որեստեայ շըչել սուլել արհաւիրս⁷⁷
 Ի վրէժ քինուել այնորիկ անբընականն հատուցման.
 Որ ոչ գըրիւր մեզս՝ թէ չըր մերձաւոր ձեռքըն գրուժան,
 Ըզքեզ կարգամ ի փոշոյ յարբենիւլ քում հին դադարդ.
 Ո՞չ լըսիցես իմ սըրտիս... Զարթիւր, զի մարթ քեզ եւ պարտ.

ՃԼԳ

Ոչ զի այնպէս համարիմ թ' էր ինձ ազատ դու հընար
 Յագգու վիրէս՝ զոր առ մեզս հարց կամ իմոցս իսկ կըրեմ,
 Զոր թէ հարեալ եւ եղեալ իսկ էր ի յիս ձեռն արդար
 Արձակ եւ յայնժամ թերիւս տայի հոսել դառնաղէմ.
 Այլ ոչ է պարտ արդ յերկիր հեղուլ արեանս ճաղաղեաց
 Քեզ նըւիրեմ ըզնոսին, դու խնդրեսցեն զիմըս վրէժ.
 Զի եւ խնդրել տակաւին եւ գըտանել զոյ յաւեժ.
 Վըրէժ՝ զոր ոչ խնդրեցի, զի... այլ թողցուք զայդ համբուն.
 Թէպէտ մըտից ես ի նինջ՝ այլ դու կացցես միշտ արթուն.

ՃԼԴ

Եւ եթէ ձայն ամբարձեալ՝ գոչեմս այժմիկ դուժաւոր,
 Ոչ զ'ի շարեացըս կրելոց զահի հարեալ եւ սոսկամ,
 (Թող ասացէ, ո՞ երբեք ետես զիմ գէմս գետնակոր
 կամ ո՞ երբեք ի սարսուռ հարեալ զողիս եւ կարկամ),
 Այլ զի գքարտէնս այս կամիմ յետ իմ թողուլ յիշատակ,
 Զի ոչ տարցին հողմք ըզբանս, թէ՛ւ զարձայց ես ի մոխիր.
 Այլ գայցէ ժամ հեռաւոր, եւ ըզնուագաց գուշակիր
 Հանցէ ի գլուխ նա զիմոց՝ խորախորհուրդ տեսութիւն,
 Եւ կուտեսցէ զմարդկու թեամբ զանէժս իմ զայս լեռնագոյն.

CXXXV

That curse shall be Forgiveness. — Have I not —
 Hear me, my mother Earth! behold it, Heaven! —
 Have I not had to wrestle with my lot?
 Have I not suffer'd things to be forgiven?
 Have I not had my brain sear'd, my heart riven,
 Hopes sapp'd, name blighted, Life's life lied away?
 And only not to desperation driven,
 Because not altogether of such clay
 As rots into souls of those whom I survey.

CXXXVI

From mighty wrongs to petty perfidy
 Have I not seen what human things could do?
 From the loud roar of foaming calumny
 To the small whisper of the as paltry few,
 And subtler venom of the reptile crew,
 The Janus glance of whose significant eye,
 Learning to lie with silence, would *seem* true,
 And without utterance, save the shrug or sigh,
 Deal round to happy fools its speechless obloquy.

CXXXVII

But I have lived, and have not lived in vain:
 My mind may lose its force, my blood its fire,
 And my frame perish even in conquering pain;
 But there is that within me which shall tire
 Torture and Time, and breathe when I expire;
 Something unearthly, which they deem not of,
 Like the remember'd tone of a mute lyre,
 Shall on their soften'd spirits sink, and move
 In hearts all rocky now the late remorse of love.

ՃԼԵ

Եւ անէծքն այն մոռացօնք յինէն գրեացին: — Միթէ ո՞չ, —
 Լուր ինձ ո՞չ մայր իմ Երկիր, եւ զուք Երկինք ունկընդիրք,
 Միթէ չիցէ ընդ բազդի կըռուեալ իմ սիրտ ի թընդոջ:
 Միթէ չիցեն եւ իմ լեալ մոռացութեան արժան կիրք:
 Չիցեն եւ զիմ շնուցեալ խելս եւ ըզսիրտ պատասեալ,
 Չհամբաւ խամբեալ, զյոյս խորեալ վատնեալ զկենաց իմոց
 Եւ թէ չանկայ եւ յետ այսր յանյուսութեան տըւայտանս, (կեանս:
 Չի ոչ ի նոյն ի նըման կաւոյ զանդեալ եմ իսպառ
 Յոր լուծանին ոգիք այնց՝ որ ինձքս կան ոտընճար:

ՃԼԶ

Ի մեծամեծ եղերանց ցընենդութիւն զըձձատես՝
 Չիցէ՞ տեսեալ իմ ցոր վայր իցեն մարդուկք ձեռընճաս:
 Ի պոռոտող շառաչմանց զըրպարաութեան փրփրապէս
 Մինչ ի զանխուլ անգր հըծծիւն փանաքէից բաղբաղայս,
 Ըզնըբանիւթ դեղ թունոյ սողկազընացըն ջորաց,
 Չաղնարկութիւնս յանոսեան, որոյ ազդու նիշ եւ հիւ 78
 Չըստուգութեան կեղծէ ցոյց, մինչ կայն լըռիկ դաւադիր,
 Ու առանց բանի բարբառման, այլ ուս յերեր ու ի թառանջ
 Մփռել հըբնի՝ պարզամիտս՝ անձայն կըծու թիւր բարբանջ:

ՃԼԷ

Այլ իմ կեցեալ է, եւ ոչ կեանքս կեցեալ վայրապար.
 Թ՛ եւ կորուսցեն միտք ըղկար իւրեանց, կամ զհուր իւք՝ արիւն,
 Թէ վատնեսցի եւ մարմին կըռուեալ ընդ կիրս վըշտահար,
 Այլ է՞ ինչ յիս քան ըզցաւս եւ զժամանակ մընայուն.
 Եւ շընչիցէ նա եւ յետ իմ լինելոյ շընչասպառ.
 Աներկրաւոր իմն է նա՝ զորմէ նոցա ոչ է փոյթ,
 Իբր յիշատակ նըւապաց քնարի լռելոյ եւ անըյթ,
 Որոյ ազդեալ ի կակղեալ ոգիս՝ որ ժայռք են այժմիկ,
 Խըլըրտեսցէ զգորովոյ ապաժաման խայթ յուշիկ:

CXXXVIII

The seal is set. — Now welcome, thou dread power!
 Nameless, yet thus omnipotent, which here
 Walk'st in the shadow of the midnight hour
 With a deep awe, yet all distinct from fear;
 Thy haunts are ever where the dead walls rear
 Their ivy mantles, and the solemn scene
 Derives from thee a sense so deep and clear
 That we become a part of what has been,
 And grow unto the spot, all-seeing but unsecn.

CXXXIX

And here the buzz of eager nations ran,
 In murmur'd pity, or loud-roar'd applause,
 As man was slaughter'd by his fellow man,
 And wherefore slaughter'd? wherefore, but because
 Such were the bloody Circus' genial laws,
 And the imperial pleasure. — Wherefore not?
 What matters where we fall to fill the maws
 Of worm — on battle-plains or listed spot?
 Both are but theatres where the chief actors rot.

CXL

I see before me the Gladiator lie;
 He leans upon his hand — his manly brow
 Consents to death, but conquers agony,
 And his droop'd head sinks gradually low —
 And through his side the last drops, ebbing slow
 From the red gash, fall heavy, one by one,
 Like the first of a thunder-shower; and now
 The arena swims around him — he is gone,
 Ere ceased the inhuman shout which hail'd the wretch
 who won.

ՃԼԸ

Հարաւ կընիբն: — Արդ եկ այժմ ինձ զօրութիւն ահաւոր,
 Որոյ անուն չիք, այլ զո՞ք առ ամենայն բաւական,
 Որ ի գիշեր հասարակ ճեմիս ի ստուերս տատանօր
 խոր իմն ածեալ արհաւիրս, այլ ոչ երկիւզ իսկալան.
 Ընտրես ըզվայրս յապաւէն, ուր որո՞ք մեռեալք ամբառնան
 Քաղհղնապատ ի պատուարս, եւ տեսարանս վեհունակ
 Առնու ի քէն ըզդացուած իմն այնպէս խոր եւ յըստակ՝
 Մինչեւ լինել եւ մեզ մասն իրաց ելոց ու անցելոց
 Եւ աճել անդ, բընաւին տեսողք ու անտեսք առ յայլոց:

ՃԼԹ

Աստ խուռնամբօխ բըզզալով ժողովք ազգաց դեռային
 Մերթ ի մրմունջ յաղերս, մերթ ի ծափածայն շառաշուկ,
 Յորժամ ի սպանդ վարէր մարդ ի հարուածոյ ընկերին: —
 Եւ յազազս էր մեռանէր: — Քանզի օրէնք բարեշուք
 Հրամայէին զայս, օրէնք արիւնըռուշտ կըրկիսին,
 Եւ կամք հանգք իշխողին: Եւ առ իմէ՞ ոչ այսպէս.
 Զի զինչ այլ ինչ բոտոտից թողցուք որդանց մէցամէս՝
 Թէպէտ անկցուք ի կրկէս թէպէտ անկցուք ի մարտի.
 Ո՞չ զոյգ թատերք ե՞ն՝ ուր քաջ իսկ դերասանըն փըտի:

ՃԽ

Ահա դիտեմ զառաջիաւ Սուսերամարտ ի յորսայս⁷⁹
 Արմընկնայից ընկողմեալ: եւ գոռակերպ ի հակաս
 Ըզմեռանել առնու յանձն, այլ նըւաճէ եւ զօրհաս.
 Առ փոքր փոքր ի խոնարհ բերի զըլուխն ուժահաս,
 Եւ կարճորակ ի կողէն յետին ըսպեացըն կայլակք՝
 Արտածօրեալ յամբ հոսմամբ մի մի կաթեն ի գետին
 Որպէս թօնուտ մըրըրկաց տեղատարափ չիթք նախկին.
 Խըռնի զնովաւ ասպարէզն համայն. եւ նա մեռանի,
 Մինչ յաղթութեան նորա դեռ՝ չնչմամբ հռչակ հարկանի:

CXLI

He heard it, but he heeded not — his eyes
 Were with his heart, and that was far away:
 He reck'd not of the life he lost nor prize,
 But where his rude hut by the Danube lay,
There were his young barbarians all at play,
There was their Dacian mother — he, their sire,
 Butcher'd to make a Roman holiday —
 All this rush'd with his blood — Shall he expire
 And unavenged? — Arise! ye Goths, and glut your ire!

CXLII

But here, where Murder breathed her bloody steam;
 And here, where buzzing nations choked the ways,
 And roar'd or murmur'd like a mountain stream
 Dashing or winding as its torrent strays;
 Here, where the Roman million 's blame or praise
 Was death or life, the playthings of a crowd,
 My voice sounds much — and fall the stars' faint rays
 On the arena void — seats crush'd — wals bow'd —
 And galleries, where my steps seem echoes strangely loud.

CXLIII

A ruin — yet what ruin! from its mass
 Wall, palace, half-cities, have been rear'd;
 Yet oft the enormous skeleton ye pass,
 And marvel where the spoil could have appear'd.
 Hath it indeed been plunder'd, or but clear'd?
 Alas! developed, opens the decay,
 When the colossal fabric's form is near'd:
 It will not bear the brightness of the day,
 Which streams too much on all years, man, have reft
 away.

ՃԽԱ.

Լըսեի լըւաւ, զայլ ոչ եւրս լինէր ունկընդիր.
 Աչք իւր յառեալ ի սըրտին, եւ սիրտն ի բաց հեռանայր,
 Ոչ ընդ կենացըն կորուստ եւ ոչ ընդ փառս՝ կարէկիր.
 Այլ ուր զըձուձ տաղաւարն առ Գանոբաւ ամբառնայր,
 Ուր բարբարիկ մանկըտեակընն կայթէին ի խազի.
 Ուր մայր նոցին ազգաւ Գակ. իսկ ինքըն հայր եւ տանաէր
 Առ ի Հոովմայ տօնից հեշտ՝ աստէն զբաւեալ խողխողէր:
 Ընդ ծորս արեանն զայս խորհէր: — Իսկ արդ մեոցի՞ եւ անվրէժ: —
 Արիք գեղդուրք Գոթաց, կիրք ձեր արբեացին զայրավէժ:

ՃԽԲ

Այլ աստանօր ուր ջընչէր Ըսպանութիւն զարեան ծուխ,
 Աստ՝ ուր ազինք զիրարեալք լընուին խուռն ըզփոզոց,
 Եւ աղաղակ խուժանին իբր ի լերանց ընդոստ ուխ
 Մերթ մընչէր մերթ մըրընչէր՝ ըստ հեղեղին դարձուածոց.
 Աստ ուր՝ Հոովմայ բիւրաւորքն ի ձայն խրախոյս կամ հերքիչ
 Ըզկեանս կամ մահ շնորհէին՝ լեալս ամբոխին խաղալիկ,
 Աստ՝ իմս չընչէ բարբառ լոկ, եւ աստեղաց լոյս նուազիկ
 Սըփոխ յունայնս ասպարէզ, ուր զահք մանրեալք, որմք կոր-
 կամարակապք՝ ուր ոտից հեաք հանին խօլ արձագանդ: (ձանք,

ՃԽԳ

Աւերակ մի միայն, եւ որպիսի. ոյր նըշխար
 Պարիսպ՝ պալատս եւ ողջոյն քաղաքակէսս իսկ ամբարձ.
 Այլ տակաւին շուրջ անցեալ քս զկըմախիւքըն վիթխար՝
 Ափշեալ յառիս թէ ուստի՞ այնքան աւար առաւ բաց.
 Քանդեցա՞ւ նա ստոյգ արդեօք՝ թ' ի բաց բարձան փուլք նորին:
 Այլ, աւաղ, մինչ յանարի ամբարտակին մերձիս կոյտ՝
 Խանդարութեան յան իման լինի ողորմ երեւոյթ
 Ոչ եւս իշխէ հանդուրժել պայծառութեան արբընջեան,
 Ծանր է լոյս այնըմ՝ զօր ամբ եղծին եւ ձեռըն մարդկան:

CXLIV

But when the rising moon begins to climb
 Its topmast arch, and gently pauses there;
 When the stars twinkle through the loops of time,
 And the low night-breeze waves along the air
 The garland-forest, which the gray walls wear,
 Like laurels on the bald first Cæsar's head;
 When the light shines serene but doth not glare,
 Then in this magic circle raise the dead:
 Heroes have trod this spot — 't is on their dust ye tread.

CXLV

» While stands the Coliseum, Rome shall stand;
 » When fall the Coliseum, Rome shall fall;
 » And when Rome falls — the World. » From our own
 Thus spake the pilgrims o'er this mighty wall. [land
 In Saxon times, which we are wont to call
 Ancient; and these three mortal things are still
 On their foundations, and unalter'd all;
 Rome and her Ruin past Redemption's skill,
 The World, the same wide den — of thieves, or what ye
 will.

CXLVI

Simple, erect, severe, austere, sublime —
 Shrine of All Saints and temple of all gods,
 From Jove to Jesus — spared and blest by time;
 Looking tranquillity, while falls or nods
 Arch, empire, each thing round thee, and man plods,
 His way through thorns to ashes — glorious dome!
 Shalt thou not last? Time's scythe and tyrants' rods
 Shiver upon thee — sanctuary and home
 Of art and piety — Pantheon! — pride of Rome!

ՃԽԳ

Այլ մինչ լուսին վերացեալ ընդ բարձրագոյնըն կամար՝
 Հեզիկ ի վեր սողալով կանգնի յուշիկ հանդարտիկ,
 Մինչ աստեղք ցոլս ընդ խրամատ ժամանակին ցայտեն վառ,
 Եւ ալեձեւ մինչ շարժէ զիշերային մեղմ հողմիկ
 Ըզըր շապատ անտառին որ զպարըսպօք զորշախայտ,
 Նըման դափնեացն որ ի կունտ ճակատ նախկի կեսարուն,
 Մինչդեռ պայծառ ծագէ նշոյլ՝ այլ չըտայ լոյս պատարուն,
 Յայնժամ ի ծիրս յայս մոլիւն՝ յառնեն մեռեալք եւ կանգնին.
 Եւ ըզիոջի զոր կոխեսն աստ գիւցազունք կոխեցին:

ՃԽԵ

« կանգուն կացցէ Հոովմ, ցորչափ կոլխէոն կայ կանգուն .
 » կոլխէոն երբ կործան անկանի՝ Հոովմ իսկ անկցի ,
 » Եւ յանկանելըն Հոովմայ՝ անկցի աշխարհ իսկ համբուն » :
 Այսպէս երբեմն ասէր զյաղթ որմոցս՝ պանդուխտ համազգի՝
 Ի սարսոնեան ժամանակս՝ որք հինք կուշին առ ի մէնջ .
 Եւ տակաւին երեքին մահկանացու իրքս այս կան
 կանգունք յիւրեանցըն հիմունս եւ անաղարտք ու անսասան ,
 Հոովմ եւ Աւերք իւր՝ անցեալք ըստ նորոգման իսկ հընար ,
 Գոողոց եւ այլ դըմնէից լայն քարայր՝ նոյնս այս Աշխարհ :

ՃԽԶ

Պարզատեսիլ, հարթ եւ կռի անսեթեւեթ վեհունակ ,
 Տաճար Արբոց համօրէն, մեհեան հանուրց աստուածոց ,
 ՅԱրամազդայ ցըՅիսուս . զոր թող զըզուեաց ժամանակ .
 Գու որ հեզիկդ ահնարկես, մինչ տապալեալք շարժակոծ
 Որք շուրջ ըզքեւն են՝ դընին, եւ պետութիւն եւ կամարք ,
 Եւ հորդէ մարդ ընդ տատասկ ըզճանապարհն առ մոխիր .
 Գըմբէթ փառաց Պանթէոն՝ՏՕ, շանկանիցիս դու յերկիր .
 Մանգաղ դարուց եւ մականք բըռանց ի քէն բրթեցան ,
 Տուն եւ տաճար արուեստից եւ կրօնից պարծք հոովմական :

CXLVII

Relic of nobler days, and noblest arts!
 Despoil'd yet perfect, with thy circle spreads
 A holiness appealing to all hearts —
 To art a model; and to him who treads
 Rome for the sake of sages, Glory sheds
 Her light through thy sole aperture; to those
 Who worship, here are altars for their beads;
 And they who feel for genius may repose
 Their eyes on honour'd forms, whose busts around them
 close.

CLXVIII

There is a dungeon, in whose dim drear light
 What do I gaze on? Nothing: Look again!
 Two forms are slowly shadow'd on my sight —
 Two insulated phantoms of the brain:
 It is not so; I see them full and plain —
 An old man, and a female young and fair,
 Fresh as a nursing mother, in whose vein
 The blood is nectar: — but what doth she there,
 With her unmantled neck, and bosom white and bare?

CXLIX

Full swells the deep pure fountain of young life,
 Where *on* the heart and *from* the heart we took
 Our first and sweetest nurture, when the wife,
 Blest into mother, in the innocent look,
 Or even the piping cry of lips that brook
 No pain and small suspense, a joy perceives
 Man knows not, when from out its cradled nook
 She sees her little bud put forth its leaves —
 What may the fruit be yet? — I know not — Cain was Eve's.

ՃԽԷ

Նըշխար աւուրց ազնւաց ու ազնւագոյն արուեստից,
կապտեալ, այլ դեռ անթերի, շըրջանակաւ քով սփռես
Նըւիրական իմն ազգումն առ հասարակ դու սըրտից,
Ո՛վ օրինակ արուեստից, ընդ որոյ Փառք լուսատես՝
Ընդ պատուհանը միակ՝ հեղու զհաճանչս իւր առ նա՝
Որ զհընութեանց եւ զսարուց զնընէն ի Հոտմ՝ զոտընփոխ՝
Աղօթկերաց են սեղանք անդ առ ուլունս սրբատող՝⁸¹,
Եւ խուզարկուաց հանճարոյ՝ զոն կերպարանք պատուելիք՝
Կանդնեալք յաչացն ըզբօսանս, որ ըւնորօք կիսանդրիք:

ՃԽԸ

Ահաւազիկ տուն բանտի. յորոյ աղօտ արխուր լոյս՝
Զինչ ինձ կայցէ տեսանել: — Տեսից թող անդրէն.
Դիմակը երկու ստուերակերպք եւ յամրաշարժք զան ի դուրս,
Երկու ցընորք խելածիւնք եւ միայնակք համօրէն. —
Այլ ո՛չ այդպէս. տեսանեմ ըզնոսս ստոյգ եւ որոշ,
Մին ծերունի, միւսըն կին եւ մանկամարդ գեղունակ՝⁸²
Մատաղամօր դիեցկի նման՝ զյր արեան փոխանակ
Խաղայ ի նհարդս օշարակ. այլ զինչ աստէն նորա գործ,
Պարանոցան հոլանի մերկակըտիտ սպիտակ ծոց:

ՃԽԹ

Մորէ առատ նորախայծ կենացն ազբիւր խոր պայծառ,
Յորմէ սըրտին ի վերայ եւ ի սըրտէ իսկ անտի
Ըզնախն ի մեղ ձըզեցաք եւ զքաղցրագոյնըն պաշար,
Յորժամ օրհնեալ ի մայր՝ կին՝ յանմեղունակն ակնարկի,
Եւ ի ջերմիկըն ճըշիւն շըրթանց անդուլ եւ անկիր՝
Ըզգայ հրճուանս իմն՝ որում սիրտ մարդոյ չէ բաւական.
Գեռաբուսիկ մինչ կոկոնն ի խանձարբոց անդ անկեան
Յուշիկ յուշիկ բողբոջէ: — Զխարդ պըտուղն այն լիցի. —
Ո՞ր դիտէ. — ո՛չ աւազիկ եւ կայէն էր Եւայի:

CL

But here youth offers to old age the food,
 The milk of his own gift: — it is her sire
 To whom she renders back the debt of blood
 Born with her birth. No; he shall not expire
 While in those warm and lovely veins the fire
 Of health and holy feeling can provide
 Great Nature's Nile, whose deep stream rises higher
 Than Egypt's river: from that gentle side
 Drink, drink and live, old man! Heaven's realm holds no
 such tide.

CLI

The starry fable of the milky way
 Has not thy story's purity; it is
 A constellation of a sweeter ray,
 And sacred Nature triumphs more in this
 Reverse of her decree, than in the abyss
 Where sparkle distant worlds: — Oh, holiest nurse!
 No drop of that clear stream its way shall miss
 To thy sire's heart, replenishing its source
 With life, as our freed souls rejoin the universe.

CLII

Turn to the Mole which Hadrian rear'd on high,
 Imperial mimic of old Egypt's piles,
 Colossal copyist of deformity,
 Whose travell'd phantasy from the far Nile's
 Enormous model, doom'd the artist's toils
 To build for giants, and for his vain earth,
 His shrunken ashes, raise this dome: How smiles
 The gazer's eye with philosophic mirth,
 To view the huge design which sprung from such a birth!

ՃԾ

Այլ մանկամարդն աստ ձօնէ սնունդ հնացելոյն հասակաւ,
 Ըզկաթն՝ ըզձիր խակ նորուն. եւ փոխարէն առ հայր իւր
 Մատուցանէ զպարտս արեանն զոր ծընընդեամբն ընկալաւ.
 Ոչ, ոչ մեռցի՛ նա, ցորչափ յերակունս անդ ջերմ՝ եւ զիւր
 Առողջութիւն եւ ազնիւ ըզգացուածոց նուր բորբոք՝
 Մատուռակէ զբընութեան վեհի՛ Նեղոս յորդառաս,
 Որոյ աղբիւր բարձր եւ խոր քան ղեզիպտեանն հեղեղատ: —
 Ի զիրդ ծոցոյ այտի՛ անբ ո՛վ ծերունի, անբ եւ կեաց.
 Արքայութեան իսկ երկնից չիբ այդպիսի տեղ ալեաց:

ՃԾԱ.

Ատեղազարդն առասպել կաթնացընցուղ կամարին՝
 Ըզպարզութիւն պատմութեան քում ոչ ունի դայս զունակ.
 Բոյլ-ք ատեղաց են սրմա ճառագայթիւք հեզազին.
 Եւ բընութիւն սրբազան վեհ՝ եւս կանգնէ յաղթանակ
 Աստ, յընկըրկել օրինացըն՝ քան յանդունդս անդ երկնից՝
 Ուր հեռաւոր աշխարհաց ճառագայթէ ցիր կաճառ:
 Ո՛վ սրբաբաշտնդ դայեկաց՝ մէն շիթ աղբերըդ պայծառ՝
 Հասցէ անվրէպ հօրդ ի սիրտ, տալ կեանս յորմէ առ ինքնին.
 Որպէս նոգիբ մեր զերծեալք զընան ի վայր ուստ՝ եկին.

ՃԾԲ

ԶԱզրիանու դաստակերտ տես բարձրաբերձ ամբարտակ⁸⁵.
 Կայսերական միմոսիկ կոթողաց հին Եզիպտեայ,
 Սոսկալիթխար դաղափար տըղեղութեան բովանդակ.
 Որ յուշ ածեալ զանհեզեղ տիպս հեռաւորըն՝ Նիւզեայ՝
 Աշխատ առնէր ըզճարտարս՝ նըսկայազօրձ կանգնել շէն,
 Վասըն փոշոյն ընդունայն եւ վասն աճեանն հողմավար՝
 Զայնքան ըզմեծ ամբառնալ գմբեթունակ շրջապար.
 Քանի՛ արժան է ծաղու իմաստասէր նա մըտաց՝
 Որք առ վախճան այդպիսի դիտեն զահեղդ այդ շինած:

CLIII

But lo! the dome — the vast and wondrous dome,
 To which Diana's marvel was a cell —
 Christ's mighty shrine above his martyr's tomb!
 I have beheld the Ephesian's miracle; —
 Its columns strew the wilderness, and dwell
 The hyæna and the jackal in their shade;
 I have beheld Sophia's bright roofs swell
 Their glittering mass i' the sun, and have survey'd
 Its sanctuary the while the usurping Moslem pray'd;

CLIV

But thou, of temples old, or altars new,
 Standest alone — with nothing like to thee —
 Worthiest of God, the holy and the true.
 Since Zion's desolation, when that He
 Forsook his former city, what could be,
 Of earthly structures, in his honour piled,
 Of a sublimer aspect? Majesty,
 Power, Glory, Strength, and Beauty, all are aisled
 In this eternal ark of worship undefiled.

CLV

Enter: its grandeur overwhelms thee not;
 And why? It is not lessen'd; but thy mind,
 Expanded by the genius of the spot,
 Has grown colossal, and can only find
 A fit abode wherein appear enshrined
 Thy hopes of immortality; and thou
 Shalt one day, if found worthy, so defined,
 See thy God face to face, as thou dost now
 His Holy of Holies, nor be blasted by his brow.

ՃԾԳ

Ահա գուժբէթն ընդարձակ, ահա գուժբէթն հրաշային⁸⁴,
 Առ որով խուն մ' Անահտայն մեհեան թըլի տաղաւար,
 Վեհ սա սեղան քրիստոսեան ի դերեզման վըկային:
 Զեփեսոսեան ի՛ր տեսեալ է քաջ շինուած հրաշափառ.
 Վայրաւատին զընէին սեանցըն բեկորք յամայի.
 Ու ի հովանուջն հանգչէին անդ բորենի եւ յովաղ.
 Տեսի զԱբբոյն Սոփիայ ձեղունս յարեւ լուսանազ.
 Յաջողեցաւ ինձ զնընել ըզսխրալին զայն տաճար՝
 Մինչդեռ յաղօթըս կային մահմետականք պերճաբար:

ՃԾԴ

Այլ զո՛ւ միայն կաս ի հին եւ նոր տաճարս եւ սեղան՝
 Դու միայնակ ամբառնաս, շունելով զոք հաւասար.
 Դու լող սըրբոյն Աստուծոյ եւ ճշմարտի քաջ արժան:
 Ո՞ յերկրաւոր տաճարաց մըտցէ գեղոյդ ի պայքար,
 Յորմէ հեռէ Սիոնի յաւար զարձաւ սուրբ խորան
 Եւ եթող Տէր ըզփառացն իւրոց նախկին օթարան.
 Ահեղութիւն, մեծութիւն եւ փառք եւ գեղ զուգահան՝
 Համախըմբեալ ընդ յարկաւդ յաւերժական տարածին,
 Ուր սուրբ անխառըն պաշտի ճշմարտութիւն երկնային:

ՃԾԵ

Մուտ, եւ ընկճիս, ոչ յայնքան մեծութենէ անդ նորին,
 Ոչ առ նորայն ինչ նուազել՝ այլ առ լայնել մըտաց քոց
 Հըսկայաբար աճելով՝ ի ձեռն ոգւոյ տաճարին.
 Զի եւ ոչ այլուր զըտցի տեղի պատկան վեհ հոգւոց՝
 Բայց յայտալիսի կայս, ուր յոյսք յանմահութիւն վերբերին:
 Օր եկեսցէ եւ տեսցես (թէ ոչ զըտցիս անարժան),
 Զաստուածութիւնն իսկ տեսցես անճառ զու գէմ յանդիման,
 Որպէս զիւրն աստ տեսանես ըզսըրբութիւն սըրբութեանց,
 Տեսցես եւ մի՛ հող զարձցիս յաչացն ահէ վհնապանձ:

CLVI

Thou movest — but increasing with the advance,
 Like climbing some great Alp, which still doth rise,
 Deceived by its gigantic elegance;
 Vastness which grows — but grows to harmonize —
 All musical in its immensities;
 Rich marbles — richer painting — shrines where flame
 The lamps of gold — and haughty dome which vies
 In air with Earth's chief structures, though their frame
 Sits on the firm-set ground — and this the clouds must
 claim.

CLVII

Thou seest not all; but piecemeal thou must break,
 To separate contemplation, the great whole;
 And as the ocean many bays will make,
 That ask the eye — so here condense thy soul
 To more immediate objects, and control
 Thy thoughts until thy mind hath got by heart
 Its eloquent proportions, and unroll
 In mighty graduations, part by part,
 The glory which at once upon thee did not dart,

CLVIII

Not by its fault — but thine: Our outward sense
 Is but of gradual grasp — and as it is
 That what we have of feeling most intense
 Outstrips our faint expression; even so this
 Outshining and o'erwhelming edifice
 Fools our fond gaze, and greatest of the great
 Defies at first our Nature's littleness,
 Till, growing with its growth, we thus dilate
 Our spirits to the size of that they contemplate.

ՃԾԶ

Յառաջ խաղաս... եւ անէ նա յառաջելիլ եւս քան զեւս ,
 Որպէս եւ խորխա ինչ կոնակք այրարատեան⁸⁵ բարձրաբերձ
 Հրակայակերպըն գեղով պատրելով զաչս յակներեւս .
 Աճել անէ բովանդակ՝ այլ վայելուչ անտըխեղծ ,
 Դաշնակութիւն իմն եւ չափ տիրէ համայն անդ դողցես .
 Վէ՛մք պատուականք , ճոխազարլ պատկերք , սեզանք շողշողուն
 Ի բոց ոսկեակ կանթեղաց , եւ յաղթականն այն ձեղուն
 Հանուրց երկրի զանգուածոց , թէ եւ նոքա յերկիր վայր
 Ըզասիլ առեալ , ամպածրար ջանայ սորայն եւեթ ծայր :

ՃԾԷ

Այլ զեւ ըզբնաւ ոչ տեսիր . օն , քակեա՛ լոյժ ըզբոլոր ,
 Յառեալ տես մի առ մի զմեծ զամենայնին ըզմասունս .
 Իբր ովկիան բիւր յափունսըն գործէ ծոց դողաւոր
 Ական տեսոյ արժանիս . ծրարեա զհողւոյդ աստ զաչկունս .
 Ուրոյն դիտել զմերձաւորս , եւ սանձ մըտաց գէր ըզգոյճ .
 Մինչեւ հարցին ի սրբտիւ պերճապատում տիպք նորուն ,
 Ու առ փոքր փոքր կըրթեալ բերցես ի քաջ տեսութիւն
 Ըզհրաշագեղ պատկերին զանհամեմատ կերպարան՝
 Զոր համօրէն նըկատել ոչ բաւէիր ի սկըզբան ,

ՃԾԸ

Ոչ առ նորին ինչ՝ այլ քո զդայականիւ թերութեան ,
 Որ առ սակաւ եւ սակաւ զիրս ըմբռնէ զարտաքոյ ,
 Եւ չբաւեն ի մեզ բանք ներքին զգացմանց դու թարգման .
 Հանգոյն եւ յայս սրխրալի ահեղախորտ շինուածոյ
 Շլացեալ աչացս ըմբռնին ի խոր պատրանս պակուցման ,
 Այս մեծութիւնս մեծութեանց՝ խաղ առնէ զմեօք ըզփոքումք ,
 Մինչեւ տակաւ ընդլայնեալ մըտացս՝ անու՛նն անդ անունմք ,
 Ընդ արձակեալ ըզհոգիս՝ քաջահասուք դու նոցին՝
 Որոց լոկով զարմացմամք կայաք յառաջն ի զընին :

CLIX

Then pause, and be enlighten'd; there is more
 In such a survey than the sating gaze
 Of wonder pleased, or awe which would adore
 The worship of the place, or the mere praise
 Of art and its great masters, who could raise
 What former time, nor skill, nor thought could plan;
 The fountain of sublimity displays
 Its depth, and thence may draw the mind of man
 Its golden sands, and learn what great conceptions can.

CLX

Or, turning to the Vatican, go see
 Laocoön's torture dignifying pain —
 A father's love and mortal's agony
 With an immortal's patience blending: Vain
 The struggle; vain, against the coiling strain
 And gripe, and deepening of the dragon's grasp,
 The old man's clench; the long envenom'd chain
 Rivets the living links, — the enormous asp
 Enforces pang on pang, and stifles gasp on gasp.

CXXI

Or view the Lord of the unerring bow,
 The God of life, and poesy, and light —
 The Sun in human limbs array'd, and brow
 All radiant from his triumph in the fight;
 The shaft hath just been shot — the arrow bright
 With an immortal's vengeance; in his eye
 And nostril beautiful disdain, and might
 And majesty, flash their full lightnings by,
 Developing in that one glance the Deity.

ՃԾԹ

Արձանացիր, եւ դգաստ լեր, զի մեծ են շահք ի դիտմանդ
 Քան զըրքանչանս վայրապար կամ զահ տեղւոյն սըրբութեան,
 կամ զհիացումն ընդ արուեստըն հնարագիւտ որ կայն անդ,
 Եւ ընդ ճարտարս՝ որք զհանուրց վեհն ամբարձին զայն կայեան,
 Որում ստեղծուլ ինչ զոյգ՝ ոչ քաւեաց ձեռն ոչ միտք նախնեաց,
 Վլքսեմութեան համօրէն կան աստէն խորք հոլանի.
 Աստուտ կարեն միտք մարդոյ քակել հանել մի առ մի
 Զսակեղինիկ աւազոյն առնուլ ըզշափ եւ պայման,
 Եւ գիտել ո՞րքան զօրեն մեծամեծ գիւտք մըտական:

ՃԿ

կամ զարձ այտի արարեալ ի վատիկան երթիջիր,
 Զազնըւակերպ տեսանել Լայոկոմիւեայ երաշխէպ⁸⁶,
 Բզմահացուի օրահաս եւ ըզհօր սէր կարեկիր
 Համբերութեան լըծակցեալ՝ որ անմահիցն է ի դէպ,
 Զո՛ւր ճիգըն, զուր առ մանուած զարձ ի զարձին պատածոյ
 Եւ առ պըրկանս կաշկանդման շարածանի վիշապին՝
 Մըրցանք ծերոյն. մահաթոյն երկայնաշար ըզթային
 Բզկենդանին ողնաշար կարթեալ՝ եւ քարքն անարի
 Մանրակըտիտ սատակէ քաղեալ ողի առ ողի:

ՃԿԱ

կամ ի զընին դու կաց տեսանըն դիպածիզ աղեղան⁸⁷,
 Այն որ կենաց կոչի գիրք եւ քերդութեան եւ լուսոյ.
 Եւ մարդակերպ իրանամբք բերեալ ըզդէմս արեգան
 Յօնըս շարժէ փայլափիւռս յաղթանակացն ի շրբոյ.
 Կեռ այն ինչ նեան ոստուցեալ յաղեղանէն արձակի,
 Փայլէ փըբին ցասմեալի անմահականըն վրիժուց.
 Շըջուցանեն աչք եւ ունչք՝ դեղեցիկ իմըն զայրուց.
 Եւ վեհութիւն կորովի փայլատակեալ բովանդակ
 Լոկոմիւ յայտնէ ակնարկեաւ զաստուածութեան երեւակ:

CLXII

But in his delicate form — a dream of Love,
 Shaped by some solitary nymph, whose breast
 Long'd for a deathless lover from above,
 And madden'd in that vision — are exprest
 All that ideal beauty ever bless'd
 The mind with in its most unearthly mood,
 When each conception was a heavenly guest --
 A ray of immortality — and stood
 Starlike, around, until they gather'd to a god!

CLXIII

And if it be Prometheus stole from Heaven
 The fire which we endure, it was repaid
 By him to whom the energy was given
 Which this poetic marble hath array'd
 With an eternal glory — which, if made
 By human hands, is not of human thought;
 And Time himself hath hallow'd it, nor laid
 One ringlet in the dust — nor hath it caught
 A tinge of years, but breathes the flame with which 't was
 wrought.

CLXIV

But where is he, the Pilgrim of my song,
 The being who upheld it through the past?
 Methinks he cometh late and tarries long.
 He is no more — these breathings are his last;
 His wanderings done, his visions ebbing fast,
 And he himself as nothing: — if he was
 Aught but a phantasy, and could be class'd
 With forms which live and suffer — let that pass —
 His shadow fades away into Destruction's mass,

ՃԿԲ

Այլ ի շքնաղ կերպարանս անշ անուրջք իմն են սիրոյ
 Կերպարանեալք ի տեսիլ յաւերժհարսին մենահիւ,
 Անմահունակ տարփածուի սաստիկ ի սէր հարելոյ
 Եւ յափշութեան անդ իւրում կացելոյ աչք ի յակճիւ,
 Տըզաւորեալ ի նրմա դամենայն գեղ մըտածին
 Չոր կարաց մարդ հանճարել յաներկրաւոր զաշափար,
 Յերկնից շնորհէ նշունելով ըզխորհրդոցըն տիպար,
 Չանմահութեան ճառագայթս. որ իբրեւ բոյլս աստղակոյս
 Շուրջ հաւաքեալ կառուցին զաստուածեան զայն երեւոյթ:

ՃԿԳ

Թէ արդարեւ Պոստիթեւս ըզնուր յերկնից գողացաւ՝
 Որով տածին մահացուք, հատոյց ըզնոյն վերըստին,
 Նա՛ որ եղև ձեռնհաս հրգօր սգևով այնքանեաւ
 Քերդողականս յայ՛ ի վէ՛մ աըպաւորել զըլխովին
 Չանմահակերպ փառաց շուք. զոր թէ մարդոյ ձեռն հաստեաց՝
 Այլ խորհուրդք գերմարդկայինք անշուշտ ծրնան զնորայն ձեւս,
 Ու՛մ ժամանակն իսկ խնայեաց. չիք խոսք մ՛ անկեալ յարձանէս,
 Եւ ոչ ըզմի առեալ բիծ յոլովութեամբ ինչ տարեաց,
 Այլ տակաւին շնչէ զբոց՝ զոր ի սղըզբանն անշ կըրեաց:

ՃԿԴ

Այլ ո՛ւր արդեօք իցէ նա, Պանդուխտն իմօց նըւազաց.
 Ո՛ւր այն՝ որ էր յանցելուձն երգոց օճան զօրավիզ.
 Թըւ՛ ինձ թէ զայ նա յուշիկ եւ դանշաղեալ առնու զկաց.
 Ոչ եւս է նա. ու ահա հուսկ շրնչոյն շըշունջ սակաւիկ:
 Դադարեցաւ թափառիկն եւ վերացան տեսիլք իւր՝
 Եւ եղև նա ինքն ոչ ինչ: — Թէ առաւել քան ըզցնորս
 Էր ինչ նա՛ արդեօք, թէ կարէր խառնիլ ի շարս ձեւաւորս
 Նոցին՝ որք կեանն եւ կըրեն, ապա եւ նա թող անցցէ.
 Բոտուեր նորին ի կուտակս եղծման անկեալ սկակասէ,

CLXV

Which gathers shadow, substance, life, and all
 That we inherit in its mortal shroud,
 And spreads the dim and universal pall
 Through which all things grow phantoms; and the cloud
 Between us sinks and all which ever glowd,
 Till Glory's self is twilight, and displays
 A melancholy halo scarce allowed
 To hover on the verge of darkness; rays
 Sadder than saddest night, for they distract the gaze,

CLXVI

And send us prying into the abyss,
 To gather what we shall be when the frame
 Shall be resolved to something less than this
 Its wretched essence; and to dream of fame,
 And wipe the dust from off the idle name
 We never more shall hear, — but never more,
 Oh, happier thought! can we be made the same:
 It is enough in sooth that *once* we bore
 These fardels of the heart — the heart whose sweat was
 gore.

CLXVII

Hark! forth from the abyss a voice proceeds,
 A long low distant murmur of dread sound,
 Such as arises when a nation bleeds
 With some deep and immedicable wound;
 Through storm and darkness yawns the rending ground,
 The gulf is thick with phantoms, but the chief
 Seems royal still, though with her head discrown'd,
 And pale, but lovely, with maternal grief
 She clasps a babe, to whom her breast yields no relief.

ՃԿԵ

Այն որ պատէն եւ զընտուերս եւ զոյութիւնս եւ ըզկեանս
 Եւ զամենայն զոր ստանամքս՝ ի մահացուն իւր պատանս.
 Որ սփռէ զմութ եւ դանդիւռն ու առ հասարակ տըխատանս՝
 Եւ զամենայն ինչ փոխէ յուրուականաց կերպարանս.
 Փարատի ամպն՝ որ ընդ մէջ մեր եւ բնաւին որ փայլեաց.
 Փառաց ճաճանչն իսկ՝ փոխեալ ի վերջալոյս համառոտ
 Մեղամաղձիկ իմբն փայլ սրբոսէ նըւազ ընդ ազօս
 Յեզբը մըթան. թըխազոյն ճաճանչք քան թուխ ըզդիշեր,
 Քանզի հարեալ արշութեամբ եւ զօշոտեալ զմիտըս մեր,

ՃԿԶ

Վարեալ մըդեալ ի յանդունդս ի վայր ըզմեզ յուղարկեն,
 Հետագօտել զայն՝ զոր կայ մընայ լինել մեզ տակաւ,
 Յորժամ լուծցին կերպարանքս այս յիր՝ որ նուազ իսկ իցէն
 Քան զայժմուս հէգ զոյութիւն. եւ յերազել ըզհամբաւ,
 Եւ թօթափեկ ըզփոշի յունայնատուր անուանէ.
 Զոր ոչ եւս այլ լըւիցուք՝ Քայց ո՛չ եւս... խո՛կ երջանիկ.
 Ոչ եւս լիցուք յայնմ՝ հեռէ որպիսի եմքս արդ այժմիկ՝
 Շատ է սաուգիւ՝ զի զսըրտի կրեցաք երբեմն ըզբեռինս,
 Սիրտ՝ որ յարեան ճապաղիս փոխէր զերկանցըն քըրտինս:

ՃԿԷ

Լո՛ւս... աւաղիկ յանզընդոց անտի լինի ձայն ժաման.
 Երկա՛ր եւ խոր ի հեռուստ հընչեալ մըմունջ ա՛նաւոր,
 Որպէս ըզձայն զոր արկցէ ազգ հարեալ յախտ մահական՝
 Որում չիցէ յոյս դեղոյ բըծըշկութեան հնարաւոր:
 Ի ծուփ մըբրիկ եւ միգի գեաին զորնչեալ պատտոի.
 Խուռն ի վը՛հ թեւածեն թափառական ուրուականք.
 Թէ եւ անթաղ՝ պետ նոցին թըւի թաղի դեռ ժառանգ.
 Եւ դալկահար այլ սիրուն, խարշեալ աղեօք մայրենի
 Գըգուէ ի գիրկ գիեցիկ՝ ում սընունդ ծոց իւր չ'ունի⁸⁸.

CLXVIII

Scion of chiefs and monarchs, where art thou?
 Fond hope of many nations, art thou dead?
 Could not the grave forget thee, and lay low
 Some less majestic, less beloved head?
 In the sad midnight, while thy heart still bled,
 The mother of a moment, o'er thy boy,
 Death hush'd that pang for ever: with thee fled
 The present happiness and promised joy
 Which fill'd the imperial isles so full it seem'd to cloy.

CLXIX

Peasant bring forth in safety. — Can it be,
 Oh thou that wert so happy, so adored!
 Those who weep not for kings shall weep for thee,
 And Freedom's heart, grown heavy, cease to hoard
 Her many griefs for ONE; for she had pour'd
 Her orisons for thee, and o'er thy head
 Beheld her Iris. — Thou, too, lonely lord,
 And desolate consort — vainly wert thou wed!
 The husband of a year! the father of the dead!

CLXX

Of sackcloth was thy wedding garment made;
 Thy bridal's fruit is ashes: in the dust
 The fair-hair'd Daughter of the Isles is laid,
 The love of millions! How we did intrust
 Futurity to her! and, though it must
 Darken above our bones, yet fondly deemed
 Our children should obey her child, and blessed
 Her and her hoped for seed, whose promise seemed
 Like stars to shepherd's eyes: — 't was but a meteor
 beamed,

ՃԿԸ

Ո՛ւր արդ իցես դու, պետաց եւ արքայից բարունակ,
 Յոյս ցանկալի բազմութեան ազգաց. մեռ՛ արդեօք եւ դուն.
 Չէր մարթ շիրմին մոռանալ ըզքեզ եւ քո փոխանակ
 Կըքել ըզգլուխ ոչ այլքան վե՛հ ոչ այլքան եւ սիրուն:
 Ի արխուր մէջ զիշերին, ս՛վ մայր միոյ լոկ ժամու,
 Մինչ արիւն գեռ կաթէր սիրա քո ի վերայ որդւոյ քում
 Հասեալ մահու լըռեցոյց զամենայն ցաւզ ապառու՛մ.
 Փախեաւ ընդ քեզ ներկայս բաստ եւ յուսացեալ խընդութիւն,
 Որ ըզկըզիսն արքունիս լընոյր զեղոյր թաթազուն:

ՃԿԹ

Գեղջուկք երկնեն անվրտանզ. իսկ առ իմէ՞ ոչ քեզ այս,
 Քեզ՝ ս՛վ բնաւից երջանիկ ու ամենեցուն սիրելի.
 Լացցեն, լացցեն այո՛ զքեզ որք ոչ կամին լալ զարքայս.
 Ազատութեան ինքըն սիրտ ճընշեալ բեռամբ ցաւալի
 Ըզհոյլ վըշտացըն թողեալ՝ գորովէ զմիդ միայնակ.
 Այն որ տեղայրն ըզքեւ շուրջ ներքողական զովից ճառ,
 Եւ նըշմարէր ըզգըլիտովզ ըզծիածան իւր պայծառ:
 Եւ դու մեկնակ աէր, լըքեալ լըծակից, դուր դու փեսայ.
 Մի հեւթ ա՛մ ամուսին, հայր մեռելոյ յարակայ:

ՃՀ

Քո հարսանեաց պատմուճանք անկան հիւսիք խարազանց.
 Առաքաստին քո բողբոջ պողաբերեաց քեզ աճիւն.
 Անկեալ հզաւ ի փոշի կըզկեաց զըստրիկն հերազանձ.
 Միրեցեալն այն ի բիւրուց, յո՛յս ապառայ մեր բարւոյն.
 Չի թէ մահուան իսկ մըթար զոսկերտաի մեր պատէր,
 Այլ սփոփեաք՝ թէ որդիքս՝ որդւոյ նորա հնազան ին,
 Օրհնեն ըզմայրն եւ օրհնեն ըզշտաւիղն՝ ըզձալին,
 Որ ցանկալի մեզ թըւէր հանգոյն աստեզ յալս հովուի. —
 Ու ահա զըտաւ լոկ ճաճանչ լուսերեւոյթ՝ որ ցըրուի:

CLXXI

Woe unto us, not her; for she sleeps well:
 The fickle reek of popular breath, the tongue
 Of hollow counsel, the false oracle,
 Which from the birth of monarchy hath rung
 Its knell in princely ears, till the o'erstung
 Nations have arm'd in madness, the strange fate
 Which tumbles mightiest sovereigns, and hath flung
 Against their blind omnipotence a weight
 Within the opposing scale, which crushes soon or late, —

CLXXII

These might have been her destiny; but no,
 Our hearts deny it: and so young, so fair,
 Good without effort, great without a foe;
 But now a bride and mother — and now *there!*
 How many ties did that stern moment tear!
 From thy Sire's to his humblest subject's breast
 Is link'd the electric chain of that despair,
 Whose shock was as an earthquake's and opprest
 The land which loved thee so that none could love thee
 best.

CLXXIII

Lo, Nemi! navell'd in the woody hills
 So far, that the uprooting wind which tears
 The oak from his foundation, and which spills
 The ocean o'er its boundary, and bears
 Its foam against the skies, reluctant spares
 The oval mirror of thy glassy lake;
 And, calm as cherish'd hate, its surface wears
 A deep cold settled aspect nought can shake,
 All coil'd into itself and round, as sleeps the snake.

ՃՀԱ.

Վաս՛, եղուկ մեզ, ու ոչ նրմա, զի նա նրնջէ խաղաղիկ: —
 Վայրավատին յեղյեղուկ ծուխ ոամկականն շրնչոյ,
 Լեզու պեղեալ խոր՛ըրզոց, եւ կամ պատգամք խաբուսիկ՝
 Որ շըշընջէր՝ ի սկզբանց իշխանութեան արքենույ
 Ի լըսելիս փարագանց, մինչեւ ընկճեալ ժողովուրջ
 Յարեան եւ խուռն ընթացան. գինուորութիւն խելագար. —
 Բաղդ տարակարծ, որ զիշխողս չըզօրս՝ առնէ ոտըն՛ար,
 Եւ արկանէ՛ նդգէմ՝ նոցին կոյր բըռնութեանն եւ անքոյթ
 Մէտ մ՛: ի նըժարն չակակայ՝ որով ճընչին վաղ կամ փոյթ:

ՃՀԲ.

Անա՛ յտքիկ լինէին թերեւս նորին մասն եւ քասա.
 Այլ ո՛չ. շառնուն յանձին զայդ սիրաք մեր. շըքնաղ մանկամարդ,
 Բարի՛ գուով անկեղծ, մեծ՝ չուներով զոք գիմակաց.
 Այն ինչ եղիալ չարսն եւ մայր, եւ անդ անկեալ զընի արդ...
 Քանի՛ կապանս ոչ խըզեաց մին այն վայրկեան զժընդակ.
 Ի սըրտէ չօր քում՝ ցըսիրա յեաին չըլու չպատակին՝
 Մածեաւ շըղթայ յուսանատ ելեկարացունց տաղնապին,
 Որոյ զըզորդ իբրեւ ժած սասանեցոյց զերկիրն այն՝
 Որ սիրէրն այնպէս ըզքեզ որպէս ոչ այլ ոք չամայն:

ՃՀԳ.

Ողջ լեր՝ Նեմի 89. զի՛ շըքնաղ զօղեալ ի բլուրս պրակաչարծ
 Զի եւ յախուռն մըըրիկ որ ըզկաղնի չինաւուրց
 Արմատախիլ արարեալ ոստուցանէ զեանաքարչ,
 Եւ ըստ ափուռսըն վարէ զովկիանու գիզան ջուրց
 Յերկինս ի վեր պուղելով ըզփրփրացեալ վէտս ալեաց,
 Զըւածեւիզ կայ պատկառ բիւրեղափայլ լըճակի.
 Հանդարտ՝ զինչ քէն ողոքեալ՝ երեսըն ի կերպ ցուցակի
 Խոր եւ ցըբաին մըկանանց. այն՝ զօր խոտիէ եւ ոչինչ,
 Յեռեալ տունեալ գիրերօք չամակ չանզոյն օձ ի նինջ.

CLXXIV

And near Albano's scarce divided waves
 Shine from a sister valley; and afar
 The Tiber winds, and the broad ocean laves
 The Latian coast where sprang the Epic war,
 « Arms and the Man », whose re-ascending star
 Rose o'er an empire: — but beneath thy right
 Tully reposed from Rome; and where yon bar
 Of girdling mountains intercepts the sight
 The Sabine farm was till'd, the weary bard's delight.

CLXXV

But I forget. — My Pilgrim's shrine is won,
 And he and I must part, — so let it be, —
 His task and mine alike are nearly done;
 Yet once more let us look upon the sea;
 The midland ocean breaks on him and me,
 And from the Alban Mount we now behold
 Our friend of youth, that ocean, which when we
 Beheld it last by Calpe's rock unfold
 Those waves, we follow'd on till the dark Euxine roll'd,

CLXXVI

Upon the blue Symplegades: long years —
 Long, though not very many, since have done
 Their work on both; some suffering and some tears
 Have left us nearly where we had begun:
 Yet not in vain our mortal race hath run,
 We have had our reward — and it is here,
 That we can yet feel gladden'd by the sun,
 And reap from earth, sea, joy almost as dear
 As if there were no man to trouble what is clear.

ՃՀԳ

Եւ հուպ նըմին Ալքանոյ վըտակըն՝ դայ յերեւան՝⁹⁰
 Ի հարազատ իմն հազիւ անջըրոյեաեալ ի հովտէ:
 Ճեմի Տէրեր ի հեռուստ, ու անդրադոյն լայնն ովկէան
 Քերեւով զափըն լատին՝ ուր դիւցազանցն ի մարտէ՝
 Ելին «Զէնքն եւ Այրն» այն՝ որոյ կայ աստըզ կանգուն⁹¹
 Եւ ամբարձաւ յինքնակալ ի պետութիւն: — Իսկ յաջկոյս
 Հանգըստարան վայրք Տուլիայ մինչ ի Հոովմայ տայրըն խոյս⁹².
 Եւ հեռադոյն ուր լերանց պարք անկանին քօզ ական՝
 Հերկք ու ագարակ Սաքինաց⁹³, խոնջ քերզողին զքօսարան:..

ՃՀԵ

Այլ զառանցեմ. — Պանդըխտին իմոյ առաւ սրբբարան.
 Եւ հարկ է մեզ անջատել թողուլ զիրեար. — Եզիցի•
 Վաստակ նորա եւ իմ՝ գոգ ի դուխ ելին միաբան:
 Այլ միանգամ եւս ի ծով անդր ակնարկել թոյլ տացի:
 Համատարած մէջերկրեայ խորտակի հուպ յիս եւ նա.
 Եւ ի լեռնէ Ալքանոյ ըզմանկութեան բարեկամ
 Տեսանեմք մեք զովկէան, որ՝ մինչ տեսաքս հուպ անգամ
 Ըզբարածեա կայսլէի կուտէր կոհակ ի կոհակ⁹⁴,
 Եւ սահարկեալ զընացաք մինչ անդր՝ ուր թուխն Եւքսինեակ՝

ՃՀԶ

Շառաչաչարժ թաւալէր ի Սիւմպլէզազ կապուտակ⁹⁵:
 Երկայն տարիք, թէ ոչ յոյժ բազումք՝ այլ քաջ իսկ երկայն,
 Յեա այնորիկ յիս եւ նա ներզործեցին հասարակ.
 Արտօսր եւ վիշաք ինչ՝ յորմէ սկըսաքս՝ ըզմեզ թողին յայն•
 Բայց ոչ ի դուր զմահացուս հատաք անցաք զասպարէզ.
 Առաք եւ մեք ըզմեր վարձ, եւ աւասիկ ն՝ աստանօր•
 Քանզի կարեմք դեռ բերկրիլ յարեգական չողաւոր,
 Հընձել հըրճուանս ի յերկրէ եւ ծովէ այնպէս սիրունս՝
 Որպէս թէ չիք որ խոովէ յերկրի դոսցա պարզութիւնս:

CLXXVII

Oh! that the Desert were my dwelling-place,
 With one fair Spirit for my minister,
 That I might all forget the human race,
 And, hating no one, love but only her!
 Ye Elements! — in whose ennobling stir
 I feel myself exalted — Can ye not
 Accord me such a being? Do I err
 In deeming such inhabit many a spot?
 Though with them to converse can rarely be our lot.

CLXXVIII

There is a pleasure in the pathless woods,
 There is a rapture on the lonely shore,
 There is society, where none intrudes,
 By the deep Sea, and music in its roar:
 I love not Man the less, but Nature more,
 From these our interviews, in which I steal
 From all I may be, or have been before,
 To mingle with the Universe, and feel
 What I can ne'er express, yet cannot all conceal.

CLXXIX

Roll on, thou deep and dark blue Ocean — roll!
 Ten thousand fleets sweep over thee in vain;
 Man marks the earth with ruin — his control
 Stops with the shore; — upon the watery plain
 The wrecks are all thy deed, nor doth remain
 A shadow of man's ravage, save his own,
 When, for a moment, like a drop of rain,
 He sinks into thy depths with bubbling groan,
 Without a grave, unknell'd, and unknown.

ՃՀԷ

Ո՛հ, ո՞ տայր ինձ երթալ կալ յանձարդաձայն անապատ,
 Մի լոկ Ոգի գեղեցիկ հուպ ունելով արբանեակ.
 Ո՞ տայր ըզբնաւ մարդկութեան ազգաւս առնել ինձ ապախտ
 Եւ շատելով եւ ոչ զօք՝ սիրել ըզնա միայնակ:
 Ո՛վ դուք տարերք, յորոց յոյզ եւ ի բարբառս վըսեմ
 Թըւիմ եւ ես ամբառնալ ինքն ի վիճակ վեհագոյն
 Ո՛չ կարիցէք դուք շնորհել ինձ արարած մի այսչոյն:
 Խաբի՛մ արդեօք կարծելով զզոտս բնակեալ շատ ուրեք.
 Թէ եւ, ո՛հ, մեզ կենակցիլ նոցին՝ արեհալ դուն երբեք:

ՃՀԸ

Ձի հեշտալիք են անտառք անճանապարհք եւ անկոխք.
 Ո՛հ, զի՛ դմայլիչ է ոգւոց ափըն լըսին մենաւոր.
 Ընկերութիւն է անքոյթ, զոր ոչ խոտվեն այլ ամբոխք
 Ի խոր անդունդքս ծովուն, ու ի մոռունչս անդ՝ ձայն դաշնաւոր:
 Ոչ թէ պակաս ինչ ըզմարդ, այլ շատ սիրեմ ըզբնութիւն.
 Քանզ՝ ի սմանէ տեսութիւնքն այն՝ որով զանձն իմ կորզեմ
 Յամենայնէ յոր եղէ եւ յոր լինելըս կարեմ,
 Առ ի հեղուլ եւ խառնիլ ընդ տիեզերս, եւ ըզգալ
 Իրս՝ զոր յայանել ոչ կարեմ, այլ ոչ իսպառ եւ լուռ կալ:

ՃՀԹ

Շարժեալց խորին ովկէան, ալեօքըզ թուխ կապուտակ.
 Չուր ըզմկանամբք քովք քարշին զընան տորմիդք բիւրախուճք.
 Չաւերածու ձեռացն հեաքս ձըգէ մարդ ի ցամաք,
 Այլ դիմակալ ծովուն եզր արձանանայ նըմին թուճք:
 Ի ջըրեղէնըն դաշախ դու միայն զօրծես խորակմունս.
 Չիք անդ մարդոյ նիչ քանդիչ, բայց մի եւեթ, ինքն ինքնին.
 Յորժամ առ վայր մի հանգոյն իմըն կայլակն անձրեւին
 Վիժէ ճողփեմաք ի քոյին յանգընդախոր յորձանոտ.
 Անդադա՞ղ անպատան անլաց անսուգ ու անծանօթ:

CLXXX

His steps are not upon thy paths, — thy fields
 Are not a spoil for him, — thou dost arise
 And shake him from thee; the vile strength he wields
 For earth's destruction thou dost all despise,
 Spurning him from thy bosom to the skies
 And sendest him, shivering in thy playful spray
 And howeling, to his Gods, where happy lies
 His petty hope in some near port or bay,
 And dashest him again to earth: — there let him lay

CLXXXI

The armaments which thunderstrike the walls
 Of rock-built cities, bidding nations quake,
 And monarchs tremble in their capitals,
 The oak leviathans, whose huge ribs make
 Their clay creator the vain title take
 Of lord of thee, and arbiter of war —
 These are thy toys, and, as the snowy flake,
 They melt into thy yeast of waves, which mar
 Alike the Armada's pride, or spoils of Trafalgar.

CLXXXII

Thy shores are empires, changed in all save thee —
 Assyria, Greece, Rome, Carthage, what are they?
 Thy waters wash'd them power while they were free,
 And many a tyrant since; their shores obey
 The stranger, slave, or savage; their decay
 Has dried up realms to deserts: — not so thou;
 Unchangeable, save to thy wild waves' play —
 Time writes no wrinkle on thine azure brow: —
 Such as creation's dawn beheld, thou rollest now.

ՃԶ

Ոչ ձրգեսցեն օտք մարդոյ կրնիքս ի քոյդ ասպարէս,
 Եւ ոչ տարցի նա զկապուս քոյոց հովտաց յաւարի .
 Գու ամբարձեալ վերասցիս ու ի բաց ըզնա հերքեսցես,
 Հենգնեալ զուծսլն ասիկար՝ որով զըզորդ տայ երկրի .
 Անդրնդամուզ դու արտիմամբզ ըզնա ձրգեալ ընդ երկինս ,
 Եւ ջախջախեալ խաղալիկ տաս ծըփանացդ ահագին ,
 Մինչ նա դեռ զից մաղթէ , եւ առ օճան վըտանգին՝
 Հուզ նաւակայս ինչ կամ խորչ զուզնաքեայ տալ՝ ժըտէ զքազլ ,
 Եւ դու վարեալ արկանես ի ցամաք . թող կացցէ անդ .

ՃԶԱ.

Որմնախարխար մենքենայք որձաքարից զըցեկաց՝
 Սարսեցուցիչքն այն ազանց բախւամբ թընդից շանթաթափք
 Գըրդուեցուցիչք արքայից յիշխանանիստ քաղաքաց՝
 Կիտահասակ կադնէկուս եւ լայնակող նաւափայտք ,
 Յոր պանծացեալ մեծամիտ հասաիչք նոցուն կաւեղէնք՝
 Կոչեն զանձինս ծովիշխանս եւ յաղթութեանց մարտադիրք ,
 Գոքս զբօսանք են առ քեւ , եւ իբրեւ ձեան ծըէնք ցիրք
 Հալին յալեաց քոց փրփուբս , այնք՝ որ եզենն օտընհար
 Յոխորտակեալն Արմաշայ⁹⁶ եւ նըշխարաց Տրափալկար⁹⁷ :

ՃԶԲ

Ափունքդ այդ՝ են պետութիւն . փոխեալ համայն . ի զատ քէն .
 Ասորեստան ու Եւլադա , Հոռվմ , Կարքեդոնն , Ծ՛ւր արդ . են
 Ջուրք քո զնոսս մաշէին՝ մինչդեռ կային դեռ ազատ ,
 Որպէս յետոյ արկին անդ բըռնաւորաց ձեռք ազարտ :
 Ափունքն այն խուժք եւ ըսարուկք նըւաճեցան յօտարաց .
 Անկմամբ նոցին՝ պետութիւնք յամայիս կորդ փոխեցան :
 Գու ոչ այդպէս . կաց մընաս նոյն , բաց յալեացըզ զրուժան .
 Կապոյտ գիմաց քոց չածէ ծիրլս ծընդեալս՝ ամանակ .
 Իբր յայգու անդ ստեղծման քու՛մ՝ հոսես եւ արդ նոյնդունակ :

CLXXXIII

Thou glorious mirror, where the Almighty's form
 Glasses itself in tempest; in all time,
 Calm or convulsed — in breeze, or gale, or storm,
 Icing the pole, or in the torrid clime
 Dark-heaving — boundless, endless, and sublime —
 The image of Eternity — the throne
 Of the Invisible; even from out thy slime
 Tha monsters of the deep are made; each zone
 Obeys thee; thou goest forth, dread, fathomless, alone.

CLXXXIV

And I have loved thee, Ocean! and my joy
 Of youthful sports was on thy breast to be
 Borne, like thy bubbles onward: from a boy
 I wanton'd with thy breakers — they to me
 Were a delight; and if the freshening sea
 Made them a terror — 't was a pleasing fear,
 For I was as it were a child of thee,
 And trusted to thy billows far and near,
 And laid my hand upon thy mane — as I do here.

CLXXXV

My task is done — my song hath ceased — my theme
 Has died into an echo; it is fit
 The spell should break of this protracted dream.
 The torch shall be extinguish'd which hath lit
 My midnight lamp — and what is writ, is writ, —
 Would it were worthier! But I am not now
 That which I have been — and my visions flit
 Less palpably before me — and the glow
 Which in my spirit dwelt is fluttering, faint, and low.

ՃԶԳ

Ո՛վ հրաշափառ հայելի, յոր Բարձրելոյն իսկ ինքնին
 Կերպարանի երեւոյթ՝ ի յոյզ ծըփանց մըրըրկաց.
 Գու հանապազ՝ թէ քստմեհալ եւ հողմահար, թէ լըոխն,
 Ի սիւք ու ի բուք, ի սահմանս սառնասուզակ բեւեռաց
 Եւ ընդ թօնուտ արջնաթոյր այրեցածին խորշակաւ,
 Անեզր անհուն եւ վըսեմ՝ յաւերժութեան ես պատկեր.
 Գահաւորակ անտեսին. ի նոյն հիւթոյ քոյ տարեր՝
 Զեռունք վըհիշ հաստեցան, երկիրս ամէն քեզ պատկառ.
 Եւ դու սիգաս խաղաս սոնք անհետազօտ մենափառ:

ՃԶԴ

Էլ եւ ես խանդակաթ ի սէր քոյին, Ովկէան,
 Եւ ըզբօսանք մանկութեան իմոյ եղեն՝ քո ալիք,
 Սահիլ զընալ ի նոսին պըղպըջակաց քոց նըման.
 Տըղայ տիոցս՝ ավնակոճ կոհակըշ էին խաղալիկք.
 Նորին ինձ հեշտք եւ հաճոյք. ցըրտասարսուռ եւ թէ ծով՝
 Արկանէր ահ ինչ նորօք, էր եւ երկիւղն այն քաղցրիկ.
 Քանզի նըման իսկ նոցին՝ էի եւ ես քո մանկիկ.
 Յանձն ի ծըփանքըզ եղեալ եւ ի մօտոյ եւ հեռուս.
 Եւ իբր յայժմուս՝ զըդուէին ձեռք իմ ըզբաշ քո հարուստ:

ՃԶԵ

Սալ ես յաւարտ վաստակոցս հասիեալ կամ. երգք իմ լըռեն.
 Եւ նիւթ բանիցս յարձազանդ մ՝ անկեալ ի խոր մեռաւ դեռ.
 Անուրջք երկայն երազոյս՝ արզ ըզլուծումըն խընդրեն.
 Թող շիջցի ջահ՝ որ զկանթեղն իմ ցայգամէջ լուցանէր:
 Որ ինչ գրեցաւըն դրեցաւ. ո՞ տայր թէ էր լաւազոյն.
 Սալ ես ոչ եւս եմ նոյն ինքն՝ որ ինչ երբեմն եւ էի.
 Յածին տեսլեանցս երեւոյթք զինեւ նըւազ ըզգալի.
 Եւ որ եքբեմն ի յոգիս բնակէր ի ներքըս բոց վառ,
 Արդ զողզոջուն եւ նըւազ, եւ անկանի շիջափառ:

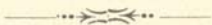
CLXXXVI

Farewell! a word that must be, and hath been —
A sound which makes us linger; — yet — farewell!
Ye! who have traced the Pilgrim to the scene
Which is his last, if in your memories dwell
A thought which once was his, if on ye swell
A single recollection, not in vain
He wore his sandal-shoon, and scallop-shell;
Farewell! with *him* alone may rest the pain,
If such there were — with *you*, the moral of his strain!

ՃԶԶ

Բարեա՛ւ մընայք . — ձայն յաճախ կրկնեալ յաճախ կրկնելի ,
 Բարբառ՝ որ տայ ոտնառել . — սակայն բարեա՛ւ ինձ մընայք ,
 Դուք՝ որ ըզհեա Պանդրխտ շրջեցայք յակն հայելի
 Մինչ ի յեախնըն տեսիլ : — Եթէ խորհուրդ մի միակ
 Ի խորհրդոց անդ նորուն կացցէ ի ձեզ անմոռաց ,
 Թէ ծածանեալ ծրփիցի դձեօք մի եւեթ յիշատակ ,
 Ապա նա ոչ վայրապար կըրեաց զկօշիկն եւ խեցեակ⁹⁸ :
 Ողջամբ մընայք . վիշաք , թէ կայր ինչ վիշա , նըմա լոկ թողցին ,
 Իսկ կըրթական նըւադացըն հրահանգք՝ սյն ձեզ բաժին :

Ծ Ա Ն Օ Թ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

1. Իբրեւ նախերգանս իմն կարգեցաք զայս ասուն, որ է ճժ-
տուն Գ. երգոց Քերչուածոյն Պանդխտութեան Հարուզայ
Ասպետի:
2. Աննիբաղ Կարբեղոնացի:
5. Կից յորմն բարձր սպարանից գբսիցն Վինեակոյ եւ յորմն
բանախ քրէակա յանցաւորաց՝ արկեալ կայ կամուրջ յար-
կածածուկ ի վերայ ջրանցից. ընդ այն անցուցանէին յատենէ
սպարանիցն ի տեղի պատուհասին՝ զպատասպարտեալս ի
մահ կամ ի զնտան մշտնջենաւոր, վասն այնորիկ կոչեցաւ
նա կամուրջ Հառաջանաց, Ponte dei Sospiri.
4. Կիւքելէ. ըստ Յունաց առասպելաց զիցուհի պաշտպան
շինից եւ քաղաքաց, վասն որոյ կերպարանեն զզլուխ նորս
ի խոյր կամ թագ աշտարակազարդ, բերելով զձեւ մահար-
ձանաց պարսպաց:
5. Տասոյ (Տորկուադոյ) զերագոյն զիցաղներգակ քերչո-
ղաց Խաւաղացոյ, որ երգեաց զԵրուսաղէմն ապարեալ. յորմէ
հատուածս եւ ցուցս ի բերան առեալ երդէին յաճախ Վե-
նետկեցիք, յածելով թիթեւասոսհ նաւակօք իւրեանց (զոր
կոչուա կոչեն) ի Մեծ Զրանցսն եւ ի ծովալճին իւրեանց:
6. Գերահոչակ միակամար կամուրջ արկեալ ի վերայ Մեծի
Զրանցիցն որ յերկուս բաժանէ զքաղաքն Վինեակոյ:

7. Անձինք թատրերգութեանց Շէքսպիրայ. Չայլոզ և Հրեայն ի վաճառական վեճից, — Մաւրիկն և Օթելլոյ (տ. 17):
8. Բանք մօրն Բրասիլիայ Սպարտացւոյ, զոր ասաց առ այնուսիկ որք զքաջութիւն որդւոյ իւրոյ զովէին:
9. Սովորութիւն էր դքսից Վենետիոյ խաղալ ամի ամի (ի տօնի Համբարձման) նաւագումար հանդիսիւ ի խորս Ադրիական ծովու եւ արկանել մատանի մի, իբրեւ նշանակ փեսայութեան Վենետիոյ ընդ նմին. եւ նաւ դքսին կոչէր Պալատինո, Bucintoro, որ թարգմանի Եղնացու: — Սուրբ Մարկոս, կաթողիկէ տաճարն և եւ նրապարակն իսկ որ առաջի նորին. ի գլուխ կամարի մեծի դրան զաթի եկեղեցւոյն կայ սակէքանդակ պատկեր առիւծու, նշանակ Աւետարանչին Մարկոսի:
10. Գերմանացւոց ինքնակալն Փրեւերիկ Շիկամօրուս, որ յետ քսանամեայ մարտից եւ հակառակութեան ընդ այրապետս Հոովմայ եւ ընդ Խաւիթոյ, յամին 1177 եկն ի Վենետիկ, ուր կանխեալ էր քան զնա Պապն Աղեքսանդր Գ, եւ խնդրեալ ներուձն հաշտեցաւ ընդ նմա եւ ընդ Խաւացւոց:
11. Նոյն ինքն Շիկամօրուսն, զի էր ի Սուաբեան տոհմէ. իսկ տէրն Արեգան կայսրն Աւստրիոյ է:
12. Ենրիկոս Տանտոլոյ դուքս Վենետիոյ 83 ամաց էր յորժամ ընտրեցան ի դքսութիւն, եւ ամաց զոլով իննսուն եւ եօթանց՝ դաշնակցեալ փոանգական տորմլին խաղաց եւ էառ զկոստանդնուպօլիս յամին 1204:
13. Ի ներքոյ նախայիշեալ առիւծուզ (9) ի կիսաքօլոր կամարի անդ կանգնեալ կան չորք ձիք պղնձիք սակէզօք, զորս յառման կոստանդնուպօլսոյ բարձին անախ Վենետիկցիք, ուր ի Հոովմայ փոխադրեալ էր Թէոդոսի կայսեր. եւ ի Հոովմ տարեալ աւանդեն Տրգատայ կամ Տիրիթայ Հայոց արքայի ընծայ ինքնակալին, իսկ ի Հայս թուի բերեալ ի Տիգրանայ Միջ-

- նոյ կամ յԱրտաշիտէ Սըշակունւոյ ի ժամանակի արշաւանին իւրեանց յԱլազա եւ ի Փոքր Ասիա: Յելս անցելոյ դարու Փռանդաց բարձեալ ի Վենետիոյ տարան զձիտն ի Բարիզ եւ անտի փոխեցան ի Վլիննա, եւ վերստին դարձուցան ի տեղի իւրեանց, բայց սուղ ինչ կապտեալ ի սարից եւ ի վարդուց:
14. Պետրոս Գորիս առաջնորդ Գենուացւոց, էառ զԳիտճիա քաղաք հուպ ի Վենետիկ, եւ յազերսել Վենետիկեցւոց ի հաշտութիւն, սպաննայր զինու զօրութեամբ մտանել ի Վենետիկ եւ սանձ արկանել անսանձ ձիոցն պղնձեաց: Այլ վրիպեցաւ ի յուսոյ եւ ի կենաց միանշամայն. եւ պարտեալ Գենուացւոց (յամին 1580) անձնատուրք եղին ի Վենետիկցիս:
15. Զայր վատ սնապարծ եւ զապիկար՝ Բանթալն, Pantalone կոչեն Վենետիկեցիք, եւ յաճախ յածի այս անուն ի բերանս նոցա առ առակէ եւ նշաւակէ. քերպոզս ստուգարանէ զանունս ի Բանթալեօն, Pianta-leone, բառից որ նշանակեն ըստ ձայնին Ինֆանտոն. եւ առմիտս, զի Վենետիկեցւոց նշան ազգի եւ դրօշու էր առիծ, եւ ի նուաճելն քաջութեամբ քաղաքս եւ բերդս՝ զնոյն նշան ձողաբարձ կանգնէին. վասն այնորիկ Անթոնիոս կոչեցան:
16. Պատմէ Պլուտարքոս ի վարս Նիկիտոսայ՝ զԱթենացւոց զերկոց ի Սիբակուսացւոց, երգել ի սփոփանս իւրեանց եւ յողոք զերջացն՝ զտազս Եւրիպիլեայ, եւ այնու շնորհս ազատութեան գտանել ի նոցանէ:
17. Օդուէյ, Otway, թատերգակ անգլիացի, ծ. 1631, մ. 1685, որ սրեաց զողբերգութիւնն Ալֆրէդոս Վիլիամս (ի Սպանիացւոց): — Ռեւոլիֆ, Radcliffe, կին վիպասան անգլիացի, ծ. 1764, մ. 1825. յիշի աստ վասն վիպասանութեանն կոչեցելոյ Գալֆրէֆ Ուոլֆոյ: — Շիլլեր, զերազոյն քերպոզաց Գերմանացւոց, որ սրեաց եւ վիպասանութիւնս երկուս, յորս զՎենետիոյ սովորոյթս եւ բարս նկարաբերէ. զմին կոչեցեալ Թանթոյր Վիլիամս, եւ զմիւսն Տի-

անդ կամ Հայ: — Շէքսպիր, գերագոյն ողբերգակ բանաստեղծից Անգղիացւոց. որոյ է եւ Օրելլայ կամ Մարտին (Սեաւ) Վեներայ: ողբերգութիւն նուազաւոր:

18. Շատ սիրեաց եւ ոչ սակաւ ժամանակս եկաց քերչողն ի Վենետիկ, որ եւ զմասն մի քերչուածոյս գրեաց:
19. Սակայն լաւ եւս լինէր արնուագոյնս ինչ ընծայել մարդոյ համբերութեան օրինակս՝ քան զուղտ ազուշ եւ զգայլ զիշատիչ:
20. Փրիուլ կամ Ֆրիուլ, երբեմն մարդ Վենետիոյ, սահմանակից Իտալիոյ, այսպէս կոչեցեալ յանուն քաղաքին Փորոն Յուլիայ, Forum Julii.
21. Հոնտեան բարձունք, Rhætia, յԱլպեայ լեռինս, ի սահմանակցութեան Հելուեաիոյ, Տիրոլոյ եւ Լոմբարդիոյ:
22. Մեղոակոն մեծ՝ ըստ նախնեաց, յանուն Մեղոակեան տոհմի Հոնտիոյ, այժմ Պրենտա գետ, ոտոգանէ զգաւառս Վենետիոյ:
25. Արկուա, Arqua կամ Արկուատոն. Arquato, գիւղ Պալաւիոնի (Բատտա), յորում եկեաց Պետրարգա բանաստեղծ՝ զյետին ամս կենացն եւ մեռաւ, յ'18 յուլիսի, 1370, եւ թաղեալ կայ անդէն ի բացօթեայ շիրմի. եւ պահի ցարդ տունն եւ սենեակն եւ կահք սենեկին, որոց յայց ելաննն եկք եւ բնիկք Իտալիոյ, իբրեւ յիշատակաց քերչողի եւ տարփածուի Լաւրայ, զոր երգեացն յաճախ. եւ թարգմանի Լաւրա՝ Գափնի:
24. Փերրարա, Ferrara, քաղաք ամուր յ'ԺԳ զարու ժառանգութիւն եղեւ Եստեան տոհմի, որ պայծառացաւն անդ զբոսութեան շքով, ի փե եւ ի փճ զարս:
25. Տուն բանտին յորում՝ արգել Ալփոնսոս դուքս Եստեան՝

դՏորկուատոս Տաստոյ բանաստեղծ. զոր եւ ցայսօր ցուցանեն քննասիրաց. որում եւ քերդոզս անդղիացի յայց ել, եւ ժամս ձիգս ասեն եկաց ի նմին միայնիկ:

26. Գրաւագիտ, անուանի ճեմարան կամ ժողով զիանոց իտալացւոց, որք զմեծն եւ զպանծալի բառարան լեզուին իւրեանց հրատարակեցին, եւ դատաստան նոցին օրէնք համարին. քսյց խստութեան օրինաց նոցին կամ չհաւանութեան՝ յաղթող ասէ քերդոզս զՏաստոյ. նոյնպէս եւ անասչառ բանագատութեան Պուալոյի քերդոզի զաղղիացւոյ, որ ոչ հաւանէր ըստ Պայոլընի՝ թէ յաղթիցէ իտալացին՝ զաղղիական նոյնաձայն եւ տաղտուկ տաղաչափութեան սակայն չափազանց թուի մեղադրութիւնդ. անարթ է զչօն սկանջաց չզգալ զքերդոզանց ներդաշնակութիւն իտալական լեզուի եւ չափաբանութեան:
27. Գծոխերզու պուէան եւ Տուսկեան հայրն եւ Ծաղկունին, նոյն ինքն է Տանդէ հայր՝ իտալական քերդոզութեան, որ յերթս քերդուածս երզեաց զԳծոխս, զՔաւարան եւ զԱրքայութիւն, եւ զերեսին միանգամայն կոչեաց Աստուածային Զաւեշտ կամ Թատր, La divina Commedia. Ասպետաց դովասանն է Արիոստոյ, որ ի զիւցազնական քերդուածն Որլանդ Մուրի կամ Գիւրի, Orlando Furioso, երգէ զկրօնս եւ զգործս արի արանց եւ ասպետաց միջին դարուց. եւ նմանեցուցանէ զնա քերդոզս՝ Սկոտայ (Walter Scott) զերահուզակ արձակաբան վիպասանի Սկոտացւոյ՝ մերոյ դարուս հեղինակի. եւ փոխադարձաբար զհամազգիին իւր՝ կոչէ Արիոստոյ հիւսիսային, եւ զիտալացին՝ Սկոտ հարաւային:
28. Զառաջինն յեկեղեցւոյ Բենեդիկտեանց թաղեալ կայր մարմին Արիոստոյ ի Փերրարա, եւ կիտանդրի ի վերայ շիրմին երկաթակուռ դափնեձեւ պսակաւ՝ որ շանթաձար լեալ երբեմն անկաւ. զայս դէպս յիշէ քերդոզս եւ ի չքմեղս կացուցանէ ի կասկածանաց թերահաւատից:
29. Այս տունս եւ որ զկնի սորին՝ ազատ իմն թարգմանու-

- Թիւն է զերահոչակ չորհրտառանտողեայ նուազի քնարեր-
զակին իտալացւոյ Ֆիլիպպոյ, որ ընդ աննւանսն գասի
սրտատուչ եւ զեղեցիկ երգոց:
50. Մտերի՛՛՛ բարեկամն Տուլեայ կիկերոնի՛՛՛ Սերվիոս Սուլ-
պիկիոս, որ նաւելով զննէր զՊնացորդս քաղաքացն Ելլաւայ:
51. Առնոս գետ, Arnus, Arno, ոտոյանէ զՏոսկանա եւ
Թափի ի Միջերկրական ծով: — Ետրուրական Աթէնք կոչէ
զՓլորենաթա կամ Ֆիորենցա (Ծաղկաւան) մայրաքաղաք
Տոսկանայ, որ է երկիր նախնի Ետրուրացւոց եւ Տուսկեանց:
52. Անուանի անդրի Աստղեան, որ Մեդիկեանն կոչի, մի ի
հրաշակերտից յունական ճարտարութեան համարեալ. որու՛մ
չոայլէ քերդոյն զովութեամբ:
53. Հերա, Աթենաս, Անասիա եւ Աստղիկ զիցուհիք վիճելով
վասն զեղոյ իւրեանց՝ դատաւոր ասնն կացուցեալ զհովիւ մի
Տրովացի կամ զՊարթս զորդի Պոլիմոն Տրովացւոցն ար-
քայի, եւ նորա զԱստղիկ ասացեալ զեղեցկազոյն:
54. Այսինքն՝ կապկաբար նմանողի:
55. Անուանի զերեզմանատուն Փլորենաթոյ:
56. Միքայէլ—Անգելոս, Միքելանճէլոյ ըստ իտալացւոց, մե-
ծահանճար անդրիագործ, ճարտարապետ եւ նկարիչ: —
Ալֆրէրի զերագոյն ողբերգակ քերդոցաց իտալացւոց:
57. Գալիլէոս, հայր նորոց աստեղաբաշխից, հեռադիտակին
գտող, եւ շարժմանն երկրի վարչապետող:
58. Խորազէտ պատմագիր իտալացւոց:
59. Կանովա զերագոյն յանդրիագործս նորոց դարուց. ծնեալ

ի Բոսսանիոյ փոքու գեղջ Տրեվիզ գաւառի, յամին 1737, եւ անդ թաղեալ, 1822, ի հոյակապ տաճարի յիւրուժ գաստակերտի:

40. Պողոսէլիոյ, հայր իտալական արձակ մատենագրութեան:

41. Զի քան զամեհայն բարբառս իտալացւոց՝ Տուսկեանն՝ ալսինքն Տոսկանացին՝ քաջ ընտիր եւ հետաւոր է:

42. ԶՀաւահնա քաղաք՝ կոչէ յետին ամբոց տկարացեալ ինքնակալութեանն Հոովմայ:

43. Տես զժանութութիւնն 25:

44. Անդրիագործութիւն եւ նկարչութիւն:

45. Լիճն Տրասիմենեայ այժմ կոչեցեալ Լիճ Պերուճիոյ, առ որով Աննիբալ տարաւ յաղթութիւն մեծ ի վերայ Հոովմայեցւոց, 217 ամաւ յառաջ քան զթուական Փրկչին:

46. Sanguinetto, Սանկինետոյ, որ նշանակէ Արիւնիկ:

47. Ալիտուժետոս գետ հնոյն Ումբրիոյ. կան աւերակք տաճարի յեզր նորին, ընդ մէջ Ֆուլինիոյ եւ Սպոլիեզոյ քաղաքաց:

48. Վելինոյ կամ Գեռնի, յանուն գեղջ եւ քաղաքի՝ մեծ եւ անուանի սահանք ջրոց մերձ ի Ռեգի քաղաք. վտակն Վելինոյ հկեալ յերկրէ Նէապոլսոյ եւ գործեալ զջրվէժն՝ թափի ի Ներա գետ:

49. Գետ դժոխոց, ըստ Յունաց առասպելեաց:

50. Ապենին կամ Ապենեան լեռինք, պար երկայնաշար, որ յԱպենեց շառաւիղեալ ձգի ընդ բովանդակ երկայնն ի տալիոյ:

51. Կուսան լեռան, Jungfrau, բարձրագոյն ի Պեռնեան լե-
րին Զուրիցերկայ: — Սպիտակ լեռան յԱլպեայս, բարձ-
րագոյն լեռանց Եւրոպիոյ, 4807 չափ (մետր):
52. Կիմեռ լեռան յԵպիւռոս:
53. Շանթակատար լերինք, ըստ Յունաց՝ Ակրոկերաւնոս,
յԵպիւռոս, որ է այժմ Եանեա:
54. Սորակտեան լեռան, իբր 50 մղոնաւ ի հիւսիսի Հոփ-
մայ, ի հնուժն տաճար Ապոզոնի կայր ի գաւաթմանն, եւ
Փերոնիայ դիցուհւոյ ի ստորոտան. այժմ կոչի Ս. Ովրես-
տէս կամ Ս. Սեղբեսարոս լեռան:
55. Որատիոս կամ Ովրատիոս:
56. Նիօբէ՝ ըստ առասպելեաց՝ դուտար Տանտաղոսի, վասն
բազմածնութեանն արհամարհեալ զԼատոնէ մայր Ապոլոնի
եւ Արտեմիայ՝ զրկեցաւ յորդուցն, զորս նետաձար սպանին
հարազատքն ճեաք Լատոնեայ. եւ դից զթացեալ յանդա-
ղար արտասուս թշուառական մօրն՝ փոխեցին զնա յարձան
սպառած, յորմէ հոսէին հանապազ կայլակք Զրոյ:
57. Կապիտոլիոն, Capitolion. բլուր եւ ահառն հնոյն Հոփ-
մայ, ուր կառուցեալ էր դերահոջակ տաճարն Արամազդայ,
զորոյ տեղին ունի մեծ եկեղեցի Տիրամօրն ի Ե կամ Զ
դարէ եւ այսր:
58. Եւրէֆոս, յունական ձայն, ըստ բուն ազգային հնչման՝
Էւրէֆոս, այսինքն՝ Գրէֆ:
59. Տուլիոս Կիկերոն՝ գերաշոյն ճարտասանից. Վիրգիլիոս՝
գերաշոյն բանաստեղծից, Լիւրոս՝ գերագոյն պատմաբանից
Լատինաց:
60. ԶԳրոմուելայ ասէ, որ յ'5 ամսեան սեպտեմբերի յազթեաց

- ի Տընդար, յ'5 նորին աւոյ էառ զգասկ իշխանութեան, եւ դարձեալ յերրորդի աւուր նորին ամսեան մեռաւ:
61. ԶՊոմպէի անդրւոյն ասէ, զհակառակորդին Կեսարու, զոր ոմանք նոյն իսկ համարին՝ առ որով սղանաւն Կեսար յատենի ծերակուտին:
62. Պղնձեայ անդրի Հոովմոյ, որ է դայլ մատակ՝ յորմէ դինն Հոեմոս եւ Հոեմուլոս երկուօրեակք. յոր շանթ երբեմն անկեալ եւ խանդարեալ է:
63. Մեծն Նարուէոն, զոր ընդ Յուլիոսի Կեսարու կշռէ եւ ստորագասէ:
64. Ակնարկէ ի հռչակաւոր ըան Կեսարու, Veni, Vidi, Vici. Եկի, տեսի, յաղթեցի. զոր զրեաց առ իւրան, յոր ժամ արագ արագ ի վերայ հասեալ Փոսնակայ՝ որդւոյ Միհրդատայ մեծի՝ ի պարտութիւն մատնեաց:
65. Եպերէ զարարս Նարուէոնի եւ ներբողէ զՎաշինկոն՝ զազատարարն Ամերիկացւոց:
66. Շիրիմ է Կեկիլիայ Մետելլայ կնոջ Կրատոսի, կառուցեալ ի վերայ Ապպիան սողոտային:
67. Աւա՛ղ հանհարոյդ, զոր այսպէս զերկրաւ զառածեալ՝ ան յուսութեամբ բարբանջես:
68. Մի յեօթանց բլրոց յորոց վերայ կառուցեալ էր Հոովմ, եւ են արդ ի նմա փուլք եւ մնացուածք հին շինուածոց:
69. Նոյն ինքն Պալատինեան քլուրն:
70. Աշտարակածեւ սիւն յիշատակաց Տրայիանոսի կայսեր, յորոյ գազաթան ամբարձեալ կայ արդ անդրի Ս. Պետրոսի Առաքելոյ, որպէս եւ Ս. Պողոսի ի սեանն Աւրիղիանու կայսեր:
71. Տարպեան վախք ի Կապիտոլիոն լերին, ուր թաղեցաւ

Տարպէս դուստր Տարպէոսի քաղաքապետի Հոովմայ, ընդ վահանօք եւ ընդ աղարանջանօք զինուոց Սարխնացւոց՝ որոց մատնեալ էր զՀոովմ, եւ վարձ մատնութեանն խնդրէր զաղարանջանս եւ զքայլամանեակս նոցին: Ընդ այն վախս յեա այնորիկ դահավիճէին զմատնիչս՝ Հոովմայեցիք:

72. Փորոջն, Forum. այսպէս կոչէին Հոովմայեցիք զգլխաւոր հասարակաց հրապարակ քաղաքաց իւրեանց, ուր ժողովէին ի քննութիւն գատաստանաց եւ առեւտրի:

75. Բիէնցի, ծ. ի Հոովմ, 1510, մ. 1554. ճարտարասան քաջ եւ նօտար ի տան քահանայապետին. զորոյ քացաբնակութիւն յԱւինիոն՝ պատճառս առեալ՝ զրդուեաց զժողովուրդն եւ անուանեցաւ Տրիբուն, յամին 1547. եւ թեկնածելով զիշխանութեան բովանդակ իտալիոյ՝ մերժեցաւ ի միւսում ամի, եւ փախստական լեալ ձերբակալ եղեւ. դաեալ շնորհս վերստին դարձաւ ի Հոովմ եւ յօլեցաւ ի ծերակոյսն. եւ անչրէն զառածեալ յիշխանատիրութիւն՝ սպանաւ ի ծառայէ միոջէ:

74. Եգերիա կին էր Նումայի Պուպիլիայ, ըստ Ովիդիայ. աղբիւր ջրոյ դորձեաց ի քարայրի, Յաւերժից նուիրեալ հարսանց. եւ կայ մեայ ցայսօր՝ զշինողին կրելով զանուն. եւ է վայր զքօսանաց տիկնայց Հոովմայ:

75. Կոլիսէ, Colisæum, կամ Փլուեան ամփիթէատրոն, մեծագոյն թատերց Հոովմայ, որ տանէր արս իբրեւ ինն բիւր. եւ ուր յաճախ դազանամարտքն լինէին, եւ կոչեցաւ այսպէս վասն անհեղեղ ընդարձակութեանն. քանզի կաւ մեծ եւ խոշոր լսի ըստ յոյն լեզուի: Մեծագոյն է ի մնացուածս աւերակաց շինուածոց նախնեաց, եւ տակաւին կանգուն կայ մեծաւ մասամբ:

76. Նեմեսիս, գիք վրիժուոց, ըստ առասպելեաց. Արամազդայ եւ Հարկի դուստր, կամ Ովիլիանու եւ Գիշերոյ, զոր կերպարանեն թեւաւոր, կրելով օձս եւ շանթիս:

77. Ովրեստէս որդի Ագամեմնոնի սպանելոյ կամակոյութեամբ

սանց . եւ կայ մնայ ցայսօր զչինոզին կրելով զանուն . եւ է վայր զբօսանաց տիկնայց Հռովմայ :

75. Կոլիսէ Colisæus, կամ Փլաւեան ամփիթէատրոն, մեծագոյն թատերց Հռովմայ, որ տանէր արս իբրեւ ինն բիւր . եւ ուր յաճախ գազանամարտքն լինէին, եւ կոչեցաւ այսպէս վասն անհեղեղ մեծութեանն, քանզի Կոլոս մեծ եւ խոշոր լսի ըստ յոյն լեզուի : Մեծագոյն է ի մնացուածս աւերակաց շինուածոց նախնեաց, եւ տակաւին կանգուն կայ մեծաւ մասամբ :
76. Նեմեսիս, զիք վրիժուց ըստ առասպելեաց, Արամազդայ եւ Հարկի դուստր, կամ Ովկիանու եւ Գիշերոյ, զոր կերպարանն թեւաւոր, կրելով օձս եւ շանթիս :
77. Որեստէս որդի Ազամեմոնի սպանելոյ կամակցութեամբ կնոջն Կիւտեմնեստրեայ, պատուէր առեալ յանուրջս ի հօրէն սպան զմայր իւր, վասն որոյ զամս բազումս տանջիւր յԱրհարաց դժոխայնոց եւ փախստական լինէր, մինչեւ շիջաւ ցասումն զից . զայս զէպս առին յողբերգել քերդոզբ ճարտարք :
78. Յանտեան ակնարկութիւն . — Յանոս ըստ առասպելեաց որդի էր Ապողոնի, եւ գաղթականութեամբ անկեալ յԱտաւլիա կառոյց դաստակերտ յիւր անուն ի վերայ միոյ ի բլրոց Հռովմայ, եւ ասպնջական լեալ Սատուռնոսի զից հալածելոյ յերկնից՝ ընկալաւ ի նմանէ շնորհս տեսանելոյ զանցեալն եւ զապառնին . վասն այնորիկ եւ կրկնագէժ կերպարանի :
79. Ակնարկէ ի գեղաբանդակ կճեայ անդրի սուսերամարտի օրհասականի, որ համարի գաղափարեալ ի պղնձեայ անդրոյն ձուլելոյ ի Կտեսիլայոսէ :
80. Պանթէոն, որ ըստ յունական ձայնին նշանակէ Ամենայն զից, զի ամենայն խառնազանճին Ոլիւմպեայ նուիրեցին զայն Հռովմայեցիք . կանգուն կայ մեծատարր տաճարն բո-

լորչի . վասն որոյ եւ այժմ Բուլճար! կոչի ի ռամկաց , Rotonda,
եւ նուիրեալ է Մարտիրոսաց Տիրամօր :

81. Այսինքն որք աղօթեն շարիւք ուլանց , որ է համարին
կամ վարդարանն :
82. Աւանդութեամբ պատմի ցարդ ի Հոսովթէ զհայր դատա-
պարտեալ ի բանա մահու անուցանէր դուստրն Տնողասէր
Խրով իսկ կաթամբ . եւ տեղի բանտին ասեն էր այժմեան Ս .
Նիկողայոս եկեղեցւոյն վայր :
85. Աղբիանու դաստակերա , այժմ կոչի Ս . Հրեշտակի բերդ ,
Castel Sant' Angelo . Աղբիանոս կայսր շինեաց զայն անհեզեզ
ինն շիրիմ վասն իւր , թերեւս մեծագոյն շիրմաց եւ աննմա-
նագոյն . պատասպարան է արդ ամբութեան Հոսովթայ :
84. Գմբէթ տիեզերահռչակ մեծի տաճարի Ս . Պետրոսի :
85. Ի բնագրին՝ Ալպիան լեռան :
86. Լայսկոյն որդի Պախամու եւ բուրմն Ապոլոնի , հակառա-
կէր իշխանաց Տրովացւոց չմուծանել ի քաղաք անդր զձին
փայտակերա զոր Յոյնք նուէր իմն կարծեցուցանէին առնել .
եւ հարկանէր զնոյն գեղարդեամբ . եւ ահա օձք վիշապք
պատեալ զնովաւ եւ զերկոքումբ որ : եկօքն՝ հեղձուցանէին
չարատանջ : Հրաշակերտ անդրի սոցա հելլենական ձեռին
գործ դառա ի սկիզբն ժ.Ձ դարու յազարակա Տիտոսի եւ
եղաւ ի Վատիկան :
87. Ապոլոնի անդրին գեղեցկագոյն համարեալ յառնապատ-
կերս ճարտարեալս ի նախնեաց , կայ ի պատշգամաձեւ ժայռ
դահլճի միոյ ի Վատիկան , վասն որոյ եւ Ապոլոյն պատշգա-
մին կոչի , Apollo del Belvedere .
88. Ողբայ զմահ կարլողդայ դստեր Գէորգեայ Դ թագաւորին
Անգղիոյ , որ դժուարածին լեալ մեռաւ . որպէս եւ ուստրն
նորընծայ :

89. Նեմի գիւղ մերձ ՍԱԼԲԱՆՈՅ, ուր ասեն ճեմիԼ Եգերիայ ի պուրակս տաճարին Արտեմեայ :
90. ԱԼԲԱՆՈՅ, քաղաքաւան, ամարանոց Հռովմայեցւոց, առ երբ հնոյ քաղաքին Երկայնն Այրայ :
91. Սկեղբն Ենէականին գիւցազներգութեան Վիրգիւեայ :
92. Կեկերոնի Տուլլիոսի ամարաստուն եւ ազարակբ ի Տուսկուլոն գեղջ, որ է այժմեանս Ֆրասկագի :
93. Ռոգգա ճիւղանէ գիւղ է աւերակ, եւ մասն հնոյ երկրին Սաբինացւոց :
94. Կալբէ եւ Աբիւլէ անուանբ արձանացն Հերակլի զոր կանդնեաց ի կիրճս Կաղեսոյ, այսինքն են հրուանդանբ Ճիպրաւդարայ :
95. Սիւմպլեգադ կամ Կիւանեան պարեխբ ի Թրակեանն Վոսփոր ի մուտս Սեաւ ծովու :
96. Արմադա, այսպէս կոչէր Անյաղթն անուանեալ տորմիղ նաւաց հարիւր երեսուն եւ հնգից, զոր Փիլիպպոս Բ արքայ Սպանիացւոց յամին 1588 առաքեաց ընդդէմ Անդղիացւոց. այլ մրրիկբ եւ Թշնամիբ վատթարեցին զայն, եւ սակաւբ ի նաւացն գերծան :
97. Տրափալկար հրուանդան ի կրճին Ճիպրաւդարայ, ուր Եւելոն ծովապետ անդղիացի խորտակեաց զնաւատորնն Փռանկաց եւ Սպանիացւոց, եւ ինքն վիրաւորեալ մեաւ, (1805). յետ մարտին մրրիկ մեծ անկեալ ի ծովն տազնապ եւ շինաս անհնարին հասոյց յաղթողացն եւ յաղթեւոց :
98. Կօչիկ՝ նշան բազմաշրջութեան պանդխտի, եւ խեցեակն՝ առձեռն ըմպանակ նորին :

